

Agenda – Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

Lleoliad:	I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Ystafell Bwyllgora 5 – Tŷ Hywel	Robert Donovan
a fideogynadledda drwy Zoom	Clerc y Pwyllgor
Dyddiad: Dydd Mercher, 4 Mehefin	0300 200 6565
2025	SeneddEconomi@senedd.cymru
Amser: 09.30	

Hybrid

Rhag-gyfarfod preifat

09.15 – 09.30

Sesiwn gyhoeddus

09.30 – 12.10

1 Cyflwyniadau, ymddiheuriadau a dirprwyon, a datgan buddiannau

09.30

2 Bargeinion Dinesig a Thwff: Panel 1

09.30 – 11.00

(Tudalennau 1 – 35)

Kellie Beirne, Prif Weithredwr Cyd-bwyllgor Corfforedig De-Ddwyrain Cymru, a Phrifddinas-Ranbarth Caerdydd

Y Cynghorydd Mary Ann Brocklesby, Arweinydd Cyngor Sir Fynwy, a Chadeirydd Cyd-bwyllgor Corfforedig De-Ddwyrain Cymru a Phrifddinas-Ranbarth Caerdydd

Dogfennau atodol:

Briff Ymchwil

Papur tystiolaeth – Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (Saesneg yn unig)

Egwyl

11.00–11.10

Senedd Cymru
Welsh Parliament

3 Bargeinion Dinesig a Thwf: Panel 2

11.10 – 12.10

(Tudalennau 36 – 50)

Carwyn Jones–Evans, Rheolwr Corfforaethol: Buddsoddiad Economaidd Strategol / Portffolio'r Prif Berchennog Cyfrifol: Tyfu Canolbarth Cymru
Y Cynghorydd Jake Berriman, Arweinydd Cyngor Sir Powys, Cyd–gadeirydd Bwrdd Tyfu Canolbarth Cymru, ac aelod o Gyd–bwyllgor Corfforedig Canolbarth Cymru

Y Cynghorydd Bryan Davies, Arweinydd Cyngor Sir Ceredigion, Cyd–gadeirydd Bwrdd Tyfu Canolbarth Cymru, ac aelod o Gyd–bwyllgor Corfforedig Canolbarth Cymru

Dogfennau atodol:

Papur tystiolaeth – Tyfu Canolbarth Cymru (Saesneg yn unig)

4 Papurau i'w nodi

12.10

4.1 Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2026–27: Ymgysylltu

(Tudalennau 51 – 53)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan Gadeirydd y Pwyllgor Cyllid – 9 Mai 2025

4.2 Grŵp Rhyngweinidogol ar yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig

(Tudalennau 54 – 55)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig at Gadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad – 9 Mai 2025

Llythyr gan y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig at Gadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad – 21 Mai 2025

4.3 Yr economi werdd

(Tudalennau 56 – 74)

Dogfennau atodol:

Llythyr eglurhaol gan Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi, Ynni a Chynllunio – 13 Mai 2025

Ymateb Llywodraeth Cymru i'r adroddiad – 13 Mai 2025

4.4 Difrod a Chau Porthladd Caergybi yn Dilyn Storm

(Tudalennau 75 – 92)

Dogfennau atodol:

Ymateb Llywodraeth Cymru i'r adroddiad – 15 Mai 2025

4.5 Bargeinion Dinesig a Thwf

(Tudalennau 93 – 94)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Cadeirydd at Arweinwyr pob Awdurdod Lleol yng Nghymru – 15 Mai 2025

4.6 Hybu Cig Cymru

(Tudalennau 95 – 96)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Cadeirydd at y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig – 16 Mai 2025

4.7 Adolygiadau o Gymorth Busnes

(Tudalennau 97 – 98)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Cadeirydd at Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi, Ynni a Chynllunio – 16 Mai 2025

4.8 Deisebau ynghylch iechyd a lles anifeiliaid, a'r sector addysg uwch yng Nghymru

(Tudalennau 99 – 100)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Cadeirydd at Gadeirydd y Pwyllgor Deisebau – 16 Mai 2025

4.9 Memoranda Cydsyniad Deddfwriaethol Atodol ar y Bil Rheoleiddio Cynnyrch a Mesureg

(Tudalennau 101 – 102)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Cadeirydd at Gadeirydd y Pwyllgor Busnes – 19 Mai 2025

4.10 Craffu ar y Gyllideb Ddrafft ar gyfer 2025–26: Tystiolaeth a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru

(Tudalennau 103 – 104)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Cadeirydd at Gadeirydd y Pwyllgor Cyllid – 22 Mai 2025

4.11 Y Cytundeb Cysylltiadau Rhyngsefydliadol: Cyfarfodydd Rhynglywodraethol sydd i ddod

(Tudalen 105)

Dogfennau atodol:

Llythyr gan y Prif Weinidog at Gadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad at y Prif Weinidog – 22 Mai 2025

4.12 Yr Economi Sylfaenol

(Tudalennau 106 – 119)

Dogfennau atodol:

Llythyr eglurhaol gan Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi, Ynni a Chynllunio – 28 Mai 2025

Ymateb Llywodraeth Cymru i'r adroddiad – 28 Mai 2025

5 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42(ix) i benderfynu gwahardd y cyhoedd o weddill y cyfarfod

12.10

6 Bargeinion Dinesig a Thwff: trafod y dystiolaeth

12.10–12.20

7 Hybu Cig Cymru: trafod y materion allweddol a phapur briffio ar gyllid

12.20 – 12.30

(Tudalennau 120 – 145)

Dogfennau atodol:

Papur materion allweddol (Saesneg yn unig)

Papur briffio ar gyllid Hybu Cig Cymru (Saesneg yn unig)

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Cardiff Capital Region

**Written Evidence to the
Economy, Trade and Rural
Affairs Committee**

City and Growth Deals Inquiry

Councillor Mary Ann Brocklesby, Chair

Kellie Beirne, Chief Executive

Thursday, 22 May 2025

**Prifddinas
Ranbarth
Caerdydd**

**Cardiff
Capital
Region**

Contents

1. Introduction	2
2. Programme Update	3
2.1 Investment Strategy	3
2.2 Expenditure.....	3
2.3 Recycled Funds	4
2.4 Delivery Progress & Performance	4
3. CCR City Deal Impact	8
4. Major Project Updates	10
4.1 Innovation: Compound Semiconductor Cluster.....	10
4.2 Net Zero: CCR Energy	10
4.3 Transport: Metro Plus	11
4.4 Digital Connectivity: Ogi	12
4.5 Impact Funds	12
5. Governance & Democratic Accountability	15
6. Availability of Private Sector Investment	17
7. Business Support Landscape	18

1. Introduction

Covering the ten local authorities of South-East Wales, the ambition of Cardiff Capital Region (CCR) is to foster a regional economy that is stronger, fairer, and greener, generating good growth and creating the conditions for shared prosperity across our ten local authorities. Accounting for circa 50% of the population and economic activity of Wales, CCR is a place that has reinvented itself in the face of global changes whilst retaining its creativity, resilience and social solidarity.

Brought together formally for the landmark City Deal in 2016, CCR has grown in its capability, capacity, remit, and responsibility for the collective region. Now acting as a Corporate Joint Committee (CJC), and a separate legal entity, CCR's responsibilities include innovation-led growth, economic well-being, strategic development, transport planning, infrastructure, and sites and premises.

Signed in March 2016 across the ten CCR local authorities by the Welsh and UK Governments, the City Deal comprises £734m for the Metro project and £495m for the Wider Investment Fund (WIF), and to date has created and safeguarded more than 4,000 jobs, generated £112m in co-investment for projects and supported 735 SMEs across the region.

The City Deal focused on CCR's specialisms, leveraging the WIF to build on sectoral strengths. However, the City Deal has been more than a funding mechanism. It represents the first stage of regional economic governance. It supported the evolution of a networked and distributed model of leadership where the ten local authorities combined to boost the region as a whole.

The Deal has helped CCR to redefine the role of the public sector as a driver of innovation by using investment funds to create and stimulate new markets, convene around solving the big industrial and societal challenges, and work across public-private boundaries to share risk, reward, and responsibility.

CCR's Regional Economic & Industrial Plan (2023-28) gives a clear forward view of the ambitions in transitioning from a City Deal to a City Region, through the '*lift and shift*' of CCR City Deal into the South East Wales Corporate Joint Committee in April 2024.

The combination of capability and capacity, mature thinking, expertise around innovation-led growth, with those key responsibilities and empowerment, makes CCR a very real strength and a game changer in how the region can and will grow, and achieve economic well-being.

This document provides a progress update on the CCR City Deal to the Economy, Trade, and Rural Affairs Committee in the period since the last meeting with the Committee in September 2023. The report is structured to respond to the areas as highlighted in the Terms of Reference¹.

¹ <https://business.senedd.wales/mglIssueHistoryHome.aspx?IId=41795>

2. Programme Update

2.1 Investment Strategy

CCR has taken a unique evergreen approach to the deployment of the £495m Wider Investment Fund (WIF), with a view to creating a legacy fund that will benefit the region and nation. Around 50% of the investments made through the City Deal are evergreen, deployed through a number of mechanisms, including debt finance and equity.

The WIF is the primary fund that proposals which align with CCR's priority investment areas of Innovation, Infrastructure, Challenge and Skills will seek to access. Investments in this fund should have the scale and ambition to robustly address the challenges facing the region.

CCR is committed to developing a dynamic and competitive economy that generates jobs, raises wages, improves skills, and promotes fair work across the region, through encouraging entrepreneurship and stimulating growth in the business base.

Investment has been deployed to improve the transport system, develop priority industrial clusters, support high growth firms retaining their supply chains in the region and achieve Net Zero. CCR has also invested directly in high value, innovative local firms, helping to grow priority clusters, such as FinTech, Creative Industries, Cybersecurity and Compound Semiconductors.

Impact Funds have been created for specific categories of investment. This is to ring-fence set sums for investment, create bespoke eligibility criteria, employ dedicated fund managers to manage the application and assessment stages and in general to simplify the overall process for applicants.

Details of major projects and Impact Funds can be found in **Section 4**.

2.2 Expenditure

CCR has continued to accelerate delivery in the period since September 2023 and, subsequently, funds have been deployed ahead of profile. £139m of the £495m Wider Investment Fund has been spent as of 31st March 2024 and there are plans in place to spend a further £55m in the financial year 2024/25. At the end of Quarter 3 of 2024/25 (31st December 2024), CCR had spent a further £39m, bringing the total spend to £178m. In addition, the forecast spend to the end of the financial year 2024/25 remained on target.

The Fund's 'committed spend' at the end of Quarter 3 amounted to £423m, representing over 85% of CCR's £495m Wider Investment Fund. These commitments cover 27 separate projects and programmes, as well as the setting-up and operation of several discrete Impact Funds.

The position against the Wider Investment Fund reported to Investment Board in December 2024 is summarised below:

Portfolio	Committed funds (£m)	Forecast spend to end 2024/25 (£m)
Innovation	130.2	78.7
Infrastructure	279.7	102.9
Challenge	7.7	5.8
Skills	5.7	5.5
	423.3	192.9

2.3 Recycled Funds

An important aspect of CCR's continued delivery and success is the Return on Investment of its interventions. Cumulatively, at end of the financial year 2023/24, these amounted to £11.2m in principal returns and interest. These amounts are held as usable reserves in CCR's Balance Sheet and are available to fund expenditure in future years.

As at the end of Quarter 3 (31st December 2024) these sums are projected to total over £19m by the end of the financial year 2024/25.

2.4 Delivery Progress & Performance

There has been significant progress made across the programme in the period since the previous submission of evidence to the Economy, Trade, and Rural Affairs Committee, as CCR has made the transition to becoming a Corporate Joint Committee. There are now a total of 27 projects in deployment across the Wider Investment Fund, with a wide regional spread as indicated in Figure 1 (overleaf).

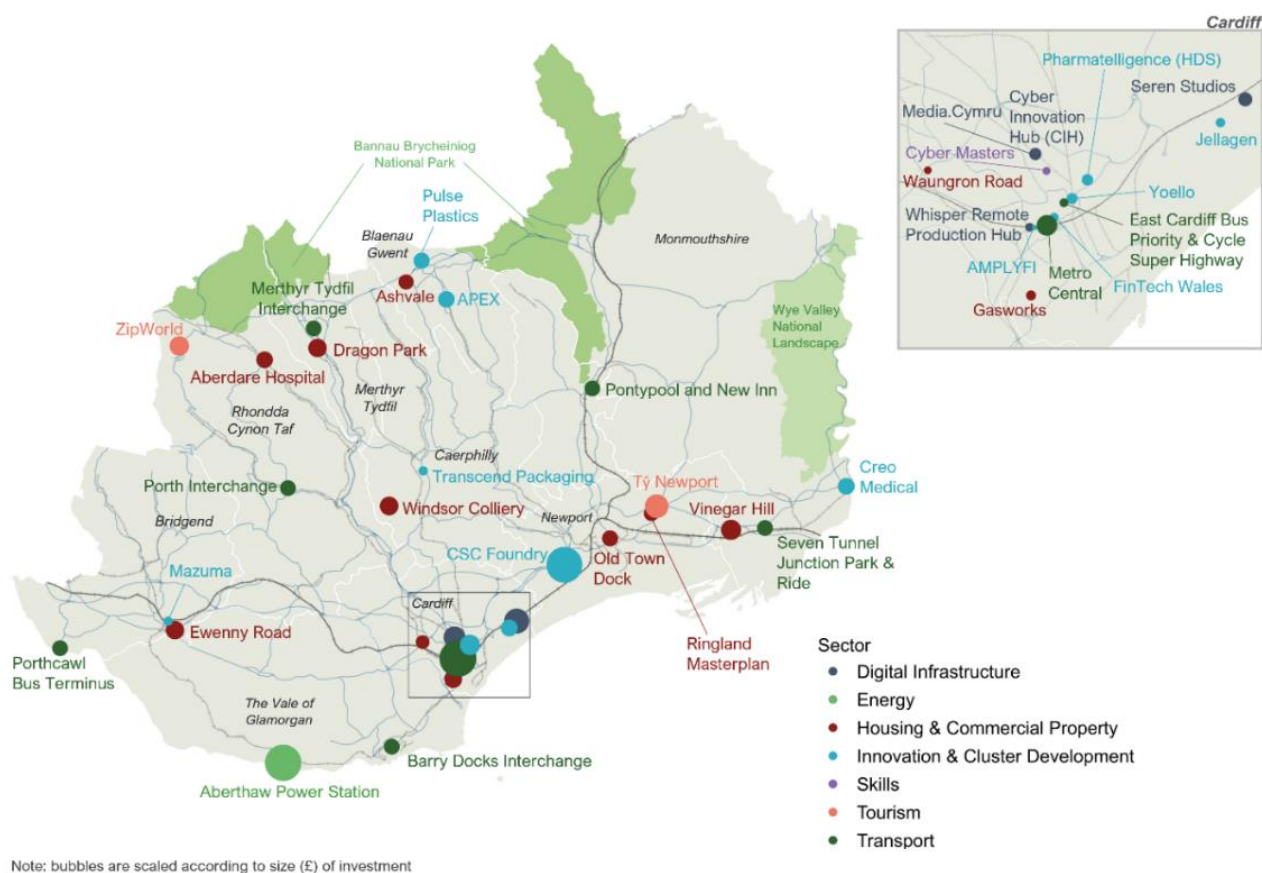

Figure 1: Distribution of CCR investments (correct as of October 2025)

As part of the UK Government Gateway Review of the CCR City Deal, and to set an appropriate frame for determining impact, CCR established a Local Evaluation Framework (LEF). This set the overall approach to evaluation aligned to the National Evaluation Framework (NEF). The specific approach for CCR was then agreed in the LEF, which was approved by CCR's Regional Cabinet and submitted to DLUHC in September 2023. From this robust basis, a Mid-Term report was produced in February 2024, evaluating CCR at the 'mid-point' between its previous Gateway Review (2020) and its upcoming second review, due to conclude at the end of 2025. The report evaluates specific projects and interventions but also seeks to understand CCR's wider processes and impact.

The Mid-Term report highlighted strengths in CCR's business case development process, following the five-stage Green Book business case guidance, alongside the use of CCR's advisory boards to allow for challenge and comment throughout each stage. Those advisory boards include the Investment Board and Regional Growth Board.

Stakeholder engagement was undertaken as part of the Mid-Term report and was led by a third party. This highlighted that collaboration between the ten Local Authorities has strengthened as a result of the way CCR has been set up and continues to operate, despite changes in Local Authority leadership. This same third party observed that CCR is the principal regional structure for economic development, with this role growing in terms of both delivery capacity and importance since the first Gateway Review in 2020.

The Mid-Term Report also contained a comprehensive socio-economic analysis, which reported a positive increase in regional GVA, which tracked ahead of the Welsh economy generally.

	2016	2022	Growth 2016 to 2022
Cardiff Capital Region GVA (£bn)	32,606	34,821	6.79
Wales GVA (£bn)	64,109	66,808	4.21

Likewise, Cardiff and CCR have seen significant improvements as measured in the UK Competitiveness Index (UKCI), being identified as among the most improved cities and the most improved of all city regions between 2019 and 2023. In a separate report, the authors of the UKCI recognise the important role of the CCR City Deal as a driver of entrepreneurial activity in key sectors².

Allied to regional analysis, CCR tracks performance against the agreed indicators for each project as detailed in the Local Evaluation Framework. Performance is reported to UK & Welsh Governments on a quarterly basis and the performance to September 2024/25 is indicated in Figure 2 below.

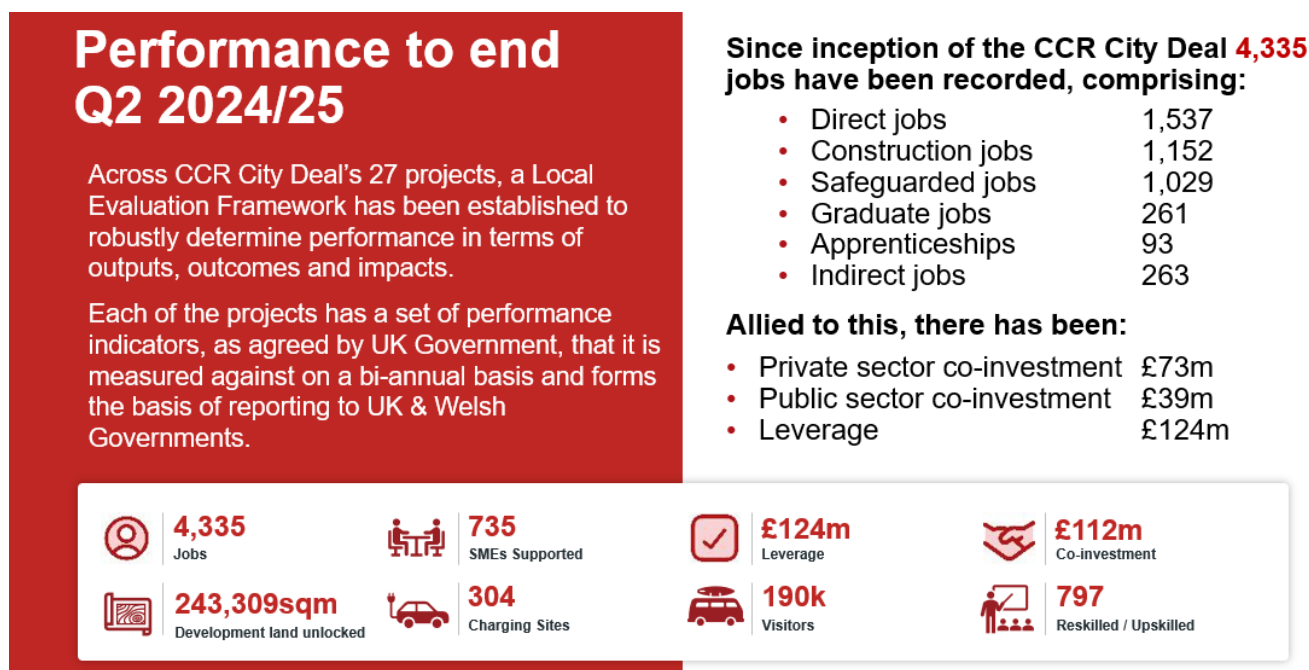

Figure 2: Performance to September 2024

² 'Entrepreneurial ecosystems, agency and regional development: Emergence and new path creation in the Cardiff city region', Huggins, Thompson, Munday & Xu, Local Economy

It is important to note that many of the projects are only at the stage of reporting *outputs* and, as such, reporting at this early stage is used as an indicator of trajectory against overall CCR City Deal targets. Per the Mid-Term Report, the Independent Evaluation Panel were satisfied that the City Deal had achieved milestones and was on course to deliver against objectives.

Indeed, in the second half of 2024/25, there have been investments made through the impact funds that will accelerate achievement of targets, such as the debt finance of the Uskmouth Battery Energy Storage System³ and the equity investment in Space Forge Limited⁴.

³ <https://www.cardiffcapitalregion.wales/news-events/latest-news/cardiff-capital-region-loan-enables-the-development-of-battery-storage-in-newport/>

⁴ <https://www.cardiffcapitalregion.wales/news-events/latest-news/innovation-investment-capital-backs-space-forge-to-revolutionise-space-manufacturing/>

3. CCR City Deal Impact

Statistical analysis is only part of the regional narrative and, ultimately, stakeholders and residents need to feel the impact of the CCR City Deal. This impact is seen in what the City Deal projects deliver – the improvements brought to residents' lives and the economic benefits realised.

CCR invests in innovative companies and sectors that drive economic growth

A key objective from its **Regional Economic & Industrial Plan** is to make the region more competitive, linking innovation to higher levels of productivity and growth in employment. CCR's **Innovation Investment Capital** and **Northern Valleys Initiative** are two £50m funds that actively invest in companies that are led by innovation. Examples so far include AMPLYFI, Mazuma and Transcend Packaging, all of which are disrupters in their sectors. CCR also funds tech bodies such as the Cyber Innovation Hub, which aims to make South East Wales a leading cybersecurity hub in the UK and beyond.

CCR uses public money to leverage private sector investment in the region

A recent example is the £8.5m debt finance deal with SAE Renewables to transform Uskmouth into one of the largest Battery Energy Storage Systems sites in the UK, helping support the energy transition to Net Zero. This sum from CCR leveraged co-investment of £56.5m of private capital for the first stage of the project.

CCR's interventions unlock and complete stalled projects

CCR's intervention and investment funds enable projects that have been halted or stalled, thus creating jobs and increasing resources for the region. Examples of this include CCR's **Strategic Premises Fund** that has funded companies such as the 146-bed Ty Newport Hotel, enabling much-needed additional hotel space to be created, and increasing employment and investment into the region.

CCR's evergreen loans being recycled into new ventures

CCR's investment funds are managed by experts both inside and outside the organisation, with robust governance and oversight. The loans are given at commercial rates and, upon repayment, are available to be reused. Recently, companies such as Zip World and Pulse Plastics have repaid their CCR loans – generating economic benefits while ensuring that funds can be recycled.

CCR funds housing schemes across the region

CCR's **Housing Viability Gap Fund** is focused on working with local developers and councils with a targeted housing fund of £35m to bring forward new homes across South East Wales. Funds have been committed across ten schemes that have unlocked the delivery of more than 1,800 new houses.

CCR invests in the Northern Valleys

The six counties of Torfaen, Blaenau Gwent, Caerphilly, Merthyr Tydfil, RCT and Bridgend form CCR's Northern Valleys and this area needs targeted investment. The **Northern Valleys Initiative** is a £50m fund that aims to play a long-term levelling-up role in tackling some of the intra-regional disparities that exist within the region. Investments are focussed on businesses and sites that offer high-growth potential and the ability to help transform the regional economy.

CCR co-invests with Welsh Government for big ticket projects

CCR often uses its funding as leverage, working with government, Local Authorities and the private sector to further increase opportunities for business and people. CCR co-funds projects with the Welsh Government, for example, the expansion of Great Point Seren Studios in Cardiff, where CCR gave £12m as a loan, backed up by a £6m grant from Welsh Government, leveraging in £30m of private sector co-investment.

CCR improves transport infrastructure

CCR's £50m Metro Plus Programme is connecting and integrating sustainable infrastructure with nine schemes across the region, ranging from establishing new park and ride facilities with EV charging on-site in Pontypool, to a new rail interchange in Merthyr. Six of the schemes have already been delivered, with the remaining three being larger in scale, to deliver wider benefits across the region, including redeveloping Cardiff Central station.

4. Major Project Updates

This section contains updates on the CCR City Deal's most significant investments, as requested by the Committee.

4.1 Innovation: Compound Semiconductor Cluster

CCR is the owner of the CSC Foundry in Imperial Park, home to both IQE PLC and Compound Semiconductor Applications Catapult (CSA Catapult). The cluster includes world-renowned companies including Vishay, KLA, and Microchip and continues to be the UK's hub for compound semiconductors. CCR plays host to governmental delegations from around the world seeking information on its cluster know-how.

CSC Foundry Ltd and IQE PLC worked in collaboration with CCR and the Welsh Government to set up a globally significant and state-of-the-art manufacturing foundry in Newport supplying 3D sensing products for globally recognised electronics companies – known as the 'super-foundry'. Ten specialist reactor tools were installed in 2017 and were qualified for production in 2018.

The work was focused on the redevelopment of a previously unoccupied building in Newport and the continued investment by CCR, with an initial allocation capped at £37.9m, to cover the cost of building conversion and specialist fit out. This investment covers the initial phases of development including the construction of specialist and fully serviced clean rooms which allows IQE to extend production to meet the continued demand for growth out to 2030 and beyond. IQE is funding the tools needed to operate (£6 million in 2024/25). It is anticipated that the project will involve significant capital spend from IQE to completely fit out and expand the new facility.

Whilst the CSC Foundry project is significant – and one of the only single sector priorities set out in the City Deal Heads of Terms (2016) – it was always seen as providing the building blocks for the growth, further development and reinforcement of the world's first Compound Semiconductor Cluster. To leverage and compound this good work, CCR seeded and invested in the creation of CSConnected, the cluster body for the region. CSConnected will help to drive growth of the wider cluster beyond that of an organic nature

The cluster directly contributes £381m per year to Welsh GVA, and once supply chain and household effects are considered, each direct job in the sector supports an additional 0.5 jobs elsewhere in the Welsh economy. The sector is characterised by high productivity, wages above the national average, and GVA per job more than twice the Welsh average.

Employment in the cluster during 2024 grew to a total of 4,047 highly skilled jobs spanning research, engineering, and high-value manufacturing. More than 20% of the workforce is engaged in R&D and innovation-intensive activities, reflecting the sector's emphasis on technological advancement. Industry partners within the cluster generate a collective turnover exceeding £560m, with over 95% of manufacturing output classified as exports—primarily to non-EU markets.

The cluster has a clear trajectory for growth, with a vision to expand and support between 6,000-7,000 jobs in semiconductor science, innovation, and manufacturing by 2030.

4.2 Net Zero: CCR Energy

The redevelopment of the former Aberthaw Power Station site represents a major strategic initiative within the region, supporting ambitions for decarbonisation, regional regeneration, and clean energy innovation. CCR Energy Ltd is a company set up by CCR for the acquisition of the Aberthaw site.

At the heart of the project is a strategic vision and plan to create sustainable green and clean energy for decades to come, drive new jobs and prosperity for the region and make a significant contribution towards UK and Welsh Governments' 2050 Net Zero targets. CCR Energy's board is a collective of industry experts and visionary leaders dedicated to shaping the future of sustainable energy.

Since the handover of the site, substantial progress has been made in delivering the initial phase of the Demolition Programme. Key milestones include the successful demolition of the Biomass Plant and Dust Bunker in Zone 5, with handover of this area to CCR Energy now imminent. Further works are underway, including the de-planting of the Turbine Hall and preparation for the demolition of the Water Treatment Plant. These activities are underpinned by a strong sustainability ethos, with 95% of materials from demolition being recycled or reused.

The Aberthaw project has attracted strong interest, showcased at international forums such as MIPIM 2025. With an estimated Gross Development Value of up to £750m, the site has the potential to become a leading centre for renewable energy innovation. Current initiatives include advanced analysis of the Pulverised Fuel Ash (PFA) mound, totalling 18m tonnes, for reuse in a circular economy context, alongside plans for green hydrogen production, battery storage, and tidal energy research. CCR Energy has established a Tidal Consortium to introduce a first-of-its-kind testing facility for Low-Head tidal turbines on-site and has started exploring the potential of a Tidal Lagoon at Aberthaw in response to the Severn Estuary Commission Report published in March 2025.

The project is delivering immediate economic impact through the creation of 16 direct roles, 140 indirect roles, and 247 construction roles in the initial phase, with over 5,000 jobs projected across the full development lifecycle. The refurbishment of the ACE2 facility as a regional hub for sustainable energy innovation will support skills development, investor engagement, and collaboration across academia and industry. Strategic partnerships with WSP, Arup, Geldards, and Cardiff University are accelerating progress, while CCR Energy's participation in the Welsh Government's SBRI Agri-Food Challenge Programme links research to commercial application, with the first phase report due for publication shortly.

4.3 Transport: Metro Plus

The £50m Metro Plus Programme is connecting and integrating sustainable infrastructure with nine schemes across the region, ranging from establishing new park and ride facilities with EV charging on-site in Pontypool, to a new rail interchange in Merthyr. Six of the schemes have already been delivered, with the remaining three being larger in scale, to deliver wider benefits across the region, including redeveloping Cardiff Central station.

The Cardiff Central Enhancements Programme (CCEP) has been a long-term project for CCR. In January 2018, the CCR City Deal's Regional Cabinet agreed in principle to set aside £40m of funding to support the redevelopment of Cardiff Central Station under the Metro Central programme, on the basis that match funding would be forthcoming from both UK and Welsh Governments. CCR has subsequently approved the Full Business Case in March 2025, and pending approval from the Department for Transport and Welsh Government, works will commence later in 2025 on this critical project.

Cardiff Central station is the only Category A1 railway station in Wales and serves as a national and regional transport hub within the South Wales Metro network. The station sits at the centre of the Cardiff Central Enterprise Zone (CCEZ), an area designated for new development and business investment, and Wales's largest economic centre. Cardiff is one of the UK's fastest-growing cities in percentage terms, with Cardiff Central accommodating a quarter of all station Welsh entries and exits annually.

Cardiff Central Station urgently needs upgrading to address current issues of accessibility, crowding, safety and performance at the station and to accommodate projected growth in passenger numbers over the next 25 years. Moreover, investment in the station will unlock wider economic benefits such as employment opportunities, land value uplift and GVA, in addition to catalysing regeneration and wider development around the station and across the wider region.

The capacity enhancements of Cardiff Central Station are a critical component of the overall South Wales Metro programme. The station's capacity determines the overall capability and resilience of the network and is also the sole connection between the South Wales Mainline and the Core Valley Lines (CVL). As such, the ability of the station to deal with increased patronage is fundamental to the future success of City Region infrastructure, and its ability to achieve dispersed and inclusive growth and increase in productivity across the region.

The original case for CCR investment was predicated on a funding stack comprising both public and private investment, as well as on approximately 5m sqft of commercial development, seeking to leverage some £2bn of commercial funds and up to £1bn in additional GVA to the region, helping to create, support, and induce between 20,000-30,000 jobs.

The scheme will be on site for early construction works in 2025 and is due to complete in approximately three years.

4.4 Digital Connectivity: Ogi

In September 2024 CCR approved a £45m financing package to support the expansion of Ogi, Wales' leading Alternative Network Provider (Alt-Net). This is the largest single-company investment made by CCR to date and directly supports strategic goals around digital connectivity, regional competitiveness, and economic resilience.

As digital infrastructure increasingly underpins all aspects of modern life, access to fast, reliable broadband has become a fundamental requirement. Strengthening digital infrastructure through the deployment of full fibre networks enables business to operate more efficiently and allows communities, particularly in underserved areas, to participate fully in the digital economy. Crucially, it ensures that the region keeps pace with, and does not fall behind, other UK City Regions that are advancing rapidly in full fibre deployment and digital readiness.

The CCR investment in Ogi supports the next stage of the company's growth and is accelerating the large-scale rollout of full fibre, gigabit capable broadband infrastructure. Over the next five years, this will deliver a high-capacity digital network across the region, as well as wider economic benefits such as job creation, GVA uplift and leveraged investment.

4.5 Impact Funds

CCR has a series of Impact Funds that have been created for specific categories of investment. This is in order to ring-fence set sums for investment, create bespoke eligibility criteria, employ dedicated fund managers to manage the application and assessment stages and in general simplify the overall process for the applicant.

For each of the Impact Funds we have included a description, key objectives or characteristics, and a headline 'Case Study' with key facts.

Housing Viability Gap Fund (£35m)

The Housing Viability Gap Fund is a targeted funding programme created to bring forward new homes on key strategic housing sites across the region. The Fund is a mechanism to unlock sites that would have no other means of coming forward due to financial viability.

The objectives of the Fund are to:

- Unlock stalled sites that are unviable for housing delivery.
- Invest in projects that will deliver housing in areas needed most, whilst demonstrating value for money and delivery certainty.
- Kick-start construction, generating jobs and delivering sustainable developments.
- Enhance the long-term growth prospects and competitiveness of the region through improved infrastructure, increased connectivity and regeneration.

Case Study: Dragon Parc, Pentrebach, Merthyr Tydfil⁵

- £3.5m grant funding
- 200 homes (forecast completion 2028)
- 9.03 hectares derelict land returned to use
- 25% (£1.75m) of costs to date spent with SME's

Strategic Premises Fund (£50m)

Regional Impact Fund targeted at accelerating the delivery of employment floorspace across Cardiff Capital Region.

- Flexible source of development finance for commercial development projects in the region.
- Independently managed by CBRE
- 10-year revolving fund with all capital returned and reinvested into future development projects
- Available to private sector-led schemes

Case Study: Ty Newport Hotel Development⁶

- £9.7m loan leveraging £9m co-investment
- 120 jobs created
- 53 apprenticeships supported
- 182,986 sqft employment space unlocked

Northern Valleys Initiative (£50m)

The Northern Valleys Initiative has been put in place to supporting growth to tackle economic and social disparity. The Initiative aims to:

- Build on previous interventions, support bold steps to boost growth
- Support delivery of infrastructure, digital connectivity and stimulate tourism
- Encourage private investment, generate jobs and drive prosperity
- Make projects with demonstrable gaps viable

Case Study: Merthyr Industrial Development

- £5.14m grant funding leveraging £32m private sector investment
- 200 new jobs
- 228,000 sqft employment space unlocked
- 19 acres derelict land reduced

⁵ <https://www.asbriplanning.co.uk/statutory-pre-application-consultation/dragon-park-abercanaid-merthyr-tydfil>

⁶ <https://www.ccrstrategicpremisesfund.co.uk/project/ty-newport/>

Innovation Investment Capital (£50m)

Innovation Investment Capital is a £50m fund that has been established to provide patient capital to growing businesses across the region in South East Wales. Targeting investment proposals between £2m and £7m per deal to support high-growth, technology-focused companies located in, or expanding to one of the ten local authority areas in the region.

- Focusing on innovative scalable businesses.
- The fund is managed by Capricorn Fund Managers and advised by PwC.
- Catalysing 'good growth' in high growth companies and supporting high value jobs.

Case Study: Space Forge Limited⁷

- Equity investment as part of £22.6m Series A funding
- Funding round led by the NATO Innovation Fund
- Retained the business and created further jobs in the region

⁷ <https://fintechwales.org/news/space-forge-secures-series-a-funding-with-backing-from-cardiff-capital-region/>

5. Governance & Democratic Accountability

March 2017 – March 2024

Cardiff Capital Region, comprising the ten principal Local Authorities in South East Wales was established in 2017 to oversee the delivery of the CCR City Deal. The ten Local Authorities entered into a joint working agreement on 1 March 2017 to formalise their respective roles and responsibilities in relation to the City Deal. The joint working agreement, amongst other matters, established a Joint Committee (known as Regional Cabinet) comprised of the ten Council Leaders, and appointed Cardiff Council to act as the Accountable Body for and on behalf of the Partner Councils to discharge the Local Authorities' obligations in relation to City Deal.

April 2024 - onwards

In 2021, the Senedd Cymru passed legislation establishing a new public body for the region to be known as the South East Wales Corporate Joint Committee (SEWCJC). The SEWCJC's area comprises the administrative areas of the ten CCR Partner Local Authorities.

The SEWCJC has three key areas of responsibility:

- Strategic Development Plans
- Regional Transport Plans
- Doing whatever is deemed necessary to enhance or promote the economic wellbeing of the area (the 'Economic Wellbeing Function')

With effect from 1 April 2024, the SEWCJC has been the stewardship and decision-making entity for the CCR City Deal, which it delivers as part of its Economic Wellbeing Function, allowing the existing regional collaboration to make use of the additional tools that the structure of a corporate body allows.

The SEWCJC is responsible for receiving and spending funds on behalf of the Local Authorities in relation to the CCR City Deal in accordance with the funding conditions and has adopted a Constitution governing how decisions are made, who is responsible for making decisions and the procedures that must be followed to ensure that it is transparent, accountable and efficient. This includes Standing Orders in relation to the delivery of CCR City Deal.

The SEWCJC's Constitution, together with a Guide to the Constitution, is published on its website¹ at alongside an overview of its Governance Framework.²

The SEWCJC's Constitution also includes specific [Standing Orders in relation to the delivery of CCR City Deal](#), which include the Committee's [Terms of Reference](#) in relation to CCR City Deal at Annex 2 and the CCR City Deal Wider Investment Fund [Assurance Framework](#) at Annex 5.

Details of the SEWCJC's members and meetings are published on its website³ and meetings of the SEWCJC are webcast and open to the public to attend, except where confidential information or exempt information is being discussed. The SEWCJC publishes a [Forward Plan](#) of the key decisions it intends to make at least 28 days in advance of the meeting and [agendas and reports](#) are published at least three clear working days prior to each meeting at which a decision is to be taken, together with a link to the live broadcast of the relevant meeting.

The SEWCJC has established several sub-committees and advisory boards to support its functions. These are shown in Figure 3 (below) and a full list of these, and their Terms of Reference, may be found in [Part 3B](#) of the SEWCJC's Constitution.

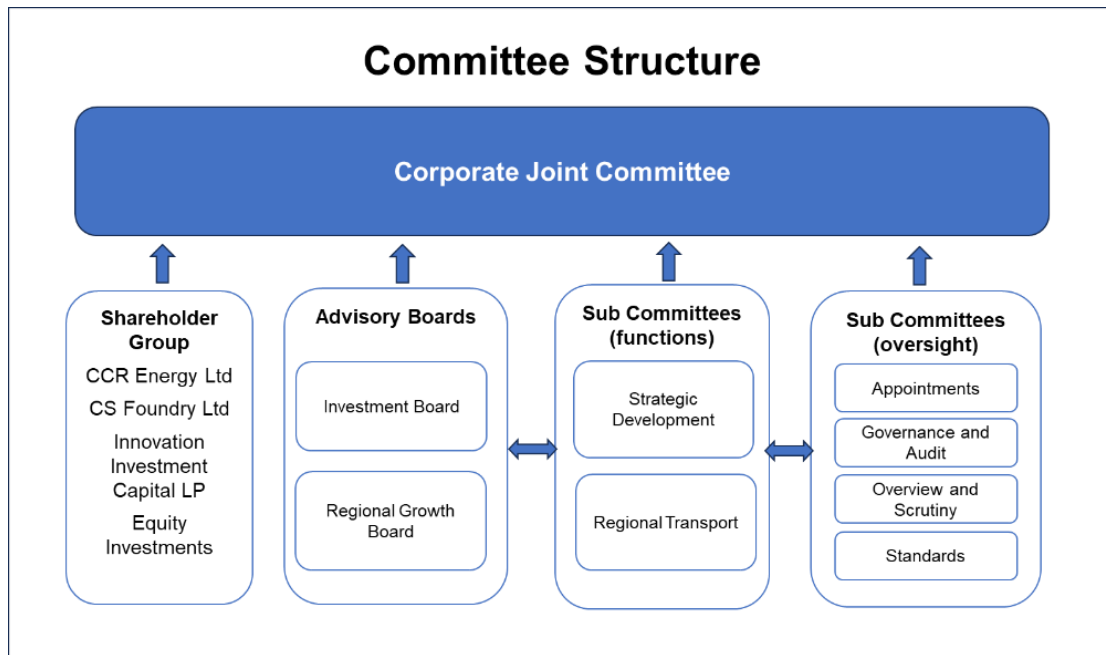

Figure 3: SEWCJC Committee Structure

6. Availability of Private Sector Investment

Private sector investment is critical to the success of any region, and a key driver for the Wider Investment Fund is to drive private sector co-investment and leverage wider funding. CCR has also created a series of Impact Funds, identified in Section 4, with specific targets in regard to co-investment of public and private sector capital.

There are many examples of this within the funds, some mentioned previously in this document, including:

- Uskmouth Power Station Battery Energy Storage Systems – a loan of £8.5 million from the CCR Strategic Premises Fund has unlocked private sector finance of over £56 million.
- The Housing Viability Gap Fund's £35m investment in ten schemes across the region will deliver 1800 homes on sites that would have struggled without the support provided due to viability issues for each site, while leveraging significant developer investment.
- The Innovation Investment Capital Fund's first four investments have raised further private sector capital to support their growth and development. Co-investment ensures that the public money invested in these firms can realise a much greater impact.

Going forward, CCR is working to develop investible propositions across the region, thereby attracting a wide range of pension funds, institutional investors, and patient capital. This is a key ethos and focus for the CCR investment strategy as the organisation matures.

7. Business Support Landscape

As referenced in the Regional Economic & Industrial Plan, CCR focuses on priority sectors for cluster development and growth and aims to support the growth of businesses within these sectors across the region. To gain a wider and deeper impact across those six cluster areas, CCR seeded the creation of sustainable enabling bodies that can support, disrupt, and develop their respective business environments in the region. The table highlights these industrial clusters with examples of CCR interventions to date that have enabled growth.

Sector/ cluster	Regional employment	CCR funded enabling organisation	Examples of CCR interventions currently in delivery
Creative Industries	5,600 employees ⁴	Media Cymru	• Media Cymru (£50m Strength In Places Bid) • Great Point Studios (£12m loan enabling £60m wider studio investment) • Whisper TV (£1.5m loan for global production hub)
Green Energy	825 employees ⁵	CCR Energy	• Aberthaw Power Station (acquisition of 500 acre-site, transforming to Low Carbon Energy Destination) • HyBont (investment in an SPV to create an innovative hydrogen production demonstrator) • ULEV (pan-regional charging infrastructure)
Compound Semiconductor	1,773 employees ⁶	CSconnected	• CSConnected (£43.7m Strength In Places Bid) • CSC Foundry (£40m mega-foundry) • Investment Zone (in development with Welsh Government)
Cyber Security	1,256 employees ⁴	Cyber Innovation Hub	• Cyber Innovation Hub (£20m co-funded commercialisation & skills programme with Welsh Government and industry) • Cyber Masters (industry-driven skills programme)
FinTech	6,500 employees ⁷	FinTech Wales	• FinTech Wales (funding the FinTech trade body) • Mazuma (equity investment from Innovation Investment Capital)

CCR has worked with the Welsh Government on many of these projects and has been a driver in supporting and delivering interventions across the innovation pipeline to support businesses, covering these sectors. This includes direct support into organisations (equity and debt investments) and indirect support by building and enhancing the environment and ecosystem that they exist in.

CCR appreciates that 'one size does not fit all' with respect to business support. Across the region there are obvious nuances that require a discrete approach to ensure that we are inclusive, and that options and opportunity remain accessible. The ongoing pipeline of interventions from CCR are purposefully bespoke and specific to the region. This pipeline does not deviate from the operations of Welsh Government and others, but the specific nature of the activity makes this complementary, as opposed to replication or competitive.

In developing this approach, CCR mapped out regional business support, and identified gaps and weaknesses, working with Welsh Government and other actors to ensure they can be addressed collaboratively.

Specific programmes have been developed and delivered to be complementary to current Welsh Government support. For example, CCR's Business Growth Programme was a strategic initiative launched to support 75 high-potential businesses across South-East Wales. Funded by CCR and the UK Shared Prosperity Fund, the programme drove regional economic development by helping entrepreneurs and scale-up companies grow sustainably. As a result of the programme 50 FTE roles were created, 68% of which were outside of Cardiff.

Existing and in pipeline developments related to business support with Welsh Government include:

- Investment Zone, working with Welsh Government to shape the proposition and focus
- Inward investment and collaborative support programmes
- Cluster bodies (such as, the Cyber Innovation Hub and Media Cymru)
- Industrial strategy, aligned to Welsh Government sectoral focus
- AI Growth Zone, building this new proposition with Welsh Government

MID WALES GROWTH DEAL

**Written Evidence for the Welsh Parliament's
Economy, Trade and Rural Affairs Committee**

4 June 2025

✕ x.com/GrowingMidWales
in uk.linkedin.com/company/growing-mid-wales
W www.growingmid.wales
✉ growingmidwales@ceredigion.gov.uk

FOREWORD

This update builds on previous evidence (written and oral) in previous years and demonstrates that progress continues to be achieved with the Growth Deal, and our wider partnership to support economic growth and prosperity across Ceredigion and Powys.

This year has seen the Growth Deal starting delivery in earnest, with investment decisions late in 2024 leading to projects moving into delivery. The first Phase of the Elan Valley Lakes project is now getting underway, with Dŵr Cymru making progress at their site. We also recently saw the launch of the Mid Wales Commercial Property Investment Fund – a key fund for the leveraging of private sector investment to stimulate growth and job creation through new premises and expansion of existing premises.

We are grateful to the teams across our partner organisations that have been working hard to support and mobilise these major capital schemes. The economic and financial climate has been incredibly tough in recent years and has impacted the pace of delivery of large capital projects. This is particularly true in Mid Wales, where we do not have the economies of scale of larger regions. Our organisations must work that much harder to bring these business cases forward to a good standard and mobilise resources and attract investment.

One key area where we are continually disappointed however, is the ongoing lack of any revenue support from either Government to support the Deal. The funding is capital only. Despite escalating the issue with various Ministers across both Governments over many years, this remains the biggest challenge facing our Deal.

When the previous political administrations of Ceredigion and Powys agreed on the [Vision for Growing Mid Wales](#) – it was built on the premise of achieving greater outcomes through harnessing collective opportunity. Revenue funding is not only crucial to enable large-scale capital project delivery, but also to plugging skills and capability gaps and supporting skills development with the private sector.

Along that journey, we have utilised the momentum and vision built from establishing the Growth Deal to strengthen our partnership working – in Mid Wales and with other regions of Wales and further afield. Whilst the focus of the committee is specifically on the Growth Deal, we have also provided an update to members on the depth of achievements we have here that we have seen through our excellent partnership working to date.

Looking forward to the future, there will undoubtedly be a challenge in balancing the needs/priorities of future investment streams. Given the tools, we are well-placed to meet that challenge here in Mid Wales. We are delivering the funds we have access to, we have drawn in additional investment and have the governance and joint working arrangements to drive economic and skills growth.

Our one call of both Governments is to ensure flexibility of future funding streams and ensure parity of funding. Every Welsh region has its own distinctive strengths and opportunities, and the model they will want to work will be different. However, we must have flexibility to be able to tailor future funding streams to complement and add value to our current investments. We must build on the strong and meaningful engagement with the private sector – and deliver results.

We can only do that if we have an adequately funded and resourced model of working that can work to our regional strengths and opportunities.

**Cllr Bryan Davies,
Leader of Ceredigion
County Council**

**Cllr Jake Berriman,
Leader of Powys County
Council**

CONTENTS

1. Background.....	1
2. Progress	3
2.1 Key Changes to the Portfolio since 2024.....	3
2.2 Private Sector Investment	3
2.3 Portfolio Allocations.....	4
2.4 Portfolio Viability.....	5
2.4.1 Portfolio Viability - Key Challenges	6
2.4.2 Portfolio Viability - Mitigation.....	7
2.4.3 Portfolio Viability - Conclusion	7
2.5 Regional Impact	8
2.6 Governance and democratic accountability	9
2.7 Fit with the Wider Support landscape	9
3. Wider Regional Activity	10
3.1 Skills	10
3.2 Energy	11
3.3 Agri-Tech and Agri-Food	12

1. Background

The Mid Wales Growth Deal has been thoroughly scoped and planned in iterative stages, following advice and input from both UK and Welsh Government, engagement with the private sector, thorough economic analysis and prioritisation of schemes that stood the best chance of delivering a lasting economic legacy to the region.

The Mid Wales Growth Deal (MWGD) was initially scoped and planned from a Strategy, the [Vision](#) for Growing Mid Wales – which set out the wider context and needs of Mid Wales beyond the Growth Deal.

The Deal moved quickly from Heads of Terms (2020) to Final Deal Agreement (2022) with the focus throughout 2023,24 and 25 on project mobilisation.

It is a £110m capital-only Deal, that is funded equally from the UK and Welsh Governments.

Growth Deal is capital public funding for economic infrastructure, and therefore the Portfolio, Programmes and Projects need to follow all relevant guidance by HM Treasury and the Welsh Government (Better Business Case).

Whilst some initial pump priming support was provided from WG to help with costs in establishing the Portfolio Management Office, no further revenue support has been provided by either Government. Despite continued lobbying for a separate one-off revenue fund to assist with pump priming early and potentially abortive Project/Programme development costs, no such fund currently exists.

Release of the capital funding from Governments to the Deal is done on an annual basis and is contingent upon satisfactory progress of the Deal via the submission of the Strategic Portfolio Business Case and Private Sector Investment Strategy.

The release of each tranche of the £110m MWGD Capital funding is contingent on an annual submission of an updated Portfolio Business Case and an updated Private Sector Investment Strategy.

The strategic objectives for Growing Mid Wales and the Growth Deal continue to take full advantage of the opportunities available to create and support economic and social growth by overcoming its challenges to become a fairer, smarter region that contributes to its full potential to address its productivity challenge.

- **Broadening our Economy:** Developing new opportunities from our assets – focusing on high value and growth supporting opportunities.
 - To create between 1,100 and 1,400 net new Full Time Equivalent (FTE) jobs in Mid Wales through the Growth Deal by 2032
 - To support a net additional Gross Value Added (GVA) uplift of between £570 million and £700 million for the Mid Wales Economy through the Growth Deal by 2032
 - To deliver a total investment of £280 million to £400 million in the Mid Wales Economy through the Growth Deal by 2032
 - A minimum of £170 million in private sector investment
- **Strengthening our Economy:** Supporting our existing industries and workforce to become more resilient through capacity building and creating the right conditions for future growth.
- **Connecting our Economy:** Improving digital and connectivity within, across and outside the region to ensure the region is attractive to work, live and play.

The financial profile for the funding from Governments, is as follows:

Year		UK Government £'000	Welsh Government £'000	Total £'000	Status
1	2023/24	-	4,000	4,000	<i>Received</i> - 25/09/23
2	2024/25	7,857	4,000	11,857	<i>Received</i> - 25/03/25
3	2025/26	7,857	4,000	11,857	
4	2026/27	7,857	4,000	11,857	
5	2027/28	7,857	4,000	11,857	
6	2028/29	7,857	4,000	11,857	
7	2029/30	7,857	4,000	11,857	
8	2030/31	7,858	4,000	11,858	
9	2031/32	-	4,000	4,000	
10	2032/33	-	4,000	4,000	
11	2023/34	-	3,000	3,000	
12	2034/35	-	3,000	3,000	
13	2035/36	-	3,000	3,000	
14	2036/37	-	3,000	3,000	
15	2037/38	-	3,000	3,000	
Total		55,000	55,000	110,000	

The revenue costs of administering the Deal and running the Portfolio Management Office are derived from a permissible 4% top-slice of the Deal that is “topped up” by revenue contributions from Ceredigion and Powys Councils.

This means that there is a minimum of £105.6m available for the Capital delivery of the Portfolio over the 15-year period from 2023/24 to 2037/38

2. Progress

The Growth Deal continues to make progress and 4 projects have been approved for funding and into Delivery. Members will note that project approvals have continued at pace and there is improved confidence in the project pipeline for future approvals.

Caveat: *the evidence provided in this section is based on working information available to the Portfolio Management Office (PoMO). The annual refresh of the Strategic Portfolio Business Case (SPBC) is underway and will complete by June. The information within this response has therefore been derived from a mature draft of working documents.*

2.1 Key Changes to the Portfolio since 2024

The Portfolio is largely unchanged since the previous edition of the business case, with three notable exceptions:

- 1) The aims and objectives of the National Spectrum Centre has been incorporated into larger initiatives within the Green Futures Innovation Park.
- 2) A new project, Mid Wales Commercial Property Investment Fund (project cost of £4.4m), aims to distribute grants to increase demand for commercial and industrial space. This was launched at the beginning of May – and has seen a positive reception from the private sector to date¹.
- 3) The Sites and Premises Programme has been assimilated into the delivery of the two strategic projects (AMC/FMIC), with £4.4m allocated to the Mid Wales Commercial Property Investment Fund, £8.1m allocated to the Food Manufacturing Centre Horeb site, and £9.4m allocated to the Advanced Manufacturing Centre Newtown site. The remainder of the funding remains for future allocation.

2.2 Private Sector Investment

The Mid Wales Growth Deal has previously reported on its arrangements in relation to its private sector board and the Investment Strategy² that is in place. The Economic Advisory Group continues to meet in a voluntary capacity and provided critical friend advice and challenge throughout the early stages of Strategy, Portfolio and now, project development.

The direct investment leveraged from the Growth Deal projects is outlined in the table in section 2.4 below. These figures are still subject to change as the Portfolio matures when the project business cases evolve. Projects continue to strengthen and develop their approach to private sector investment through targeted funding strategies and early conversations around developing an investment proposition that could be considered alongside other regional opportunities outside of the Growth Deal.

Direct private sector engagement in the Deal is limited owing to its public sector nature (capital only and 5 case business model). However, we have this year established a new Mid Wales Commercial Property Investment Fund¹ – which has created a vehicle that can directly engage with private sector businesses to support their growth ambitions. The fund launched at the beginning of May and is showing strong interest. The design of the fund means that the private sector must contribute a minimum of 55% (max grant rate of 45%) – which will further strengthen the Growth Deal's impact and leverage.

¹ [Mid Wales commercial property fund launches to boost business growth - English - Growing Mid Wales](#)

² [230328_GMW-Board_Paper 5.3 Appendix 2 - GMW_PSS_V0.2 Rev 01_EN.pdf](#)

2.3 Portfolio Allocations

The distribution of funding across the Programmes and Projects within the Growth Deal is as follows:

Programme / Project	Sponsor / Lead Local Authority	Total Estimated Project Cost	MWGD Notional Allocation	Latest Status
Cynefin The Green Heart of Wales	Centre for Alternative Technology	£25.3m	£13.2m	<i>OBC Developing Phase 1</i>
Elan Valley Lakes	Dwr Cymru	£21.7m	£7.2m	<i>OBC Approved WP1 BJC approved (In Delivery). WP2 FBC in development</i>
Mid Wales Advanced Manufacturing Campus	Powys CC	£45.2m	£18.9m	<i>Developing OBC</i>
Montgomery Canal Restoration to Navigation	Canal & River Trust	£22.0m	£8.0m	<i>Developing OBC</i>
Aberaeron Harbour	Ceredigion CC	£5.3m	£1.7m	<i>SOC Approved – reconsideration of OBC viability/next steps</i>
Food Manufacturing Innovation Centre	Ceredigion CC	£21.6m	£10.9m	<i>Developing OBC</i>
Green Futures Innovation Park	Aber University	£51.9m	£14.3m	<i>Developing OBC</i>
Tir Glas	University of Wales Trinity St Davids	£13.4m	£5.2m	<i>SOC Approved – reconsideration of OBC viability/next steps</i>
Mid Wales Commercial Property Investment Fund	Ceredigion CC	£4.5m	£4.5m	<i>BJC approved (In Delivery)</i>
Digital Programme - Mobile Coverage & Connectivity	Ceredigion CC	£4.5m	£3.7m	<i>OBC approved</i>
Digital Programme - Business Park FTTP	Ceredigion CC	£0.8m	£0.8m	<i>BJC approved (In Delivery)</i>
Digital Programme - LoRaWan Project		£0.5m	£0.5m	<i>BJC approved (In Delivery)</i>
Digital Programme – Very Hard to Reach (Broadband)		£4.3m	£4.1m	<i>Developing OBC</i>
Digital Programme – Digital Hubs		TBC	TBC	<i>Developing BJC</i>
Subtotal		£221m	£93m	
Balance Unallocated		-	£12.6m	
TOTAL		£221m	£105.6m	

*Balance Unallocated – owing to project-level changes in-year.

2.4 Portfolio Viability

A Portfolio Health Check was undertaken between December 2024 and February 2025 to provide a transparent and concise overview of the current status and viability of the Growth Deal portfolio. This exercise included a full categorisation of projects and programmes, alongside the development of actionable recommendations to support effective delivery.

The Health Check was conducted through a series of structured workshops involving Programme & Project Managers and SROs. These sessions were designed to assess delivery progress, identify key challenges, and inform the strategic direction of the portfolio.

Projects were rated Red, Amber, Green - reflecting both the level of risk and the clarity of mitigation strategies.

Green-rated projects (totalling **20%** of capital requirements) are considered low risk, with minor challenges and well-defined mitigation strategies. These include:

- **Mid Wales Commercial Property Investment Fund** – £4.5m (4%),
- **Digital Programme** – £10.3m (10%)
- **Elan Valley** – £7.2m (7%)

Amber-rated projects (totalling **51%** of capital requirements) face moderate risks that require further attention due to significant challenges or only partially clear mitigation strategies. These include:

- **Green Futures Innovation Park** – £14.3m (14%)
- **Advanced Manufacturing Campus** – £18.9m (18%)
- **Aberaeron Harbour** – £1.7m (2%)
- **Food Manufacturing Innovation Centre** – £10.9m (10%)
- **Montgomery Canal** – £8.0m (8%)

Red-rated projects (totalling **17%** of capital requirements) are high risk, with critical barriers and currently unclear or insufficient mitigation strategies. These include:

- **Cynefin** – £13.2m (13%)
- **Tir Glas** – £5.2m (5%)

MWGD Capital Costs by Project or Programme (2025), coloured by Health Check RAG Rating

Strategic Growth Priorities	Project / Programme	Total Capital Costs (£m)	Growth Deal Allocation (£m)	Confirmed Private Sector Match Funding (£m)	Confirmed Public Sector Match Funding (£m)	Residual Gap (£m)
Applied Research & Innovation	<i>Green Futures Innovation Park</i>	51.9	14.3	4.3	15	18.3 -35.18%
	<i>Mid Wales Advanced Manufacturing Campus</i>	45.2	18.9	0	0	26.3 -58.17%
Agriculture, Food & Drink	<i>Food Manufacturing Innovation Centre</i>	21.6	10.9	2	0	8.6 -40.05%
		13.4	5.2	5.3	0	2.9

	<i>Tir Glas (on hold)</i>					-21.64%
Strengthened Tourism Offer	<i>Elan Valley Lakes</i>	21.7	7.2	7.2	0	7.3 -33.50%
	<i>Aberaeron Harbour Development (on hold)</i>	5.3	1.7		0	3.6 -67.92%
	<i>Montgomery Canal – Restoration to Navigation</i>	22	8	1	2.4	10.7 -48.68%
	<i>Cynefin – The Green Heart of Wales</i>	25.3	13.2	2.2	0	9.9
						-38.97%
Digital	<i>Digital Programme</i>	10.2	9.2	0	1	0 0%
	<i>Digital Programme (unallocated)</i>	TBC	1.1	0	0	0
Supporting Enterprise	<i>Mid Wales Commercial Property Investment Fund</i>	4.5	4.5	0	0	0 0%
	<i>Sites and Premises (unallocated)</i>	TBC	6.8	0	0	0
Other	<i>Currently unallocated funding (due to project changes)</i>	TBC	4.6	0	0	0
Total	-	£221.10	£105.60	£22.00	£18.40	£87.60

2.4.1 Portfolio Viability - Key Challenges

The full detail of the health check relating to the individual projects will be available as part of the updated SPBC. Each project has its own set of challenges that will be bespoke to it. However, a handful of key issues that give rise to the Red/Amber ratings can be summarised at a Portfolio level:

- **Capital cost inflation** – the inflationary pressures affecting large-scale capital projects has put significant pressures on the cost estimates across all projects. Early strategic outline cases were first developed in 2020/21 – with 24/25 prices greatly increased from those original estimates.

- **Match Funding** – the economic landscape in Mid Wales is uniquely challenged. Access to private sector investment is disadvantaged compared to the economic diversity along the M4 and A55 corridors and the English border. There are only a small handful of large business in the region, and the dynamics of the private sector varies across the geography. Projects have been put forward to drive consequential investment in key economic sectors – where the public sector has to front load some of that investment to pump prime/attract/leverage private investment. This is a challenging fiscal environment for the projects in securing match funding. There has been a significant reduction in available public sector funds, exacerbated by a lack of policy and institutional alignment on available funding streams. Furthermore, increasing project costs give rise to additional pressure on match funding availability. Both in the public and private sector, the availability and appetite of additional investment has shifted considerably – requiring significant re-thinking in some projects.
- **No Revenue Funding** – the lack of any revenue funding to support the early development phases of projects has meant a slower than desired pace to achieving delivery. Project Sponsors have had to carry significant financial risk. The Local Authorities have supported projects where possible with other sources of funding and continue to look at de-risking early activity where appropriate. The lack of revenue funding also puts pressure on having adequate capacity and capability within projects to oversee the early project management/development.

2.4.2 Portfolio Viability - Mitigation

The Projects within the Growth Deal Portfolio are making reasonable progress in resolving and mitigating these challenges:

- **Securing Alternative Funding:** significant effort is being placed on exploring alternative funding sources, including private sector investment.
- **Scope Review:** projects will continue to keep in view the balance of scope and ambition in relation to affordability and viability. The Portfolio's headline outcomes remain unchanged, but Projects are working hard to manage the increased cost pressures, anticipated outcomes and ensure Value for Money. This is especially true of the Tir Glas project, where recent events require a re-look at the strategic intent and what is possible moving forward.
- **Robust Project Management:** arrangements across the Projects and within the Portfolio Management Office (PoMO) have been strengthened in recent months – with robust project management discipline embedded across the Portfolio. This means that the PoMO has confidence in its management information and reporting upwards to Government. This ensures that any issues that cannot be resolved or are without and acceptable tolerance – can be identified early and corrective action taken.

2.4.3 Portfolio Viability - Conclusion

The Growing Mid Wales Board will be considering the updated Portfolio Business Case at its meeting in June.

The key recommendations they will consider will be that:

- The overall Portfolio remains broadly viable and achievable at present.
- It is already delivering in some key areas, and there are several key projects imminently expecting approval.
- The PoMO is broadly comfortable with the mitigation strategies and actions currently in place to address challenges identified.
- For those projects that face more substantive concerns (red rated), there is a recovery plan in place – with a review proposed for the Autumn.
- For any currently unallocated funding – the proposal will be that we review progress on the current projects and plans in place, with a view to allocating in the Autumn. This gives time any the recovery plans in place for lagging projects to be actioned. It also

gives the Portfolio time to evaluate the success of the recently launched Mid Wales Commercial Property Investment Fund.

2.5 Regional Impact

The Growth Deal continues to aim to provide the following benefits to the Mid Wales region through the delivery of capital economic projects in key areas of regional strength and opportunity:

- Growth in regional prosperity
- Creation of better-quality jobs for the local labour market
- A more skilled workforce within the region
- Improvements in standards of living across the region

As part of the full Strategic Portfolio Business Case published in 2024, a full economic appraisal was undertaken, providing a benefit-cost ratio for each of the programmes and the portfolio as a whole.

Given the varying degree of maturity and deliverability between projects, the decision was taken not to undertake a full economic re-appraisal, and instead the results of the 2024 appraisal are taken to still be the best estimate of costs and benefits of the portfolio at present.

Even though some projects have been subsumed into larger ones, this has been done on the basis that their benefits will be retained, irrespective of an increase in MWGD funding.

The table below, outlines the employment and GVA benefits of the Portfolio, classified by Strategic Growth Priority, following an economic appraisal undertaken on the 2024 SPBC³.

Table: Indicative Net and Gross Economic Benefits (2024)

Strategic Growth Priority	Gross GVA (£m)	Gross Jobs Created (FTEs)	Net Additional GVA (£m)	Net Additional Jobs Created (FTEs)
Applied Research & Innovation	£570 (£515-630)	545 (495-600)	£210 (£190 – 230)	230 (210 – 255)
Agriculture, Food & Drink	£90 (£85-100)	195 (175-215)	£35 (£30 – 40)	85 (75 – 90)
Strengthened Tourism Offer	£350 (£315-385)	515 (460-565)	£135 (£120 – 145)	215 (190 – 235)
Digital	£215 (£195-235)	495 (445-545)	£75 (£70 – 85)	210 (190 – 230)
Supporting Enterprise	£705 (£635-775)	1,610 (1,450-1,770)	£275 (£250 – 305)	680 (615 – 750)
Total	£1,930 (£1,740-2,125)	3,360 (3,025-3,695)	£735 (£660 – 805)	1,420 (1,275 – 1,560)

Source: Hatch calculations based on programme and project material as of February 2024

The impact of the Growth Deal will be reviewed regularly, with the 2026 update of the Portfolio Business Case projected to provide much greater clarity on the actual progress against those early and indicative targets.

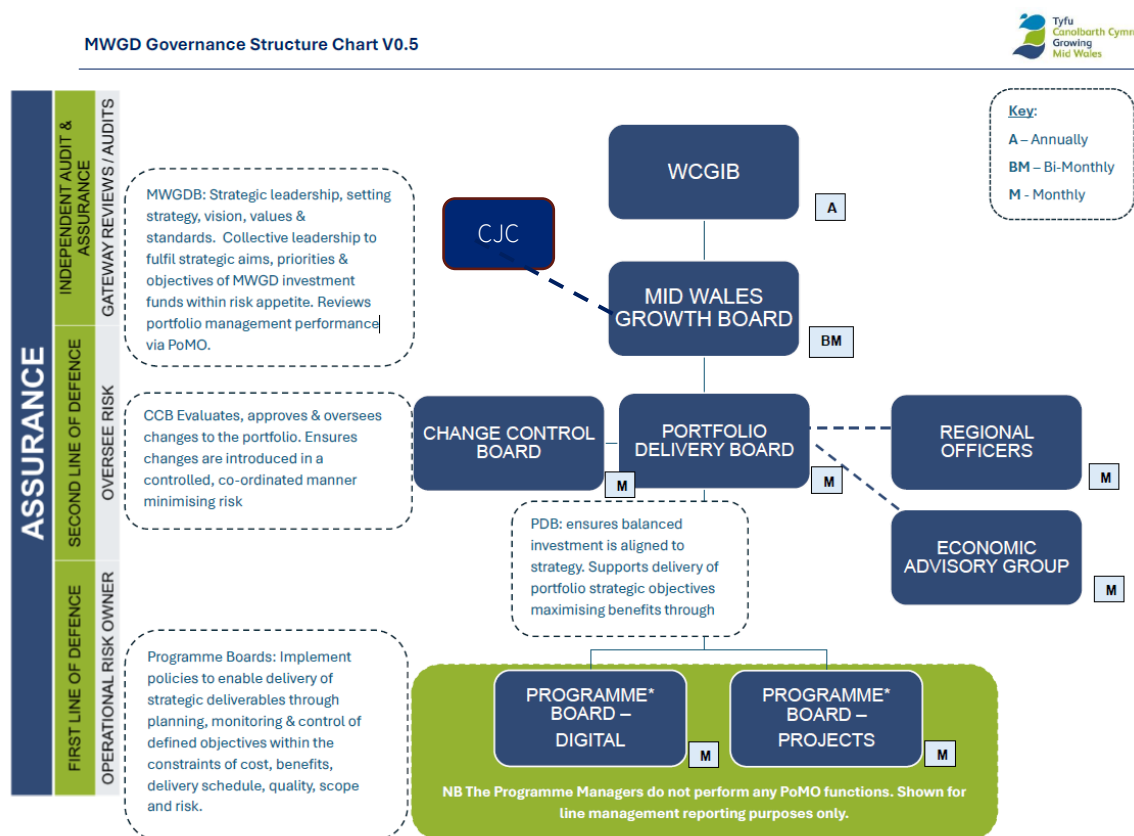
³ [240419_GMW-Board_P5.5_Appendix 4 - Strategic Portfolio Business Case v3.pdf](#)

Whilst there have been some changes to the Portfolio this year, there has been no indication of a downgrade in benefits. More will be known as the business cases mature, costings are affirmed, and benefits further quantified.

2.6 Governance and democratic accountability

The Mid Wales Growth Deal continues to be governed by a Joint Committee constituted via an Inter-Authority Agreement between Ceredigion and Powys Councils.

The governance landscape of the Growth Deal is as follows:

The Mid Wales CJC has been established, with the CJC Economic Wellbeing Sub-Committee receiving reports from the GMW Board on its work.

Mid Wales currently has no plans to “lift and shift” the Growth Deal into the CJC. This is because the current arrangements are deemed to be appropriate for the administration and delivery of the Growth Deal. The transfer of the Growth Deal into the CJC would incur significant costs and implementation challenges (owing to the fact that the CJC is a separate legal entity) and is currently not deemed to be a beneficial step for the region.

2.7 Fit with the Wider Support landscape

The Growth Deal is capital programme that is delivered as part of the wider regional vision and strategy. There has traditionally been a strong working relationship with Business Wales/Welsh Government at the operational level both regionally and locally.

We do not believe we have been formally made aware of the review of the business support landscape by Welsh Government. We would like to work with partners to understand more and evolve the conversations in this space to ensure that businesses in Mid Wales have adequate access and visibility of support and determine if our regional arrangements can support/deliver support into the future.

3. Wider Regional Activity

It is important to highlight that the Mid Wales Growth Deal does not operate or deliver in isolation in Mid Wales. As has been previously noted, it has been scoped and planned as capital Portfolio within the context of the Vision for Growing Mid Wales.

The Vision for Growing Mid Wales set out 8 strategic growth priorities:

The Mid Wales Growth Deal with £110m of capital funding would not be able to deliver the entirety of that Strategy, neither would Growth Deal funding be suitable for some requirements (skills or revenue-based activity).

The region therefore utilised the Vision for GMW as a Strategy, to help:

- Ensure Growth Deal investments are targeted on the appropriate interventions in the region (a lot of this context is set out in the Strategic Case of the MWGD Strategic Portfolio Business Case).
- Ensure alignment with other funding streams. The Regional Investment Plan for the UK Shared Prosperity Fund was brought forward from local assessments of wellbeing in tandem with the Vision for GMW. Ensuring strong alignment regionally/locally.

The Vision is therefore utilised as a guiding framework (aligned with Welsh Government's Regional Economic Framework) to help inform and guide regional activity.

3.1 Skills

Our Regional Skills Partnership continues to grow from strength to strength. It has four key deliverables:

- Produce and analyse labour market intelligence (LMI) to inform current and future priorities.
- Review regional skills provision
- Influence decisions on skills, training, and education.
- Act as a strategic body that represents regional interests.

It has significant representation across all sectors, but notably the private sector on its Board and cluster groups. These cluster groups map to our regional priorities:

- Advanced Manufacturing & Engineering
- Agriculture
- Construction and Energy
- Digital
- Food and Drink
- Health and Social Care
- Public Sector
- Tourism and Leisure
- Transport & Logistics

There are also another two cluster groups that support the RSP:

- The **Provider Cluster** offers an insight into work and classroom-based learning and employability programmes in the region. It focuses on the strategic direction for current and future provision and employability within the context of Welsh Government skills priorities, LMI and our industry cluster groups.
- The [Young Person's Guarantee \(YPG\)](#) **Cluster Group** brings together YPG representatives across the public sector, skills training provision, employability and Third Sector delivery partners in an advisory capacity to sense check RSP activity supports our young people especially those who are or at risk of not being in employment, education or training. The RSP works with this group to look for opportunities, collaborations and innovative ideas within the region to engage this cohort of young people with the labour market and prevent long term social exclusion.

The Chairs of each cluster group sit on the Mid Wales RSP Board which in turn reports directly to the Growing Mid Wales Board.

The team work as part of the regional Growing Mid Wales team, working across all areas of regional work – including the Mid Wales Growth Deal.

3.2 Energy

Energy is a key theme within the Vision for Growing Mid Wales, and Mid Wales has been working with the Welsh Government Energy Service and other providers to bring forward regional work to develop a strategy and action plan. An advisory group has led a significant body of work to develop Local Area Energy Plans in Powys and Ceredigion.

Growing Mid Wales have been successful in applying to Welsh Government's Whole Systems Research and Innovation in Decarbonisation (WSRID) challenge fund.

1. **Severn Wye Energy Agency – Smart Local Energy Systems for Industrial Parks**
This project explores how industrial and business parks in Powys and Ceredigion can reduce grid demand by generating solar energy and storing it in batteries. The aim is to align local energy generation with usage, enabling technologies like agrivoltaics and electric farm machinery.
2. **Centre for Energy Equality – HARVEST (Holistic Agricultural and Rural Virtual Energy System Transition)**
HARVEST proposes a decentralised, community-owned virtual power plant linking homes, farms, and businesses using solar panels and batteries. Based in Llanidloes, it aims to empower rural communities to manage their own energy systems.

3. **Challoch Energy – Village Rural Energy in Mid Wales**

This project evaluates the feasibility of community-based integrated energy systems across villages in Powys and Ceredigion. It seeks to decarbonise local energy use while delivering financial benefits through affordable, locally generated power.

4. **Lafan & Coleg Sir Gâr – Sustainable Slurry Utilisation**

Focused on Felinfach, this study investigates converting livestock slurry into renewable energy while recovering nutrients and improving grid efficiency. It aims to turn a waste product into a sustainable energy and nutrient source.

5. **Water to Water – First Welsh Net Zero Milk**

In partnership with First Milk, this project explores how dairy farms in Ceredigion can become energy self-sufficient using Smart Local Energy Systems. The goal is to support net zero milk production while enhancing rural energy resilience.

For further information: www.growingmid.wales/wsrid

3.3 Agri-Tech and Agri-Food

Mid Wales is playing a leading role in the delivery of a pan-regional Agri-tech and Food-tech Cluster, supported by £5 million of Innovate UK funding through its UK-wide Launchpads programme. This investment recognises the region's strategic potential to drive innovation in agriculture and food production—two sectors that are not only economically significant but also central to the UK's long-term food security and net zero ambitions.

The Launchpad in Mid and North Wales is one of only a handful selected across the UK. Growing Mid Wales hosts the Cluster Management Organisation, in collaboration with two key innovation partners: M-SParc (Menai Science Park) and AberInnovation - together with the Ambition North Wales coordinating support for businesses and research institutions across the region.

The cluster is designed to stimulate innovation-led growth by supporting SMEs and start-ups to develop and commercialise new technologies in areas such as precision agriculture, automation, biotechnology, and sustainable food processing. It also provides a platform for collaboration between academia, industry, and government, ensuring that innovation is aligned with regional economic priorities and national policy objectives.

Mid Wales' leadership in this initiative is both deliberate and strategic. The region has long been underrepresented in UK innovation funding, despite having significant sectoral strengths and a strong base of rural enterprises. The Launchpad provides a mechanism to address this imbalance by anchoring investment in place-based innovation and enabling local businesses to scale and compete nationally and internationally.

The Launchpad has generated strong interest from businesses across the region, with a growing number of collaborative R&D proposals and innovation projects in development. It is also helping to raise the profile of Mid and North Wales as a centre of excellence in agri-tech and food-tech, attracting attention from investors, policymakers, and research institutions across the UK.

For further information, please see: www.growingmid.wales/agritechfoodtech

Cadeirydd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg
Cadeirydd y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith
Cadeirydd y Pwyllgor Diwylliant, Cyfathrebu, y Gymraeg, Chwaraeon a
Chysylltiadau Rhyngwladol
Cadeirydd Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig
Cadeirydd y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol
Cadeirydd y Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol
Cadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad
Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraeth Leol a Thai

9 Mai 2025

Annwyl Gadeiryddion Pwyllgor,

Cyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2026-27: Ymgysylltu

Yn ein cyfarfodydd ar 12 Mawrth a 30 Ebrill 2025, trafododd y Pwyllgor Cyllid ('y Pwyllgor') ei raglen ymgysylltu mewn perthynas â Chyllideb Ddrafft arfaethedig Llywodraeth Cymru ar gyfer 2026-27. Rwy'n ysgrifennu at Gadeiryddion y pwyllgorau pwnc i rannu ein syniadau yn seiliedig ar y trafodaethau hyn. Mae'r Pwyllgor wedi cytuno i gynnal nifer o weithgareddau ymgysylltu cyn i'r Gyllideb Ddrafft gael ei chyhoeddi yn ddiweddarach eleni. Mae'r rhain yn cynnwys digwyddiad i randdeiliaid, grwpiau ffocws gydag aelodau o'r cyhoedd, ac ystod o ddulliau eraill i glywed barn pobl ifanc.

Digwyddiad i randdeiliaid: Bangor

Cynhelir y digwyddiad i randdeiliaid eleni yn Neuadd Huw Owen yn y Ganolfan Reolaeth ym Mhrifysgol Bangor ddydd Iau 19 Mehefin. Bydd hwn yn gyfle i'r Pwyllgor glywed yn uniongyrchol gan sefydliadau/unigolion sydd â diddordeb ynghylch y cynigion a ddisgwylir yn y Gyllideb Ddrafft, yn ogystal â chlywed eu barn ar ddull gweithredu Llywodraeth Cymru wrth bennu'r gyllideb a blaenoriaethu adnoddau. Gan fod y gwaith o ymgysylltu â rhanddeiliaid ar y gyllideb ar draws pwyllgorau yn hanfodol ar gyfer craffu effeithiol, hoffwn wahodd Cadeiryddion y pwyllgorau pwnc perthnasol, neu aelod arall o'r pwyllgor, i ymuno â ni yn y digwyddiad hwn. Os yw'r Cadeiryddion

neu'r Aelodau yn dymuno dod i'r digwyddiad, gofynnwn iddynt gysylltu â'r tîm clericio yn seneddcyllid@senedd.cymru erbyn 23 Mai.

Grwpiau ffocws i ymgysylltu â dinasyddion Cymru

Ar ran y Pwyllgor, bydd tîm Ymgysylltu â Dinasyddion y Senedd yn cynnal cyfres o grwpiau ffocws ar y Gyllideb Ddrafft gydag aelodau o'r cyhoedd yng Nghymru. Mae'r tîm wedi cynnal sesiynau tebyg yn y blynyddoedd diwethaf, a nod y gwaith hwn yw creu astudiaeth drawsddoriadol a fydd yn caniatáu i'r Pwyllgor fonitro safbwyntiau ac agweddau dros gyfnod o amser. Bydd y tîm yn dod o hyd i gyfranogwyr trwy sefydliadau partner tebyg er mwyn cael yr un ddemograffeg â'r llynedd, a bydd trafodaethau'r grwpiau ffocws yn cael eu trefnu i ganolbwyntio ar feysydd polisi penodol. Bydd y tîm Ymgysylltu â Dinasyddion yn rhannu dyddiadau'r sesiynau â phob Pwyllgor, rhag ofn y bydd unrhyw Aelodau yn dymuno cymryd rhan ynddynt. Hefyd, bydd cyfleoedd i unigolion rannu eu barn ag aelodau'r Pwyllgor yn Eisteddfod Genedlaethol yr Urdd, yr Eisteddfod Genedlaethol a Sioe Frenhinol Cymru. Bydd hyn yn gyfle i Aelodau glywed yn uniongyrchol gan ddinasyddion Cymru ynghylch sut y dylid blaenoriaethu gwariant.

Ymgysylltu â phobl ifanc

I gyfoethogi ein gwaith ymgysylltu, bydd y Pwyllgor yn cynnal gweithdy gydag Aelodau o Senedd leuenctid Cymru. Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, bu'n hynod ddefnyddiol clywed pobl ifanc yn siarad yn agored am y materion sy'n effeithio'n uniongyrchol arnynt. Rydym yn awyddus i barhau i adeiladu ar y gwaith amhrisiadwy hwn, a byddwn yn gwahodd Aelodau o Senedd leuenctid Cymru i gymryd rhan mewn gweithdy eto eleni.

Rydym hefyd wedi penderfynu gwahodd Aelodau o Senedd leuenctid Cymru i gymryd rhan yn un o gyfarfodydd ein Pwyllgor yn ystod tymor yr hydref. Caiff y manylion eu cadarnhau maes o law.

Dadl y Pwyllgor Cyllid yn y Cyfarfod Llawn ar flaenoriaethau gwariant Llywodraeth Cymru

Mae'r Pwyllgor yn bwriadu cynnal dadl yn y Cyfarfod Llawn ddydd Mercher 16 Gorffennaf ar flaenoriaethau gwariant Llywodraeth Cymru ar gyfer 2026-27. Bydd canlyniadau ein gwaith ymgysylltu yn helpu i lywio'r ddadl hon, a fydd yn cynnig y cyfle gorau i ddylanwadu ar flaenoriaethau gwariant Llywodraeth Cymru cyn cyhoeddi'r Gyllideb Ddrafft yn ddiweddarach yn y flwyddyn. Fel bob amser, byddem yn croesawu cyfraniadau gan Gadeiryddion y Pwyllgorau, yn ogystal ag Aelodau eraill, yn y ddadl hon, er mwyn sicrhau bod safbwyntiau a blaenoriaethau Pwyllgorau'r Senedd yn helpu i lywio cynlluniau gwariant Llywodraeth Cymru.

Y dull o graffu ar y gyllideb

Byddaf yn ysgrifennu at y Cadeiryddion yn fuan ynghylch dull y Pwyllgor o graffu ar y gyllideb, gan gynnwys gwybodaeth am yr ymgynghoriad a'r amserlen, unwaith y bydd y Trefnydd wedi rhoi gwybod i'r Pwyllgor Busnes am ddyddiadau cyhoeddi'r Gyllideb Ddrafft cyn toriad yr haf.

Os oes gennych gwestiynau am unrhyw agwedd ar broses y Gyllideb Ddrafft, mae croeso i chi gysylltu â mi neu Owain Roberts, Clerc y Pwyllgor Cyllid, ar 0300 200 6388 neu seneddcyllid@senedd.cymru.

Yn gywir,

Peredur Owen Griffiths
Cadeirydd y Pwyllgor Cyllid

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu'n Saesneg.

We welcome correspondence in Welsh or English.

Huw Irranca-Davies AS/MS

Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros
Newid Hinsawdd a Materion Gwledig
Deputy First Minister and Cabinet Secretary for Climate
Change and Rural Affairs

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref: PO/HIDCC/0222/25

Mike Hedges AS

Cadeirydd

Y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

Senedd Cymru

Bae Caerdydd

Caerdydd

CF99 1SN

9 Mai 2025

Annwyl Mike,

Rwy'n ysgrifennu atoch yn unol â'r cytundeb cysylltiadau rhyngsefydliadol i roi gwybod i chi fod cyfarfod Grŵp Rhyngweinidogol ar yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig a drefnwyd ar gyfer 12 Mai wedi'i ganslo. Mae swyddogion yn gweithio i nodi dyddiad newydd. Byddaf yn diweddarau'r Pwyllgor pan fydd dyddiad newydd yn cael ei nodi.

Rwy'n anfon copi o'r llythyr hwn hefyd at y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith a Phwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig.

Yn gywir,

Huw Irranca-Davies AS/MS

Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd
a Materion Gwledig

Deputy First Minister and Cabinet Secretary for Climate Change and Rural Affairs

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@llyw.cymru
Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@gov.cymru

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn cael ei hateb yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi wrth ymateb.

Huw Irranca-Davies AS/MS
Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet
dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig
Deputy First Minister and Cabinet Secretary for
Climate Change and Rural Affairs

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf/Our ref: PO/HIDCC/0246/25

Mike Hedges AS
Cadeirydd
Y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

21 Mai 2025

Annwyl Mike,

Rwy'n ysgrifennu atoch yn unol â'r cytundeb cysylltiadau rhyngsefydliadol i roi gwybod i chi y bydd cyfarfod nesaf y Grŵp Rhyngweinidogol ar gyfer yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig yn cael ei gynnal ar 23 Mehefin. Byddaf yn cynrychioli Llywodraeth Cymru.

Mae disgwyl i'r cyfarfod ganolbwyntio ar yr economi gylchol, trafodaethau ar Gytundeb Cyffredin-Ddealltwriaeth yr UE-DU, gan gynnwys Cytundeb SPS posibl, ac effaith y Ddeddf Farchnad Fewnol ar sector EFRA. Byddaf yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i chi am y trafodaethau, a bydd hysbysiad yn cael ei gyhoeddi ar ôl y cyfarfod.

Rwy'n anfon copi o'r llythyr hwn hefyd at y Pwyllgor Newid Hinsawdd, yr Amgylchedd a Seilwaith a Phwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig.

Yn gywir,

Huw Irranca-Davies AS/MS
Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd
a Materion Gwledig
Deputy First Minister and Cabinet Secretary for Climate Change and Rural Affairs

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@llyw.cymru
Correspondence.Huw.Irranca-Davies@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 55
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Eich cyf/Your ref
Ein cyf/Our ref: MA-RE- 1092-25

Andrew RT Davies MS
Cadair - Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

13 Mai 2025

Annwyl Andrew,

Diolch am roi cyfle i mi ymateb i adroddiad diweddar Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig ar yr Economi Werdd.

Hoffwn hefyd ddiolch i Aelodau eraill y Pwyllgor a'r holl gyfranwyr a roddodd o'u hamser i ddarparu tystiolaeth werthfawr i'r Pwyllgor. Amgaeir ymateb Llywodraeth Cymru i'r argymhellion a'r casgliadau. Edrychaf ymlaen at drafod yr adroddiad ymhellach gyda chi ar 11 Mehefin.

Yn gywir,

Rebecca Evans AS/MS
Cabinet Secretary for Economy, Energy and Planning
Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi, Ynni a Chynllunio

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Correspondence.Rebecca.Evans@gov.wales
Gohebiaeth.Rebecca.Evans@llyw.cymru

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 56
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Ymateb i Adroddiad Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig – Yr Economi Werdd

Mawrth 2025

Ym mis Mawrth 2025, cyflwynodd Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig ei adroddiad ar yr Economi Werdd. Mae'r adroddiad yn nodi 16 o argymhellion a 4 casgliad. Dyma ymateb Llywodraeth Cymru i'r argymhellion a'r casgliadau hynny.

Cynnwys

1.	Cyflwyniad.....	3
2.	Argymhellion	4
3.	Casgliadau	15

1. Cyflwyniad

- 1.** Mae ein Cenhadaeth Economaidd yn glir ynghylch y manteision a ddaw i Gymru o gael economi Gymreig gryfach, tecach a gwyrddach. Er nad yw heb ei heriau, rydym wedi cydnabod ers tro y manteision a'r cyfleoedd eang a ddaw i Gymru yn sgil cael economi sydd â ffocws ar ddatgarboneiddio, pontio cyfiawn a diwydiannau gwyrddach a glanach.
- 2.** Mae cynnydd yn bosibl, hynny oherwydd y bartneriaeth agored y mae'n well gan y llywodraeth hon weithredu ynddi, a'r arweiniad sefydlog y mae Llywodraeth Cymru yn ei rhoi sy'n caniatáu iddi edrych ar y tymor hwy. Mae swyddi o ansawdd uchel yn y diwydiannau hyn a newid at ffordd fwy cynaliadwy o weithio, yn sbarduno twf ac yn cyd-fynd â blaenoriaethau'r Prif Weinidog o ran darparu mwy o swyddi.
- 3.** Mae'r llywodraeth hon yn cydweithio â Llywodraeth y DU ar y Strategaeth Ddiwydiannol ac rydym wedi bod yn glir ynghylch pwysigrwydd diwydiannau glân fel sector sydd â photensial enfawr yng Nghymru. Mae briff eang Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi sy'n cynnwys ynni a chynllunio, yn golygu y gallwn weithio'n strategol a sicrhau bod Cymru'n gallu elwa o'r chwyldro gwyrdd.
- 4.** Hoffwn ddiolch i aelodau Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig am eu hadroddiad ar yr Economi Werdd. Rwyf wedi nodi fy ymateb i argymhellion yr Adroddiad isod.

2. Argymhellion

Mynd ati mewn ffordd strategol i ddatgarboneiddio'r economi (1 a 2)

5. Argymhelliad 1: Erbyn mis Mai 2025, dylai Llywodraeth Cymru nodi'n glir pa gamau y mae angen i Lywodraeth y DU eu cymryd i gefnogi'r broses o drosglwyddo Cymru i economi werdd. Dylai hyn lywio'r gwaith o ddatblygu strategaeth ddiwydiannol y ddwy lywodraeth i ddatgarboneiddio economi Cymru

6. Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

7. Mae'r pontio i economi werdd eisoes wedi dechrau gyda Llywodraeth y DU wedi llofnodi'r cytundeb i ddatgarboneiddio safle TATA ym Mhort Talbot, a bydd y daith yn parhau wrth ddatblygu Strategaeth Ddiwydiannol y DU a chydweithio arni. Er ei bod yn strategaeth i'r DU, mae Llywodraeth Cymru wedi nodi sectorau sy'n flaenoriaeth i Gymru a'u rhannu â Llywodraeth y DU.

8. Mae ein Cenhadaeth Economaidd yn ategu uchelgeisiau a gwerthoedd Llywodraeth y DU, i ysgogi'r economi i dyfu a chynyddu cynhyrchiant. Rydym yn eu cefnogi hefyd i greu swyddi newydd o ansawdd mewn ynni adnewyddadwy, tra'n cadw ein heffaith garbon mor fach â phosib.

9. Byddwn yn dal i gydweithio ac yn rhoi mewnbwn cadarnhaol trwy ddatblygu cynlluniau sector, gan gynnwys ar gyfer yr holl ddiwydiannau ynni glân. Mae hyn yn cynnwys ymgysylltu drwy Grŵp Rhyngweinidogol Busnes a Diwydiant (IMG), cyfrwng allweddol ar gyfer hyrwyddo'r Strategaeth Ddiwydiannol yng Nghymru gyda'n gilydd.

10. Argymhelliad 2: Dylai Llywodraeth Cymru nodi sut y bydd yn denu datblygwyr masnachol i ddod yn bartneriaid gweithredol yn y cyfnod pontio hwn, a pha amodau y bydd yn eu gosod ar gyd-fuddsoddi â hwy.

11. Ymateb: Derbyn

12. Mae'r Uwchgynhadledd Buddsoddi yn gyfle pwysig i drafod â datblygwyr masnachol iddynt ddod yn bartneriaid gweithredol yn y broses bontio i economi werdd. Mae'r trafod â phartneriaid yn parhau a cheir cyfleoedd enfawr i gydweithio. Mae cyfres eang o fesurau cymorth ar gael o bosib i sbarduno cyfleoedd buddsoddi yng Nghymru, gan gynnwys cyllid drwy Fanc Datblygu Cymru a'r gwaith yr ydym yn ei wneud gyda'r diwydiant ynni adnewyddadwy drwy fargen â'r sector.

Cefnogi cymunedau i elwa ar y pontio i economi wyrddach (3, 4, 5 a 6)

13. Argymhelliad 3: Dylai Llywodraeth Cymru a phartneriaid gyhoeddi canllawiau cyson ar gyfer datblygwyr i gefnogi dull strategol o sicrhau buddion cymunedol ar draws prosiectau ynni adnewyddadwy er mwyn sicrhau bod mwy o'r cyfoeth a gynhrychir gan y sector adnewyddadwy yn cael ei gadw gan y cymunedau sy'n gartref i'r datblygiadau hynny.

14. Ymateb: Derbyn

15. Ar hyn o bryd mae gennym ganllawiau i gefnogi ein nod o sicrhau bod cyfoeth a gynhrychir gan y sector adnewyddadwy yn aros yn y cymunedau sy'n ei gynhyrchu. Rydym yn gweithio gydag Ynni Cymunedol Cymru ac Ynni Cymru i ystyried y canllawiau sydd gennym.

16. Argymhelliad 4: Dylai Llywodraeth Cymru adolygu'r diffiniad o eiddo lleol yn ei thargedau cynhyrchu, er mwyn cau unrhyw fylchau. Dylai hefyd nodi sut y bydd y diffiniad mwy llym hwn o berchnogaeth leol yn cael ei ddefnyddio i gyrraedd y targed o gynhyrchu 1.5GW o ynni lleol erbyn 2035.

17. Ymateb: Derbyn

18. Ar hyn o bryd mae gennym ganllawiau ar berchnogaeth leol. Rydym yn gweithio gydag Ynni Cymunedol Cymru ac Ynni Cymru i ystyried y canllawiau presennol ac mae rhan o'r trafodaethau hynny yn cynnwys diffinio 'perchnogaeth leol'.

19. Argymhelliad 5: Dylai Llywodraeth Cymru nodi ei strategaeth ar gyfer cyflwyno targedau neu gwtâu ar gyfer defnyddio gweithwyr a chontractwyr lleol wrth ddatblygu gosodiadau ynni adnewyddadwy a'u cydrannau a'u seilwaith cysylltiedig, gan gynnwys trafodaethau â Llywodraeth y DU i ddiwygio'r cynllun Contractau ar gyfer Gwahaniaeth, a all fod yn rhwystr i'r defnydd o lafur a chadwyni cyflenwi lleol.

20. Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

21. Mae Bargen y Sector Ynni Adnewyddadwy yn cwmpasu'r holl dechnolegau sydd wedi ennill eu plwyf a'r rhai arloesol. Gan weithio gyda rhanddeiliaid allweddol, byddwn yn archwilio'r gadwyn gyflenwi a'r anghenion hyfforddi, gan adeiladu ar waith Grŵp Gorchwyl a Gorffen Gwynt ar y Môr. Rydym am sicrhau bod manteision y datblygiadau hyn yn cael eu cadw yng Nghymru.

22. O ran y cynllun Contract ar gyfer Gwahaniaeth, rydym wrthi'n trafod â Llywodraeth y DU ac yn rhoi adborth i sicrhau bod cadwyni cyflenwi lleol a sgiliau lleol yn elwa ar brosiectau ynni adnewyddadwy yng Nghymru. Mae'r newidiadau i'r 7fed ocsiwn ar gyfer gwynt ar y môr yn dangos sut mae'r cynllun hwn yn esblygu i gael y gorau o gadwyni cyflenwi lleol. Mae'r Grŵp Gorchwyl a Gorffen ar y Môr yn edrych ar gadwyni cyflenwi, porthladdoedd a sgiliau i ddeall yn well beth sydd angen ei wneud i gadw buddion gwynt ar y môr sefydlog ac arnofiol yng Nghymru.

23. Argymhelliad 6: Dylai Llywodraeth Cymru roi diweddariadau rheolaidd i'r Pwyllgor ar y cynnydd y mae Ynni Cymru a Trydan Gwyrdd Cymru yn ei wneud yn erbyn eu nodau a'u hamcanion a sut y byddant yn gweithio gyda GB Energy.

24. Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

25. Mae'r wybodaeth ddiweddaraf am Ynni Cymru ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru. Mae'r dudalen yn rhestru'r prosiectau sydd wedi derbyn grantiau ac yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am broses ymgeisio'r flwyddyn ariannu grant newydd 2025-26 (<https://www.gov.wales/ynni-cymru-capital-grant-funding-programme-grants-awarded>)

26. Mae Trydan Gwyrdd Cymru yn gweithio i ddatblygu nifer o safleoedd prosiectau ynni adnewyddadwy posibl drwy'r cyfnodau cyn-gynllunio.

27. Byddwn yn parhau i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Senedd ar ddatblygiadau allweddol Ynni Cymru a Trydan Gwyrdd Cymru a'u hynt. Gyda Great British Energy ar fin cael ei sefydlu yn dilyn rhoi'r cydsyniad brenhinol i'r Bil Great British Energy, byddwn yn esbonio'n fanwl sut y byddwn yn gweithio mewn partneriaeth a beth y bydd Great British Energy yn ei wneud yng Nghymru.

Blaenoriaethau ynni adnewyddadwy (7, 8 a 9)

28. Argymhelliad 7: Dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda Llywodraeth y DU, Ystad y Goron a diwydiant i ddatblygu a chyhoeddi rhaglen o brosiectau ynni adnewyddadwy sy'n cael ei diweddaru'n rheolaidd

29. Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

30. Ar hyn o bryd mae gennym y Grŵp Gorchwyl a Gorffen Gwynt ar y Môr a fydd yn cydlynu'r gwaith ar draws sectorau gwahanol, o borthladdoedd i gyfleoedd yn y gadwyn gyflenwi a'r gofyn o ran sgiliau a'r gweithlu, i ddatblygu

cynllun cyffredinol sy'n cydnabod y rhyng-berthynas rhwng sectorau, a fydd yn cynnwys piblinell o gyfleoedd. Bydd y gwaith ar Fargen y Sector Ynni Adnewyddadwy yn ystyried yr hyn a allai fod yn ddefnyddiol o ran cyfleoedd yng Nghymru yn y dyfodol.

31. Argymhelliad 8: Dylai Llywodraeth Cymru roi rhagor o fanylion am sut y mae'n bwriadu gweithio gyda phartneriaid i fynd i'r afael â'r diffyg adnoddau yn y system gynllunio, fel bod penderfyniadau o ran caniatâd yn cael eu gwneud yn gyflymach ar gyfer ceisiadau ynni adnewyddadwy.

32. Ymateb: Derbyn

33. Mae ystod o fesurau wedi'u cyflwyno i gyflymu penderfyniadau ar gynlluniau seilwaith, gan gynnwys prosiectau ynni adnewyddadwy. Mae adnoddau ychwanegol wedi'u darparu i Benderfyniadau Cynllunio a'r Amgylchedd Cymru i gyflogi swyddogion achos ac arolygwyr ychwanegol. Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi cael cyllid ychwanegol ar gyfer gwaith achos ar gynllunio a chydsynio ac mae gan y Gyfarwyddiaeth Cynllunio arian ar gael i helpu i gynyddu capasiti awdurdodau cynllunio lleol - er enghraifft, i recriwtio swyddogion cynllunio seilwaith i weithio ledled Gogledd Cymru.

34. Ein nod yw sicrhau bod yr holl bartneriaid sy'n ymwneud â chaniatáu prosiectau yn gweithredu ar sail adennill costau llawn. Y nod hwn yw sail trefn gydsynio Deddf Seilwaith (Cymru) a gaiff ei chyflwyno eleni ac mae'n sail i'r newidiadau i ffioedd ceisiadau cynllunio a ddaw yn yr hydref. Bydd hyn yn rhoi'r modd i bawb sy'n ymwneud â chynllunio a chydsynio recriwtio a chadw'r staff sydd eu hangen arnynt. Er mwyn cael deall y gweithlu y bydd ei angen yn y dyfodol, rydym wedi comisiynu Sefydliad Brenhinol Cynllunio Tref Cymru i gynnal astudiaeth gynllunio'r gweithlu ar ein rhan. Fel cam uniongyrchol i gynyddu capasiti rydym yn cefnogi bwrsariaethau drwy'r cynllun Llwybrau i Gynllunio.

35. Argymhelliad 9: Dylai Llywodraeth Cymru nodi sut y bydd yn blaenoriaethu buddsoddiad mewn porthladdoedd, a chefnogi porthladdoedd Cymru yn eu hymdrechion i gael mynediad at gyllid gan Lywodraeth y DU, megis y Cynllun Buddsoddi mewn Gweithgynhyrchu Gwynt ar y Môr

36. Ymateb: Derbyn

37. Bydd y Grŵp Gorchwyl a Gorffen Gwynt ar y Môr yn cydlynu'r gwaith ar draws sectorau sy'n ymwneud â chynhyrchu trydan o wynt y môr. Mae porthladdoedd Cymru yn sector allweddol a bydd y cynllun gweithredu a

gynhyrchir gan y grŵp gorchwyl a gorffen yn nodi sut y bydd y llywodraeth yn cefnogi'r porthladdoedd yng Nghymru gan gynnwys beth sydd angen ei wneud i gael cyllid oddi wrth y llywodraeth.

Pontio cyfiawn a gwaith teg (10 ac 11)

38. Argymhelliad 10: Dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda phartneriaid i ddatblygu cynlluniau gweithredu pontio teg i gefnogi'r cymunedau a'r gweithwyr sydd fwyaf agored i niwed o ran effeithiau negyddol pontio i sero net.

39. Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

40. Rydym eisoes wedi ymgynghori ar Fframwaith Pontio Cyfiawn, ac rydym wedi ymrwymo i gefnogi trawsnewid cyfiawn i gymdeithas sero net yng Nghymru. Rydym hefyd wedi ymrwymo i weithio mewn partneriaeth gymdeithasol sy'n rhoi llais i weithwyr ac undebau llafur. Bydd gan hyn rôl bwysig wrth bontio'n gyfiawn ac yn gynhwysol i economi wyrddach. Yn yr un modd, byddwn yn parhau i hyrwyddo egwyddorion gwaith teg fel rhan o broses pontio cyfiawn sy'n helpu i ddiogelu lles gweithwyr a sicrhau lle diogel i weithlu ddysgu a datblygu. Bydd hynny'n hanfodol i roi'r gwytnwch y bydd ei angen ar ein heconomi a'n busnesau.

41. Argymhelliad 11: Dylai Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU weithio gyda phartneriaid, gan gynnwys diwydiant a sefydliadau addysgol i fynd i'r afael â'r bwlch mewn amrywiaeth yn y gweithlu ynni adnewyddadwy. Gallai hyn gynnwys datblygu llwybrau addysg a hyfforddiant mwy cynhwysol i rolau ynni adnewyddadwy, ac arwain gwaith i sicrhau bod partneriaid yn gallu cyfrannu at newid diwylliannol mewn gweithleoedd ynni sy'n eu gwneud yn fwy deniadol i grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol.

42. Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

43. Mae Bargen y Sector Ynni Adnewyddadwy yn cwmpasu'r holl dechnolegau sydd wedi ennill eu plwyf a'r rhai arloesol a bydd yn archwilio'r gadwyn gyflenwi a'r angen am hyfforddiant. Byddwn yn gweithio gyda rhanddeiliaid perthnasol i sicrhau ein bod yn cyflawni er budd Cymru. Fodd bynnag, credwn ein bod eisoes yn mynd i'r afael â'r bwlch hwn trwy'r cwricwlwm newydd yng Nghymru, ac mae gennym enghreifftiau da o weithio gyda datblygwyr, ysgolion a cholegau i rannu gwybodaeth a chyfleoedd.

44. Er enghraifft, prosiect llif y llanw Morlais oddi ar arfordir Ynys Môn. Mae'r prosiect hwn wedi gweithio gydag ysgolion i rannu gwybodaeth, gan sicrhau bod cyfleoedd lleol yn cael eu nodi'n fuan. Mae gan Ynni Môr Cymru hefyd ffrwd o waith addysgol lle mae'n gweithio gydag ysgolion a cholegau. Mae Partneriaethau Sgiliau Rhanbarthol a Gyrfa Cymru ymhlith rhanddeiliaid eraill, sydd hefyd yn gweithio i sicrhau gweithlu amrywiol.

Sgiliau (12 a 13)

45. Argymhelliad 12: Dylai Llywodraeth Cymru gynnal, neu gomisiynu, archwiliad sgiliau i ddeall yn well pa ddarpariaeth sgiliau sydd ar gael ar hyn o bryd, a ble mae bylchau yn y ddarpariaeth. Dylai hyn sefydlu pa sgiliau sydd eu hangen, nawr ac yn y blynyddoedd i ddod, a ble y mae eu hangen, a ble y bydd eu hangen i fynd i'r afael â phrinder sgiliau. Yn dilyn yr archwiliad sgiliau, dylai Llywodraeth Cymru lunio adroddiad yn egluro'n glir beth sydd ei angen erbyn pryd. Dylid diweddarau'r adroddiad hwn yn rheolaidd i alluogi darparwyr sgiliau a diwydiant i gydweithio i ddarparu'r sgiliau sydd eu hangen. Dylai Llywodraeth Cymru fynd i'r afael â'r diffyg cyfatebiaeth canfyddedig rhwng y system addysg a sgiliau a'r hyn sydd ei angen ar y diwydiant, gan gynnwys a all y system bresennol gyflawni ar gyfer uwchsgilio ac ailsgilio'r gweithlu presennol

46. Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

47. Mae Llywodraeth Cymru wrthi'n archwilio sgiliau Cymru, gan ystyried sut mae pobl wedi mynd ati mewn mannau eraill a pha ddata sydd ar gael ar gyfer Cymru. Ond fe all fod yn anodd nodi swyddi a sgiliau gwyrdd oherwydd prinder data. Nid oes gennym samplau digon mawr o'r ffynonellau data i allu gwneud y dadansoddiad manwl y gall Lloegr ei wneud. Er y gall sectorau unigol gynhyrchu eu data eu hunain, e.e. rhagolygon o'r hyn sydd ei angen yn y dyfodol, mae'n anodd iawn gosod hynny yng nghyd-destun archwiliad sgiliau trosfwaol oherwydd gorgyffwrdd, a methodolegau, diffiniadau ac ansawdd/cywirdeb gwahanol, ymhlith ffactorau eraill. Mae Arolwg o Sgiliau Gwyrdd wrthi'n cael ei gynnal, sef un o nifer o Adolygiadau Carlam ategol fydd yn parhau i'n helpu i ddeall anghenion diwydiant ac addysg bellach, nawr ac yn y dyfodol. Gwnaeth y Gweinidog Diwylliant, Sgiliau a Phartneriaeth Gymdeithasol arwain ford gron ar Sgiliau Gwyrdd ym mis Ionawr ac mae rhagor o ddigwyddiadau sy'n targedu rhanddeiliaid yn cael eu datblygu fydd yn helpu gweinidogion i lunio argymhellion ar gyfer darparu sgiliau yn y dyfodol.

48. Argymhelliaid 13: Dylai Llywodraeth Cymru nodi sut y bydd yn gweithio gyda Gyrfa Cymru i sicrhau bod cyngor gyrfaedd yn cael ei integreiddio'n well ar hyd taith addysg disgybl i sicrhau bod pobl ifanc yn ymwybodol o'r cyfleoedd yng Nghymru a geir yn sgil trosglwyddo i economi wyrddach.

49. Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

50. Rydym eisoes yn gweithio'n agos gyda Gyrfa Cymru i sicrhau bod dysgu am yrfaedd a chyngor ar yrfaedd yn rhan o daith addysg dysgwr, gan gynnwys magu ymwybyddiaeth o'r ystod o gyfleoedd sydd ar gael i bobl ifanc yn y byd gwaith. Cefnogir hyn gan raglenni cymorth Gyrfa Cymru i ysgolion, a gofynion Cwricwlwm Cymru o ran Gyrfaedd a Phrofiadau sy'n Gysylltiedig â Gwaith. Bydd y cyfan wedi'i gyflwyno ym mis Medi 2026.

51. Mae Gyrfa Cymru yn cydnabod y bydd yr economi werdd yn cael effaith ar swyddi yn y dyfodol a'i fod wedi rhoi blaenoriaeth i'r maes hwn yn ei waith. Ym mhob ysgol uwchradd, ysgol arbennig ac Uned Cyfeirio Disgyblion, mae Gyrfa Cymru yn cynnig Partneriaeth Busnes Addysg sy'n rhoi cyfleoedd i ddysgwyr ac athrawon gwrdd a thrafod â chyflogwyr. Nod y trafod hwn yw hysbysu, ysbrydoli ac ysgogi pobl ifanc am eu gyrfa yn y dyfodol ac yn cynnwys cyfle i drafod ag ystod eang o gyflogwyr yn yr economi werdd ledled Cymru. Ers mis Medi 2024, mae Gyrfa Cymru yn cynnig hefyd arweiniad a hyfforddiant ym maes gyrfaedd i bob dysgwr blwyddyn 11 cyn iddynt adael addysg orfodol, gan sicrhau bod pobl ifanc yn cael cymorth diduedd wedi'i deilwra i'w hanghenion.

52. Mae gwefannau Gyrfa Cymru a Chymru'n Gweithio yn llawn gwybodaeth sy'n berthnasol i bobl ifanc ac oedolion i'w helpu â'u gyrfaedd, gan gynnwys gwybodaeth, cyfleoedd a chymorth yn y maes Sero Net ac Eich Gyrfa.

53. Mae Gyrfa Cymru hefyd yn cynnig help i ysgolion i adeiladu eu cymdeithas o gynfyfyrwyr a thrwy gontract Model Rôl Syniadau Mawr Cymru, mae'n dal i gynnal 1,000 o weithdai i hysbysu ac ysgogi dysgwyr i ystyried hunangyflogaeth a dechrau busnes. Mae Gyrfa Cymru wedi datblygu hefyd ystod o adnoddau sy'n rhoi gwir ymdeimlad i athrawon ac ymarferwyr o sut olwg fydd ar y farchnad swyddi werdd yn y dyfodol, er mwyn iddyn nhw allu trosglwyddo'r weledigaeth honno i'r bobl ifanc a'u hannog i'r llwybrau hyfforddi cywir.

54. Yn ogystal â'r gefnogaeth y mae Gyrfa Cymru yn ei darparu, mae ysgolion yn chwarae rhan allweddol o ran codi ymwybyddiaeth o'r ystod o gyfleoedd sydd ar gael i bobl ifanc.

55. Mae Cwricwlwm Cymru, a ddechreuodd yn 2022, yn sicrhau bod addysg gyrfaedd a chynaliadwyedd wedi'u hymgorffori ar draws ystod o ddysgu, ac

rydym wedi gweithio'n agos gyda Gyrfa Cymru i'w helpu i ddatblygu'r hyn a gynigir i gefnogi'r Cwricwlwm. Mae Addysg Gyrfaoedd a Phrofiadau sy'n Gysylltiedig â Byd Gwaith (CWRE) yn thema drawsbynciol yn y cwricwlwm hwn, ar gyfer dysgwyr rhwng 3 ac 16 oed. Mae hyn yn golygu, am y tro cyntaf, ein bod yn disgwyl i ddysgu am yrfaedd gael ei integreiddio i ddysgu o'r amser cynharaf i blant yn yr ysgol. Am fod addysg gyrfaoedd wedi'i hintegreiddio â mathau eraill o ddysgu, mae'n rhoi cyfle pwysig i ysgolion sicrhau bod addysg gyrfaoedd yn gwneud cysylltiadau pwysig â materion fel cynaliadwyedd.

56. Yn achos cynaliadwyedd a'r economi werdd, un o bedwar diben y Cwricwlwm yw cefnogi dysgwyr i ddod yn ddinasyddion moesegol, gwybodus sy'n dangos eu hymrwymiad i gynaliadwyedd y blaned. Gan fod ysgolion yn cynllunio'r holl ddysgu, gan gynnwys addysg gyrfaoedd, byddem yn disgwyl iddynt gynllunio sut mae hyn yn helpu dysgwyr i ddatblygu'r priodoleddau hyn.

57. Gall addysg gyrfaoedd chwarae rhan bwysig wrth baratoi dysgwyr ar gyfer yr economi werdd trwy ddangos ystod eang o gyfleoedd iddynt am yrfa, gan gynnwys mewn sectorau newydd. Byddem yn disgwyl i addysg yrfaedd sy'n briodol i oedran a datblygiad gael ei hymgorffori ar draws gwahanol Feysydd Dysgu a Phrofiad, yn unol â chanllawiau statudol y CWRE.

58. Er enghraifft, mae'r Maes Dysgu a Phrofiad Gwyddoniaeth a Thechnoleg yn ceisio meithrin dealltwriaeth dysgwyr o entrepreneuriaeth foesegol, moeseg busnes, a phrosesau ac arferion diwydiannol gwyrdd cynaliadwy. Mae hyn yn eu paratoi ar gyfer y byd gwaith ac yn meithrin eu hymwybyddiaeth am feysydd economaidd gwyrdd sy'n dod i'r amlwg. Mae cynaliadwyedd a newid yn yr hinsawdd, a sut y gall unigolion, cymunedau a gwledydd ymateb i'r heriau hyn, hefyd yn cael eu cynnwys fel rhan orfodol o ddysgu yn y Maes Dyniaethau. Mae'r Maes Dysgu a Phrofiad Iechyd a Llesiant yn annog dysgwyr i ddatblygu gwytnwch a'r gallu i addasu, ac i wneud penderfyniadau gwybodus a ystyriol, sy'n hanfodol mewn tirwedd economaidd sy'n newid. Mae'r Meysydd Dysgu hyn yn rhoi cyd-destun i ymwneud ag addysg gyrfaoedd a phrofiadau sy'n gysylltiedig â gwaith, gan helpu dysgwyr i weld y berthynas rhwng dysgu a'r byd gwaith, gan gynnwys yn yr economi werdd.

59. Mae ysgolion hefyd yn gallu cael at ystod o adnoddau gan Gyrfa Cymru i'w helpu i gynllunio addysg gyrfaoedd effeithiol.

60. Canfu ein hymchwil gychwynnol i weithredu'r Cwricwlwm fod ysgolion cynradd ac uwchradd yn nodi'r cyfleoedd addysg gyrfaoedd trawsgwricwlaidd

hyn, ac yn manteisio ar berthynas gadarnhaol â Gyrfa Cymru, yn ogystal ag â chyflogwyr a sefydliadau lleol, i gefnogi'r hyn a ddarperir ganddynt.

61. Byddwn yn dal i weithio'n agos gyda Gyrfa Cymru i ddeall effaith eu cefnogaeth i ysgolion, gan gynnwys datblygu darpariaeth CWRE ddiddorol sy'n codi ymwybyddiaeth dysgwyr am sgiliau a swyddi gwyrdd. Byddwn hefyd yn hyrwyddo twf gwyrdd a swyddi gwyrdd fel llwybr gyrfa yn Rowndiau Terfynol Cenedlaethol WorldSkills y DU, sy'n cael eu cynnal yng Nghymru ym mis Tachwedd.

Ariannu'r trawsnewidiad i sero-net (14, 15 a 16)

62. Argymhelliad 14: Dylai Llywodraeth Cymru ddatblygu strategaeth buddsoddi sero net hirdymor.

63. Ymateb: Gwrthod

64. Mae'r Prif Weinidog yn glir nad oes angen unrhyw strategaethau pellach arnom; mae angen gweithredu a chyflawni. Mae ein Cenhadaeth Economaidd yn gwbl gyson â'n cynllun Sero Net, ein taith i sero net a Chymru wyrddach, gryfach a thecach. Mae'n canolbwyntio ar ein hail gyllideb garbon (2021 - 2025). Mae hyn yn edrych tua'r dyfodol hefyd at adeiladu'r sylfeini ar gyfer Cyllideb Carbon 3, ein targed ar gyfer 2030, a'n targed Sero Net ar gyfer 2050.

65. Bydd ein Huwchgynhadledd i Fuddsoddwyr yn dod â buddsoddwyr i Gymru yn yr economi wyrddach honno, bydd yn cyflwyno'r cyfleoedd sydd gan y wlad hon i'w cynnig a'r trawsnewidiad ynni sydd eisoes wedi dechrau. Bydd angen i Lywodraeth nesaf Cymru sicrhau a monitro budd ychwanegol Strategaeth Ddiwydiannol 10 mlynedd y DU a'i heffaith ar bontio i Sero net yn ogystal â chynyddu cynhyrchiant a swyddi yng Nghymru.

66. Argymhelliad 15: Dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda Banc Datblygu Cymru i nodi'r camau y dylai'r Banc eu cymryd i chwarae mwy o ran wrth gyfrannu at yr hyn a alwdd y Banc y "genhadaeth economaidd unigol fwyaf yng Nghymru" – sef cyflawni sero net. Dylai hyn gynnwys cymorth ar gyfer buddsoddiad y sector preifat a darpariaeth ynni cymunedol.

67. Ymateb: Derbyn

68. Roedd llythyr cylch gwaith Llywodraeth Cymru at y banc yn nodi'n glir bod disgwyl i BDC chwarae ei rôl lawn, drwy fynnu bod busnesau'n newid eu hymddygiad a'u harferion er mwyn symud ein heconomi tuag at Sero Net a'n

nodau amgylcheddol ehangach, gan wneud y gorau o'r cyfleoedd economaidd y bydd y gweithgareddau hyn yn eu cynnig yn y dyfodol. Mae cynllun corfforaethol y banc yn disgrifio'i ymateb i'r cylch gorchwyl hwn, sy'n cael ei oruchwylio gan y Bwrdd ac yn cael ei adrodd i Lywodraeth Cymru. Mae'r banc yn parhau i roi'r cynllun corfforaethol ar waith ac mae wedi sefydlu Cynllun Benthyciadau Busnes Gwyrdd (GBLS).

69. Ers 2023 mae'r GBLS wedi rhoi benthyc dros £7.5m o gyllid i fentrau bach a chanolig i fuddsoddi mewn technolegau arbed ynni, i leihau eu costau gweithredu a thrwy hynny eu helpu i leihau allyriadau. Mae BDC yn gweithredu Cronfa Ynni Leol hefyd, gwerth £12.5m i gefnogi prosiectau ynni adnewyddadwy o dan arweiniad y gymuned sy'n cynyddu swm yr ynni adnewyddadwy a gynhyrchir yng Nghymru.

70. Yn sgil rhedeg cynllun peilot y GBLS, mae'r banc bellach mewn sefyllfa i allu chwarae rhan flaenllaw ym Mhrosiect Perseus. Mae'r prosiect hwn (o dan oruchwyliaeth IoD, ICAEW, UK Finance a Banc Busnes Prydain) yn datblygu'r cynllun data clyfar traws-sectoraidd mwyaf blaengar yn y DU er mwyn gallu rhoi benthyciadau gwyrdd gydag adroddiadau atomataidd ar allyriadau. Mae hwn yn ddatblygiad aruchel ac arwyddocaol sy'n tynnu sylw at rôl arloesol y banc a sut mae'n cyfrannu at fentrau ledled y sector.

71. Argymhelliaid 16: Dylai Llywodraeth Cymru ddefnyddio pob ysgogiad posibl i flaenoriaethu buddsoddiad yn y newid i economi wyrddach, gan gynnwys gweithio gyda phartneriaid fel Llywodraeth y DU, y Gronfa Gyfoeth Wladol ac awdurdodau lleol i fuddsoddi ar y cyd mewn prosiectau lle bo'n briodol. Dylai gwariant ganolbwyntio ar gyfleoedd i drosoli buddsoddiad gan y sector preifat a llenwi bylchau buddsoddi posibl.

72. Ymateb: Derbyn

73. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i weithio gyda Llywodraeth y DU a'r Gronfa Gyfoeth Wladol i helpu i ysgogi'r sector preifat i fuddsoddi. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i gydweithio â Llywodraeth y DU a phartneriaid eraill i nodi'r holl gyfleoedd posibl i fuddsoddi ar y cyd mewn prosiectau ac adeiladu piblinellau buddsoddi i gefnogi'r trawsnewidiad i economi wyrddach.

74. Y Gronfa Gyfoeth Wladol yw'r prif sbardun i wireddu 'cenhadaeth twf glân' Llywodraeth y DU ledled y DU ac mae'n rhannu'r un uchelgeisiau a gwerthoedd â Llywodraeth Cymru, i ysgogi twf economaidd, creu swyddi newydd o ansawdd ym maes ynni adnewyddadwy, tra'n lleihau ein heffaith garbon.

75. Amcan yr NWF yw darparu'r cyllid cyfalaf angenrheidiol i ysgogi'r sector preifat i fuddsoddi ledled y DU a fydd yn cefnogi ei chenhadaeth twf ac ynni glân'. Mae wedi ymrwymo i weithio ar y cyd â Banc Datblygu Cymru a phartneriaid rhanbarthol i ddarparu cyngor a chymorth benthyca ariannol a masnachol drwy gydol y cylch buddsoddi i wireddu blaenoriaethau lleol, gan eu cefnogi i ddatblygu prosiectau yn eu cyfnod cynnar.

3. Casgliadau

Mynd ati'n strategol i ddatgarboneiddio'r economi

76. Casgliad 1: Mae'r economi werdd yn gyfle y mae'n rhaid manteisio arno'n gyflym. Dylai Llywodraeth Cymru weithio'n gyflym gyda'r sector cyhoeddus a'r sector preifat i gefnogi datgarboneiddio, wedi'i ategu gan bontio teg, a hynny er mwyn helpu Cymru i wireddu yn llawn y cyfleoedd a gyflwynir. Yn ei thro, rhaid i Lywodraeth Cymru wneud y defnydd mwyaf o bartneriaethau cyhoeddus-preifat i ysgogi buddsoddiad mewn ynni adnewyddadwy.

77. Ymateb: Cytuno

78. Mae Llywodraeth Cymru yn cytuno bod angen i'r pontio i economi werdd fod yn seiliedig ar bartneriaethau traws-sectorol, i'w gwneud yn gyflymder ac i gynnwys buddsoddiad mewn ynni adnewyddadwy. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i gydweithio â Llywodraeth y DU a phartneriaid eraill i nodi'r holl gyfleoedd posibl i fuddsoddi ar y cyd mewn prosiectau ac adeiladu piblinellau buddsoddi i gefnogi'r trawsnewidiad i economi wyrddach.

79. Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo £4.5m arall i'r Cynllun Benthyciadau Busnes Gwyrdd yn 2025-26 ac mae'r banc yn parhau i weithio gyda rhanddeiliaid ledled y DU, drwy Brosiect Perseus, ar y mecanweithiau fydd yn sail ar gyfer gallu rhannu data ar allyriadau ar lefel busnes i ddatgloi cyllid gwyrdd. Mae mentrau o'r fath yn hanfodol i sefydlu cysylltiad credadwy rhwng yr economi ariannol a'r economi go iawn, hynny er mwyn cael llwybr clir i sero net mewn ffordd ddiogel, all dyfu ac a fydd yn sicr o ddigwydd.

80. Y Gronfa Gyfoeth Wladol (NWF) yw'r prif sbardun i wireddu 'cenhadaeth twf glân' Llywodraeth y DU ledled y DU ac mae'n rhannu'r un uchelgeisiau a gwerthoedd â Llywodraeth Cymru, i ysgogi twf economaidd, creu swyddi newydd o ansawdd ym maes ynni adnewyddadwy, tra'n lleihau ein heffaith garbon.

81. Amcan yr NWF yw darparu'r cyllid cyfalaf angenrheidiol i ysgogi'r sector preifat i fuddsoddi ledled y DU a fydd yn cefnogi ei chenhadaeth twf ac ynni glân'. Mae wedi ymrwymo i weithio ar y cyd â Banc Datblygu Cymru a phartneriaid rhanbarthol i ddarparu cyngor a chymorth benthycia ariannol a masnachol ac ariannol drwy gydol y cylch buddsoddi i wireddu blaenoriaethau lleol, gan eu cefnogi i ddatblygu prosiectau yn eu cyfnod cynnar.

82. Casgliad 2: Dylai Llywodraethau Cymru a Llywodraeth y DU gydweithio'n gyflym i ddatblygu strategaeth ddiwydiannol sy'n darparu gweledigaeth glir ar gyfer datgarboneiddio economi Cymru. Rhaid i'r strategaeth hwyluso Llywodraeth Cymru i gymryd rôl arweiniol allweddol wrth ddatgarboneiddio diwydiant Cymru.

83. Ymateb: Cytuno

84. Rydym yn parhau i ymrwymo i gydweithio'n agos â Llywodraeth y DU i ddatblygu'r Strategaeth Ddiwydiannol. Mae Llywodraeth y DU yn rhannu ein huchelgeisiau a'n gwerthoedd, er mwyn ysgogi twf economaidd, creu swyddi newydd o ansawdd mewn ynni adnewyddadwy, tra'n cadw ein heffaith garbon mor fach â phosibl. Byddwn yn dal i gydweithio ac yn rhoi mewnbwn cadarnhaol trwy ddatblygu cynlluniau sector, gan gynnwys ar gyfer yr holl ddiwydiannau ynni glân. Mae hyn yn cynnwys ymgysylltu drwy'r IMG Busnes a Diwydiant, cyfrwng allweddol ar gyfer hyrwyddo Strategaeth Ddiwydiannol Cymru a'r DU gyda'i gilydd a sicrhau ei bod yn cael ei chyflawni'n llwyddiannus.

85. Trwy gefnogi diwydiannau ynni glân y DU mae cyfle i gyflymu cyfleoedd twf a swyddi, sy'n cyd-fynd â meysydd blaenoriaeth y Prif Weinidog. Byddwn yn parhau i weithio i ganolbwyntio ar gyfleoedd ariannu, lle er enghraifft bydd y Gronfa Gyfoeth Wladol yn ymrwymo o leiaf £5.8 biliwn dros gyfnod Senedd y DU i hydrogen gwyrdd, dal carbon, porthladdoedd, gigaffatrioedd a dur gwyrdd. Rydym yn gweithio'n agos gyda rhanbarthau i helpu i wneud y gorau o bob cyfle ac mewn meysydd gyda Llywodraeth y DU ar draws Porthladdoedd Rhydd, Parthau Buddsoddi a Bargeinion Dinas a Thwf i helpu i wireddu ein cryfderau a gwneud y gorau o gyfleoedd.

86. Mae Cymru wedi ffynnu ar economi amrywiol sydd wedi'i gwreiddio mewn gweithgynhyrchu a gall symud yn ei blaen mewn symudiad cyffrous tuag at ynni adnewyddadwy. Nid dim ond anghenraid yw'r trawsnewidiad hwn. Mae'n gyfle i fusnesau bach a chanolig ffynnu, gan greu cadwyni cyflenwi newydd a meithrin gyrfaedd gwerth chweil yn yr ardaloedd hynny yng Nghymru sydd wedi gweld diboblogi. Fe wnaethom gyhoeddi Llyfryn Datgarboneiddio Busnes ym mis Chwefror 2025, sy'n dwyn ynghyd mewn un lle y cyd-destun strategol, tystiolaeth sy'n ffrwyth ymchwil i garbon ac effeithiau ariannol a chyfeiriadau at gyfoeth o gymorth technegol ac ariannol.

87. Byddwn yn parhau i ganolbwyntio a chefnogi drwy Diwydiant Sero Net Cymru, Busnes Cymru a Banc Datblygu Cymru i gefnogi busnesau ac i helpu i wireddu'r cyfleoedd y mae sero net yn eu cynnig.

88. Casgliad 3: Bydd angen i Lywodraeth Cymru ddefnyddio partneriaethau cyhoeddus-preifat i ysgogi buddsoddiad mewn ynni adnewyddadwy. Fel rhan o hyn dylai wneud ceisiadau uchelgeisiol ond realistig i ddatblygwyr masnachol fel amodau buddsoddiad y llywodraeth.

89. Ymateb: Cytuno

90. Mae Llywodraeth Cymru yn cytuno bod partneriaethau ar draws sectorau a chyda datblygwyr masnachol yn hanfodol i ysgogi buddsoddiad mewn ynni adnewyddadwy.

Blaenoriaethau ynni adnewyddadwy

91. Casgliad 4: Mae seilwaith rhwydwaith pŵer gwan yn fater y mae'n rhaid mynd i'r afael ag ef er mwyn cefnogi'r broses o ddatgloi potensial economi werdd a thwf gwyrdd Cymru.

92. Ymateb: Cytuno mewn egwyddor

93. Mae'r rhwydwaith grid presennol yn darparu cyflenwad diogel, gwydn a sefydlog sydd wedi cwrdd â defnydd hanesyddol. Fodd bynnag, mae dadansoddiad o'n hadroddiad Gridiau'r Dyfodol i Gymru yn dangos y gallai'r galw am drydan yng Nghymru bron â threblu erbyn 2050 ac mae diweddarau grid Cymru yn hanfodol os ydym am gael system ynni sy'n addas i'r diben yn y tymor hir. Bydd cynnydd sylweddol mewn trydan adnewyddadwy i fodloni hyd at dair gwaith y galw presennol yn gofyn am seilwaith newydd ar gyfer y rhwydwaith trawsyrru trydan. Mae'r adroddiad yn tystio'n glir y bydd cynnydd yn y galw am drydan brig yn creu angen i atgyfnerthu'r rhwydwaith dosbarthu trydan.

94. Mae swyddogion Llywodraeth Cymru yn cwrdd yn rheolaidd â chwmnïau rhwydwaith a sefydliadau allweddol eraill sy'n gysylltiedig â'r rhwydwaith ynni gan gynnwys Ofgem, yr Adran Diogelwch Ynni a Sero Net, a Gweithredwr Ynni'r System Genedlaethol (NSEO). Mae'r cwmnïau a'r sefydliadau hyn yn gyfrifol am gysylltiadau'r grid yng Nghymru, ac am gynllunio strategol ar gyfer gwella capasiti'r grid a chryfhau rhwydweithiau yng Nghymru. Mae Llywodraeth Cymru wedi arwain cynllunio ynni yng Nghymru ar lefel awdurdod lleol i nodi anghenion yn y dyfodol. Mae hynny wedi golygu gweithio'n agos â chwmnïau'r rhwydwaith gan ddarparu tystiolaeth sy'n llywio cynlluniau'r cwmnïau rhwydwaith.

95. Mae swyddogion hefyd yn aelodau o'r pwyllgor sy'n goruchwyllo Cynllun Ynni Gofodol Strategol NSEO, a fydd yn ei dro yn llywio'r Cynllun Rhwydwaith Strategol Canolog. Rydym eisoes yn gweithio gyda'r Cynllunydd System Ynni Rhanbarthol ar gyfer Cymru sydd newydd ei lansio, a fydd yn gyfraniad pwysig at ddatblygu cynllun cydlynol ar gyfer rhwydweithiau nwy a thrydan yng Nghymru sy'n bodloni blaenoriaethau pobl a busnesau Cymru.

Ymateb Llywodraeth Cymru i Adroddiad Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

Difrod a chau Porthladd Caergybi yn dilyn storm: Canfyddiadau cychwynnol.

14/05/2025

Isod mae ymatebion Llywodraeth Cymru i bob un o argymhellion a chasgliadau'r Pwyllgor yn adroddiad mis Ebrill 2025: Difrod a chau Porthladd Caergybi yn dilyn storm: Canfyddiadau cychwynnol.

Cynnwys

1. **Argymhellion**Error! Bookmark not defined.
2. **Casgliadau**1Error!
Bookmark not defined.

1. Argymhellion

Argymhelliad 1

Rhaid i Lywodraeth Cymru gynnal adolygiad o'r gwersi a ddysgwyd o gau'r porthladd a chyhoeddi'r canfyddiadau. Dylai hyn gynnwys gwersi o'r ymateb aciwt i'r cyfnod cau, ond hefyd unrhyw wersi trosfwaol o'r digwyddiad parhaus.

Ymateb: Gwrthod

1. Yn gyntaf, rydyn ni'n ail-bwysleisio bod y porthladdoedd sy'n delio â thraffig Môr Iwerddon yng Nghymru yn endidau masnachol, sydd naill ai'n eiddo preifat ac yn cael eu gweithredu'n breifat, neu'n gweithredu ar sail Ymddiriedolaeth.
2. Rydyn ni wedi ymrwymo i gyflawni gwaith y Tasglu ar gydnerthedd y cysylltedd môr rhwng Cymru ac Iwerddon yn dilyn cau Porthladd Caergybi dros dro.
3. Bydd ail gyfarfod y Tasglu'n canolbwytio ar gynlluniau wrth gefn. Bydd y gwersi a nodir yn rhan hollbwysig o'r drafodaeth yn y cyfarfod hwn a bydd pob aelod yn cael cyfle i ystyried y cyfraniad mae'n gallu ei wneud os bydd unrhyw borthladd yn cau yn y dyfodol, a sut gallwn gydweithio i leihau effaith hynny.

Goblygiadau Ariannol: dim

Argymhelliad 2

Mae'r Pwyllgor o'r farn y gallai'r digwyddiad fod wedi'i reoli'n well pe bai'r Ysgrifennydd Cabinet penodol yn arwain ymateb Llywodraeth Cymru. Mewn unrhyw ddigwyddiadau o'r raddfa neu'r cymhlethdod hwn yn y dyfodol, dylai Llywodraeth Cymru gytuno ar arweinydd Gweinidogol a fydd yn goruchwyllo ac yn atebol am reoli'r ymateb.

Ymateb: Gwrthod

4. Gan gydnabod bod modd gwella'r trefniadau ymateb i ddigwyddiad bob amser, rydyn ni'n gwrthod yr honiad na chafodd y digwyddiad hwn ei reoli'n dda. Mae'r canlyniad yn dweud y cyfan.
5. Drwy arweinyddiaeth Llywodraeth Cymru a Llywodraeth Iwerddon, a chydweithredu effeithiol rhwng rhanddeiliaid y sector, roedd modd i bobl a nwyddau groesi Môr Iwerddon cyn gwyliau'r Nadolig. Rydyn ni'n credu'n gryf bod ymateb Llywodraeth Cymru wedi elwa ar allu ac arbenigedd sector y ddau Ysgrifennydd Cabinet.

Goblygiadau Ariannol: dim

Argymhelliad 3

Mae'r Aelodau'n teimlo nad oes ganddynt ddarlun clir o hyd o sut y datblygodd ymateb Llywodraeth Cymru i'r digwyddiad a chau'r porthladd. Dylai Llywodraeth Cymru nodi amserlen o gamau mewnol a gymerodd mewn ymateb i'r cyfnod cau o'r gwrthdrawiad cyntaf ar 6 Rhagfyr 2024. Dylai hyn gynnwys camau a gymerwyd i gael y data masnach diweddaraf gan CThEF.

Ymateb: Derbyn yn Rhannol

6. O 6 Rhagfyr 2025 ymlaen, defnyddiwyd trefniadau Argyfwng Sifil Posibl Llywodraeth Cymru i ddelio â chau Porthladd Caergybi, fel rhan o'r ymateb ehangach i Storm Darragh. Mae gweithdrefnau ac arferion timau Argyfwng Sifil Posibl wedi hen ennill eu plwyf, a chawsant eu defnyddio fel rhan o'r ymateb hwn. Roedd adroddiadau sefyllfa, a oedd yn cofnodi pob diweddariad, yn cael eu cynhyrchu bob dydd.
7. Roedd Llywodraeth Cymru, Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru, ochr yn ochr â Chyngor Sir Ynys Môn, wedi gweithredu eu trefniadau pentyrru ar gyfer cau porthladdoedd, sydd hefyd wedi hen ennill eu plwyf.
8. Ar 7 Rhagfyr, roedd yr adroddiad sefyllfa yn cadarnhau y byddai Porthladd Caergybi ar gau tan ddydd Llun 9 Rhagfyr ar y cynharaf o ganlyniad i'r difrod strwythurol yn y porthladd.
9. Ar 11 Rhagfyr, dywedodd e-bost gan y Rheolwr Gweithrediadau yn Stena Line Ports, bod yr arolygiadau deifio "wedi bod yn galonogol.....a'u bod yn hyderus iawn y byddai modd ailagor ar 12 Rhagfyr."
10. Ar 12 Rhagfyr, nododd e-bost gan Stena Line Ports fod angen gwneud arolygiadau pellach ac y byddent yn aros 24 arall cyn ailagor. Hefyd, dywedodd Stena Line Ports eu bod yn cysylltu â chwsmeriaid cludo nwyddau a'u bod yn rhedeg gwasanaethau ychwanegol i Abergwaun a Birkenhead. Eto, roedd y ddau weithredwr llongau yn dal yn cymryd archebion ar gyfer teithiau yn y dyfodol. Ar 12 Rhagfyr, oherwydd y sefyllfa a oedd yn datblygu o ran traffig cerbydau nwyddau trwm sylweddol ar Ynys Môn, awgrymodd Swyddogion Llywodraeth Cymru yn gryf y byddai'n fwy priodol i weithredwr y porthladd gyfathrebu i ddweud y byddai'r porthladd ar gau nes y cyhoeddir yn wahanol, er mwyn osgoi problemau lles posibl i'r rhai sy'n teithio i'r ardal.
11. Yn hwyr y prynhawn ar 12 Rhagfyr, cafodd CSTNW gyfarfod â Stena Line Ports a Chyngor Sir Ynys Môn i drafod y ffaith fod y porthladd yn dal ar gau, a'r

camau roedd Stena Line Ports yn eu cymryd i ailgychwyn gwasanaethau. Dywedodd Awdurdod y Porthladd wrth Ysgrifennydd y Cabinet ac Arweinydd yr Awdurdod Lleol y byddai'r porthladd ar gau tan 19 Rhagfyr. Roedd Llywodraeth Cymru wedi cynnig cefnogi Awdurdod y Porthladd, ond cafodd y cynnig ei wrthod.

12. Ar 12 Rhagfyr, nid oedd cau Porthladd Caergybi yn cael ei ystyried yn fater argyfwng sifil posibl mwyach wrth i gerbydau nwyddau trwm ddechrau symud i borthladdoedd eraill, gan leihau'r effeithiau uniongyrchol ar Ynys Môn ond cynyddu'r pwysau mewn mannau eraill (Birkenhead a Cairnryan). Yn Llywodraeth Cymru, cafodd y mater ei symud i gylch gwaith yr Is-adrannau Trafnidiaeth.
13. Ar 14 Rhagfyr, cafodd Datganiad Ysgrifenedig ei gyhoeddi: [Datganiad Ysgrifenedig: Cau Porthladd Caergybi \(14 Rhagfyr 2024\)](#).
14. Ar ddydd Sul 15 Rhagfyr, cafodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru gyfarfod â Gweinidogion Iwerddon i drafod y sefyllfa ym mhorthladd Caergybi ac i nodi camau gweithredu i liniaru effeithiau cau'r porthladd dros dro. Bryd hynny, ar sail y wybodaeth gan Awdurdod y Porthladd ei hun, roedd disgwyl i'r cyfnod cau bara tan 19 Rhagfyr. Ar 17 Rhagfyr, trefnodd Stena Line Ports gyfarfod â Gweinidogion Llywodraeth Iwerddon, Ysgrifennydd y Cabinet dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru ac Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi, Ynni a Chynllunio. Wrth ddarparu'r wybodaeth ddiweddaraf am ei sefyllfa ar 12 Rhagfyr, cadarnhaodd Awdurdod y Porthladd y byddai Porthladd Caergybi ar gau tan 15 Ionawr ar y cynharaf. Rhoddodd Stena Line Ports wybod i'r ddwy lywodraeth ar yr un pryd ag y rhoddodd wybod i'r sector ac i'r cyhoedd drwy ddatganiad i'r wasg. Diwrnod hwnnw, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru Gyd-hysbysiad â Llywodraeth Iwerddon: [Gyd-hysbysiad gan Lywodraeth Cymru a Llywodraeth Iwerddon – Porthladd Caergybi \(17 Rhagfyr 2024\)](#).
15. Roedd Swyddogion o wahanol rannau o Lywodraeth Cymru yn gweithio ar wahanol agweddau ar y sefyllfa. Roedd y gwaith hwn yn cynnwys adroddiadau sefyllfa dyddiol gyda mewnbwn Swyddfa Dulyn Llywodraeth Cymru, Llywodraeth y DU, Llywodraeth Iwerddon, Stena Line Ports, Stena Line Ferries, Irish Ferries, porthladdoedd ar draws Cymru a Lerpwl, llywodraeth leol a chwmnïau cludo nwyddau.
16. Roedden ni wedi cymryd camau i nodi, hwyluso a sicrhau capasiti uwch ym mhorthladdoedd Cymru, gan annog porthladdoedd a gweithredwyr i ychwanegu llwybrau eraill, wedi nodi a rheoli problemau pentyrru posibl

mewn porthladdoedd lle roedd y capasiti'n cael ei gynyddu, ac wedi monitro niferoedd dyddiol yr holl nwyddau a theithwyr a oedd yn croesi yn erbyn y capasiti.

17. Roedden ni wedi sicrhau bod darpariaeth trafnidiaeth amgen ar gael, fel lleoedd ychwanegol ar drenau a gwasanaethau bws i alluogi teithwyr i gyrraedd porthladdoedd eraill.
18. Roedden ni wedi canolbwyntio ar gyfathrebu â'r cyhoedd drwy amrywiaeth o ddatganiadau ysgrifenedig a diweddariadau ar gyfryngau cymdeithasol, yn ogystal â siarad yn uniongyrchol â chwmnïau cyfryngau. Roedd hyn yn ategu'r diweddariadau uniongyrchol gan Awdurdod y Porthladd a gweithredwyr llongau.
19. Ar 19 Rhagfyr, cyhoeddodd ni Ddatganiad Ysgrifenedig i nodi'r cynnydd a oedd yn cael ei wneud: Datganiad Ysgrifenedig: Diweddariad gan Lywodraeth Cymru yn dilyn cau porthladd Caergybi dros dro (19 Rhagfyr 2024).
20. Roedd y gwaith wedi parhau drwy gydol y Nadolig. Roedd swyddogion yn cael cyfarfodydd â rhanddeiliaid bob dydd bron.
21. Ar 7 Ionawr 2025, gwnaeth Ysgrifennydd y Cabinet dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru ddatganiad yn ystod y Cyfarfod Llawn, a chymerodd ran mewn trafodaeth lawn ar gau'r porthladd: Datganiad gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru: Porthladd Caergybi (7 Ionawr 2025) – Eitem 5.
22. Roedd swyddogion yn cael trafodaethau rheolaidd â Stena Line Ports i gadarnhau 16 Ionawr fel y dyddiad ailagor ac i sicrhau cysondeb yn y cyfathrebiadau ynghylch ailagor y porthladd.
23. Ar 16 Ionawr, cyhoeddodd ni Ddatganiad Ysgrifenedig yn dilyn ailagor Porthladd Caergybi: Datganiad Ysgrifenedig: Datganiad Llywodraeth Cymru yn dilyn Ailagor Porthladd Caergybi (16 Ionawr 2025)

Goblygiadau ariannol: dim

Argymhelliad 4

Dylai Llywodraeth Cymru benderfynu ar fyrder pa gymorth ariannol a chymorth arall y bydd yn ei roi i fusnesau lleol yr effeithir arnynt gan y cyfnod cau, a chyfleu'n gyhoeddus y rhesymau dros ei phenderfyniad.

Ymateb: Gwrthod

24. Rydyn ni'n tynnu sylw'r Pwyllgor at y ffaith nad Llywodraeth Cymru sy'n berchen ar borthladd Caergybi: mae'n borthladd sy'n eiddo preifat ac sy'n cael ei weithredu'n breifat. Felly, nid Gweinidogion Cymru sy'n gyfrifol am y seilwaith a fethodd.
25. Er yr uchod, mae Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi, Ynni a Chynllunio ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru wedi bod yn gyson barod i roi cymorth i fusnesau y mae cau'r porthladd wedi effeithio arnynt, yn amodol ar drafod a chadarnhau'r gofynion gyda Chyngor Sir Ynys Môn. Mae hyn yn cyd-fynd â'r agwedd a fabwysiadwyd pan oedd rhaid cau Pont Menai ar frys ym mis Hydref 2022, a oedd wedi effeithio ar fusnesau ym Mhorthaethwy a'r cyffiniau.
26. O ran yr amserlen, ar 20 Rhagfyr cytunodd swyddogion Llywodraeth Cymru a'u swyddogion cyfatebol yng Nghyngor Sir Ynys Môn ar y dull ar y cyd canlynol o asesu a deall effaith cau'r porthladd ar fusnesau:
- bod y Cyngor a Llywodraeth Cymru'n parhau i gydweithio'n agos;
 - ein bod yn dysgu o'n profiadau (gwersi a ddysgwyd) o gau Pont Menai i gasglu gwybodaeth gan fusnesau lleol (Caergybi a'r Ynys);
 - bydd porth ar-lein yn cael ei lansio cyn bo hir ym mis Ionawr i rannu tystiolaeth o effaith cau'r porthladd;
 - rydyn ni'n awyddus i gofnodi'r effeithiau ar yr economi, ar gyflogaeth, ar y gadwyn gyflenwi, ac ar gymunedau;
 - Roedd Busnes Cymru'n barod i ymateb i ymholiadau busnes fesul achos.
27. Cafodd Cau Porthladd Caergybi: Adroddiad Cryno ar Ganlyniadau'r Arolwg Effaith ei gyflwyno i ni gan Gyngor Sir Ynys Môn ar 14 Chwefror. Cafodd y gwaith hwn ei wneud ochr yn ochr ag astudiaeth achos, wedi'i hariannu gan Raglen Trefi Smart Llywodraeth Cymru. Roedd 'Astudiaeth Achos Trefni Smart Cymru' wedi mesur effaith cau'r porthladd ar Stryd Fawr Caergybi rhwng 6 Rhagfyr 2024 a 15 Ionawr 2025.

28. Cynhaliwyd cyfarfod cychwynnol â'r Prif Weithredwr ar 19 Chwefror i ystyried canfyddiadau'r adroddiadau a'r ymatebion posibl. Dilynwyd hyn gan e-bost ar 21 Chwefror yn cadarnhau'r potensial i ddatblygu cymorth wedi'i deilwra i fusnesau ac yn gwahodd amserlen fras, a gan e-bost dilynol ar 5 Mawrth yn amlinellu dau opsiwn posibl o ran ardrethi annomestig i'r awdurdod lleol eu hystyried, a allai ddarparu cymorth ariannol uniongyrchol i fusnesau oedd wedi teimlo'r effaith.
29. Ysgrifennodd Cyngor Sir Ynys Môn at Lywodraeth Cymru ar 10 Ebrill yn amlinellu'n ffurfiol ei becyn arfaethedig o gymorth i fusnesau. Mae'r arfarniad cychwynnol o'r ystod eang o weithgareddau yn awgrymu y byddent yn helpu i ateb yr heriau sy'n bygwth bywiogrwydd canol tref Caergybi a'r economi ymwelwyr ehangach. Ar y sail honno, mae Llywodraeth Cymru wedi ymateb yn gadarnhaol a bydd yn gweithio'n gyflym gyda Chyngor Sir Ynys Môn i ddatblygu a chytuno ar gyllid er mwyn gallu cymryd y camau hyn mor gyflym â phosibl.

Goblygiadau Ariannol: wedi'u rheoli o fewn y gyllideb bresennol

Argymhelliad 5

Dylai Llywodraeth Cymru gyflymu ei gwaith i weithredu'r argymhellion yn adroddiad Cyfeiriad Newydd ar gyfer Gyrwyr Cerbydau Nwyddau Trwm y Pwyllgor, a chyflwyno'r strategaeth porthladdoedd a morol a'r cynllun cludo nwyddau fel mater o frys unwaith y bydd y tasglu wedi cwblhau ei waith.

Ymateb: Derbyn yn Rhannol

30. Bydd Llywodraeth Cymru'n cyflymu gwaith ar y Strategaeth Logisteg a Chludo Nwyddau. Bydd y gwaith hwn yn cael ei wneud ochr yn ochr â gwaith y Tasglu.

31. Bydd lles gyrwyr a pharcio diogel yn cael eu hystyried fel rhan o'r strategaeth. Byddwn hefyd yn dysgu o'r hyn mae pobl eraill yn ei wneud yn y maes hwn.

Goblygiadau Ariannol: dim

Argymhelliad 6

Mae'r Pwyllgor yn bwriadu monitro gwaith Tasglu Môr Iwerddon. I gynorthwyo gyda hyn, rhaid i Lywodraeth Cymru nodi manylion llawn ei chylch gorchwyl, aelodaeth a thasgau, gan gynnwys amserlenni. Dylai'r Tasglu roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor yn rheolaidd. Dylai amcanion Tasglu Môr Iwerddon gynnwys:

- Deall y ffactorau a achosodd y digwyddiadau yng Nghaergybi i ddeall a oes unrhyw oblygiadau i'r sector porthladdoedd ehangach neu bolisiâu porthladdoedd;
- Sicrhau diogelwch y porthladd yn y dyfodol;
- Gwellu cyfleusterau i yrwyr yng Nghaergybi/ar y ffordd i Gaergybi;
- Asesu gwydnwch y cysylltiadau trafnidiaeth i Gaergybi, a'u gwella, gan gynnwys ystyried cysylltiadau rheilffordd;
- Cefnogi hyfywedd hirdymor y porthladd ac osgoi dargyfeirio masnach;
- Sicrhau bod cynllun wrth gefn cryf ar gyfer unrhyw gyfnodau cau yng Nghaergybi yn y dyfodol, a phorthladdoedd yng Nghymru yn gyffredinol. Dylai hyn gynnwys rheoli traffig, cyfathrebu, gweithredu llwybrau morol amgen a chymorth i fusnesau lleol.

Ymateb: Derbyn yn Rhannol

32. Mae Cylch Gorchwyl y Tasglu yn nodi ar ba brif feysydd y bydd yn canolbwyntio. Mae'r Cylch Gorchwyl ar gael yma: [Tasglu ar y cysylltiad môr rhwng Cymru ac Iwerddon: cylch gorchwyl | LLYW.CYMRU](#)
33. Yn ystod cyfarfod cyntaf y Tasglu, cytunodd yr aelodau y byddai cyfarfodydd y Tasglu yn y dyfodol yn cynnwys: cynllunio wrth gefn; cyfarfod sy'n canolbwyntio ar Gaergybi; cyfarfod ynghylch llwybrau deheuol yn benodol; a datblygu porthladdoedd yn y dyfodol. Bydd cyfarfod terfynol yn adolygu pob sesiwn thematig a bydd aelodau o'r Tasglu'n cytuno ar gamau gweithredu allweddol. Bydd y cynnydd yn erbyn y camau hyn yn cael ei fonitro, gydag ymrwymiad i adolygu ar ôl 6 mis.
34. Bydd Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig yn cael y wybodaeth ddiweddaraf, yn ogystal ag aelodau eraill o'r Grŵp Cyswllt, drwy nodyn yn dilyn pob cyfarfod.
35. Gan fod Porthladd Caergybi yn eiddo preifat ac yn cael ei reoli'n breifat, mater i Stena Line Ports yw diogelwch y porthladd a'i hyfywedd hirdymor.

36. Mae diogelwch porthladdoedd a morol yn fater wedi'i gadw'n ôl gan Lywodraeth y DU. Yn dilyn cyfarfod Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig ar 6 Mawrth, rydyn ni wedi cyflwyno gwybodaeth bellach am reoleiddio porthladdoedd i'r Pwyllgor.

Goblygiadau Ariannol: dim

2. Casgliadau

Casgliad 1

Er gwaethaf ein hymdrechion gorau, mae llinellau atebolrwydd a chyfrifoldeb Gweinidogol yn aneglur i'r Pwyllgor ac i randdeiliaid allweddol sy'n ymwneud â'r ymdrechion ymateb ac adfer. Cred yr Aelodau y gallai'r dryswch hwn fod wedi gwaethygu problemau gydag ymateb Llywodraeth Cymru i'r argyfwng hwn.

Ymateb:

37. Fel y nodwyd yn flaenorol yn ein hymateb i Argymhelliaid 2, gan gydnabod bod modd gwella'r trefniadau ymateb i ddigwyddiad bob amser, rydyn ni'n gwrthod yr honiad na chafodd y digwyddiad hwn ei reoli'n dda.
38. Cafodd y Pwyllgor esboniad o atebolrwydd a chyfrifoldeb Gweinidogion. I ddechrau, Ysgrifennydd y Cabinet dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru arweiniodd yr ymateb i gau Porthladd Caergybi, gan ei fod yn fater a oedd yn ymwneud â gogledd Cymru yn y lle cyntaf. Roedd Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi, Ynni a Chynllunio ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Drafnidiaeth a Gogledd Cymru wedi defnyddio eu harbenigedd priodol i lywio ymateb Llywodraeth Cymru.
39. Mae ymateb i ddigwyddiad o'r fath yn elwa ar arbenigedd cyfunol pawb sy'n rhan o'r gwaith.

Casgliad 2

Roedd y Pwyllgor wedi'i siomi gan y diffyg cyflymder a brys ymddangosiadol yn ymateb Llywodraeth Cymru i gau porthladd fferi prysuraf Cymru ar hyd llwybr masnach Ewropeaidd hollbwysig. Prin yw'r dystiolaeth a welodd y Pwyllgor fod Llywodraeth Cymru wedi mynd i'r afael yn ddigonol â'r cyfnod cau yn ystod y tri mis diwethaf. Cred yr Aelodau mai gweithredu ar lefel leol a chydweithredu rhwng porthladdoedd a rwystrodd cyfnod cau Caergybi rhag bod yn wir drychineb i fasnach Cymru a'r economi.

Ymateb:

40. Fel y nodwyd yn flaenorol yn yr ymateb hwn, mae Porthladd Caergybi yn eiddo preifat ac yn cael ei reoli'n breifat.
41. Yn ystod y cyfnod pan oedd y porthladd ar gau, casglodd Llywodraeth Cymru grŵp o swyddogion ynghyd i gydlynu ymateb strwythuredig er mwyn hwyluso cyfarfodydd rhwng y Llywodraethau a rhanddeiliaid allweddol. Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru gyfathrebiadau clir a rheolaidd drwy Ddatganiadau Ysgrifenedig a Hysbysiadau i'r Wasg.
42. Roedden ni wedi gweithio gydag adrannau o Lywodraeth y DU i gynyddu'r capasiti o ran teithwyr a nwyddau drwy gael caniatâd ar gyfer teithiau ychwanegol o Ddulyn drwy Abergwaun a Doc Penfro, yn ogystal â chapasiti cludo nwyddau ychwanegol drwy borthladdoedd yn Lloegr. Ar y cyd â'r Adran Drafnidiaeth, roedden ni wedi llacio, ar sail gyfyngedig a dros dro, y broses o orfodi'r rheolau i yrwyr cerbydau yr effeithiwyd arnynt drwy gau Porthladd Caergybi, a oedd wedi achosi ciwiau ac oedi mewn porthladdoedd cyfagos. Yn ogystal â hynny, gan weithio gyda'n partneriaid allweddol, gan gynnwys Cyngor Sir Benfro, Trafnidiaeth Cymru a'n tîm Rhwydwaith Ffyrdd Strategol, roedden ni wedi sicrhau y byddai cysylltiadau ffordd, rheilffordd a bws i'r gwasanaethau newydd hyn yn gweithredu'n ddidrafferth, a bod y capasiti'n ddigonol ar gyfer y gwyliau, a bod darpariaethau addas ar gyfer parcio ceir a cherbydau nwyddau trwm ar draws Sir Benfro.
43. Ers cau'r porthladd, mae Llywodraeth Cymru wedi parhau i gefnogi'r diwydiant drwy sefydlu Tasglu Môr Iwerddon. Byddwn yn sicrhau bod y Pwyllgor yn cael y wybodaeth ddiweddaraf yn dilyn pob cyfarfod.
44. Mae'n siomedig nad yw adroddiad y Pwyllgor yn cydnabod ymateb ac ymdrechion Llywodraeth Cymru a hefyd Llywodraeth Iwerddon yn casglu

partneriaid a phartïon ynghyd i liniaru effeithiau cau Porthladd Caergybi ar ddwy ochr Môr Iwerddon.

45. Rydyn ni'n credu yn yr egwyddor o sybsidiaredd mewn ymateb i ddigwyddiadau o'r fath. Dylid rheoli digwyddiadau ar lefel mor lleol â phosibl, a bod haenau uwch llywodraeth yn ymyrryd dim ond yn ôl y gofyn/yr angen. Rydyn ni'n disgwyl i borthladdoedd a rhanddeiliaid lleol arwain y gwaith o reoli digwyddiadau o'r fath, gan sicrhau bod y llywodraeth yn cael diweddariadau dibynadwy a phrydlon, a bod llywodraeth ganolog yn ymyrryd i sicrhau cyd-drefniant cenedlaethol a rhyngwladol. Rydyn ni hefyd yn atgoffa'r Pwyllgor mai endidau masnachol yw'r porthladdoedd hyn.

Casgliad 3

Er bod y Pwyllgor yn fodlon ar y cyfan bod y gwaith a wnaeth Cyngor Sir Ynys Môn yn rhoi darlun clir o sut yr effeithiodd y cyfnod cau ar fusnesau, mae'r Aelodau'n pryderu ynghylch y diffyg dealltwriaeth o'r effaith a gafwyd ar y gweithlu. Er enghraifft, hoffai'r Pwyllgor gael darlun cliriach o effeithiau colli swyddi ac oriau gwaith ar aelwydydd. Ar gyfer hyn, ac unrhyw ddigwyddiadau tebyg yn y dyfodol, dylai Llywodraeth Cymru archwilio sut y gall weithio gyda phartneriaid i ddeall yn uniongyrchol yr effaith ar weithwyr, yn ogystal â busnesau.

Ymateb:

46. Fel y nodwyd yn flaenorol yn yr ymateb hwn, roedd Ysgrifenyddion Cabinet Llywodraeth Cymru a'u swyddogion yn cysylltu'n rheolaidd â'u swyddogion cyfatebol yng Nghyngor Sir Ynys Môn. O ran yr effaith ar fusnesau, cafodd hyn ei archwilio drwy Dîm Datblygu Economaidd y Cyngor a'r dull a nodwyd mewn ymateb i Argymhelliad 4 uchod, gan barchu'r egwyddor o sybsidiaredd ac mai'r Cyngor oedd yn y sefyllfa orau i gael manylion am yr effeithiau economaidd lleol.
47. Er bod y dull y cytunwyd arno gyda'r Cyngor yn nodi y byddem yn mynd ati i "gofnodi'r effeithiau ar yr economi, ar gyflogaeth, ar y gadwyn gyflenwi, ac ar gymunedau", rydyn ni'n cydnabod bod bwlch yn y data yn hyn o beth. Hefyd, mae'n anodd cael dealltwriaeth gywir o'r effeithiau gan fod yr arolwg yn rhedeg am wythnos pan oedd y porthladd ar gau ac am bythefnos ar ôl i'r porthladd ailagor. Efallai fod yr ymatebwyr cychwynnol wedi seilio eu hatebion ar y dybiaeth y byddai llai o deithiau bob dydd, ond pan ailagorwyd y porthladd, roedd nifer y teithiau yn dal yr un peth o un lanfa, ond gydag amserlen ddiwygiedig a allai fod wedi effeithio ar fasnach leol.
48. Byddwn yn ystyried yr argymhelliad hwn fel rhan o'n gwaith parhaus gyda Chyngor Sir Ynys Môn a rhanddeiliaid lleol eraill, yn ogystal â chyfarfod y Tasglu a fydd yn canolbwyntio ar Gaergybi.

Casgliad 4

Amlinellodd y Pwyllgor bryderon ynghylch dargyfeiriadau masnach yn ei adroddiad, Model Gweithredu Targed y Ffin: Y darlun yng Nghymru. Rhaid i Lywodraeth Cymru ddefnyddio'r holl bwerau sydd ar gael iddi i sicrhau bod Caergybi yn parhau i fod yn ddewis deniadol i osgoi dargyfeiriadau masnach.

Ymateb:

49. Ers Brexit, mae'r traffig llongau uniongyrchol rhwng Rosslare a'r cyfandir wedi cynyddu'n sylweddol, gan osgoi llwybr y "bont dir" ar draws Cymru a Lloegr. Roedd hyn yn anochel o ganlyniad i greu dwy drefn reoleiddio ar gyfer bwyd, anifeiliaid a phlanhigion, pan mai un drefn oedd yn wreiddiol. Mae Gweinidogion Cymru'n cefnogi trafodaethau Llywodraeth y DU gyda'r Comisiwn Ewropeaidd sy'n anelu at sicrhau cytundeb newydd a allai ddisodli'r angen am reolaethau Model Gweithredu Targed y Ffin, sydd eisoes ar waith ar arfordiroedd de a dwyrain Lloegr.

50. Mae Gweinidogion Cymru'n dal yn trafod â Llywodraeth y DU a Llywodraeth yr Alban i sicrhau bod y broses o weithredu Model Gweithredu Targed y Ffin mewn porthladdoedd sy'n wynebu lwerddon yn cael ei gwneud mewn ffordd sy'n trin pob porthladd yn yr un modd, yn cyfrannu'n effeithiol at iechyd pobl, planhigion ac anifeiliaid ledled Prydain Fawr, ac yn lleihau'r costau a'r risg o oedi i fusnesau. Mae hyn oll yn hanfodol er mwyn cynnal cystadleurwydd porthladdoedd Cymru. Bydd cyhoeddiad pellach ar y mater hwn yn cael ei wneud yn ystod yr haf, yn amodol ar gytundeb â gweinyddiaethau eraill.

Casgliad 5

Mae Llywodraeth Cymru wedi rhoi diffyg sylw i borthladdoedd a chludo nwyddau yn ystod y Senedd hon. Mae'r Aelodau o'r farn, pe bai mwy o ymgysylltu wedi bod â'r sectorau porthladdoedd a chludo nwyddau, a phe bai'r argymhellion a nodir yn adroddiad y Pwyllgor, Cyfeiriad Newydd ar gyfer Gyrwyr Cerbydau Nwyddau Trwm, wedi'u gweithredu, y byddai Llywodraeth Cymru wedi bod mewn sefyllfa well i ymateb i'r argyfwng hwn. Rydym o'r farn bod yr oedi i'r strategaeth porthladdoedd a morol a'r cynllun cludo nwyddau yn dangos y gallai diffyg ymgysylltu â'r sectorau hyn fod wedi rhoi Llywodraeth Cymru dan anfantais.

Ymateb:

51. Mae Llywodraeth Cymru'n ymwybodol o bwysigrwydd y sectorau Porthladdoedd a Chludo Nwyddau i economi Cymru, ac wedi cydnabod hyn yn llawn.
52. Rydyn ni'n cael cyfarfodydd rheolaidd â'r sectorau hyn ac yn sicrhau eu bod yn cael cymorth gan swyddogion ac Ysgrifenyddion Cabinet ar draws amrywiaeth o brosiectau, a gofynion busnes fel arfer. Mae ein gwaith maes, ein hymweliadau safle, ein presenoldeb mewn digwyddiadau ffurfiol a'n hymrwymiad clir i sefydlu'r Tasglu yn dangos yn glir y sylw rydyn ni'n ei roi i'r sectorau hyn.
53. Pan oedd Porthladd Caergybi ar gau, roedden ni'n trafod yn barhaus â'n porthladdoedd ac er y byddem yn gallu gwella ein ffordd o drafod â rhai sectorau, nid ydym yn credu y byddai hyn wedi golygu ein bod mewn gwell sefyllfa i ymateb. Rydyn ni'n parhau i wneud gwaith maes cadarnhaol â rhanddeiliaid. Bydd hyn yn cynnwys cyhoeddi cynllun porthladdoedd a strategaeth cludo nwyddau yn y dyfodol.

15 Mai 2025

Annwyl Arweinydd,

Bargeinion Dinesig a Thwf

Mae Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig y Senedd yn cynnal ymchwiliad i'r pedair bargaen ddinesig a thwf rhanbarthol yng Nghymru, ac yn ddiweddar mae wedi lansio ymgynghoriad cyhoeddus. Dyma ysgrifennu i dynnu eich sylw at yr ymgynghoriad a'r ymchwiliad hwn.

Wrth ddatblygu'r ymchwiliad hwn, cytunodd yr Aelodau ein bod yn awyddus i glywed barn cymaint o awdurdodau lleol â phosibl, gan eich bod yn rhanddeiliaid allweddol yn y bargeinion twf. Byddem yn croesawu unrhyw safbwyntiau rydych chi'n gallu eu rhannu ac rydym awyddus yn benodol i glywed eich barn ar y meysydd canlynol ynghylch profiadau eich awdurdod a'ch bargaen dwf:

- Hynt y gwaith hyd yma a'r amserlen ar gyfer ei wneud – gan gynnwys y cynnydd a wneir yn erbyn targedau, ac unrhyw bwysau neu heriau sy'n effeithio ar y gwaith
- Trafod rhai o'r prosiectau a'r buddsoddiadau pwysicaf – gan gynnwys unrhyw lwyddiannau allweddol neu risgiau posibl
- Deall effaith y bargeinion – gan gynnwys lledaenu'r gweithgarwch yn rhanbarthol
- Llywodraethu ac atebolrwydd democrataidd - gan gynnwys rôl y Cyd-bwyllgorau Corfforedig
- Y buddsoddiad sydd ar gael yn y sector preifat
- Sut mae gweithgareddau'r Bargeinion Dinesig a Thwf yn cyd-fynd â'r dirwedd cymorth busnes ehangach – gan gynnwys adolygiad Llywodraeth Cymru o gymorth busnes, ac a oes cyfleoedd i gydweithredu a chydgyssylltu'n fwy â Llywodraeth Cymru.

Os yn bosibl, byddwn yn gwerthfawrogi cael eich cyfraniad erbyn dyddiad cau'r ymgynghoriad, sef 23 Mehefin 2025. Diolch ymlaen llaw am eich ymgysylltiad.

Cofion cynnes,

Andrew RT Davies

Andrew RT Davies AS

Cadeirydd: Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg

Huw Irranca-Davies AS

Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros

Newid Hinsawdd a Materion Gwledig

16 Mai 2025

Annwyl Huw,

Hybu Cig Cymru

Diolch am ddod i gyfarfod y Pwyllgor ar 7 Mai i roi tystiolaeth fel rhan o'n hymchwiliad i Hybu Cig Cymru. Mewn trafodaethau preifat ar ôl y cyfarfod, roedd yr Aelodau yn chwilfrydig am y berthynas rhwng HCC a byrddau ardollau tebyg eraill. Yn amlwg, mae'r sefydliadau hyn yn cystadlu'n uniongyrchol â'i gilydd mewn rhai meysydd, ond nid ydynt yn cystadlu mewn meysydd eraill a gallent gydweithio yn y meysydd hynny. A fydddech cystal â rhoi eich barn am y berthynas rhwng HCC a'i gymheiriaid gan ateb y cwestiynau a ganlyn:

- Beth yw'r berthynas bresennol rhwng HCC a byrddau ardollau eraill yn y DU, yn benodol y Bwrdd Datblygu Amaethyddiaeth a Garddwriaeth a Quality Meat Scotland?
- Faint mae'r sefydliadau'n cydweithio â'i gilydd ar hyn o bryd? A allech chi roi enghreifftiau?
- A yw Llywodraeth Cymru a/neu HCC wedi archwilio ffyrdd i rannu adnoddau ac arfer gorau ymhellach (mewn meysydd nad ydynt yn gystadleuol) rhwng y sefydliadau hyn?
- Beth yw eich barn chi am sut y dylai'r berthynas rhwng y sefydliadau hyn edrych yn y dyfodol ac a fydd rhagor o gydweithio â byrddau ardollau eraill yn cael ei adlewyrchu yng nghytundeb fframwaith newydd Llywodraeth Cymru â HCC?

Gan fod yr ymchwiliad hwn yn ymwneud â gweithrediad sefydliad penodol, hoffwn gwblhau'r gwaith hwn cyn gynted â phosibl er mwyn osgoi rhoi gweithlu neu fwrdd HCC o dan straen diangen

ychwanegol. I gynorthwyo yn yr ymdrech hon, a fyddech cystal ag ymateb i'r llythyr hwn erbyn 29 Mai.

Yn gywir,

Andrew RT Davies

Andrew RT Davies AS

Cadeirydd: Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg

Andrew RT Davies AS
Cadeirydd: Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

SeneddEconomy@senedd.wales

30 Mai 2025

Annwyl Andrew

Hybu Cig Cymru

Diolch am eich llythyr yn dilyn fy mhresenoldeb yn y Pwyllgor ar 7 Mai. Fel y gofynnwyd, rwyf wedi mynd i'r afael â'ch cwestiynau fel y nodir isod:-

1. Beth yw'r berthynas bresennol rhwng HCC a byrddau ardoll eraill yn y DU, yn benodol y Bwrdd Datblygu Amaethyddiaeth a Garddwriaeth a Quality Meat Scotland?

Mae gan HCC berthynas dda gyda'i chwaer fyrddau ardoll ledled y DU. Mae cyfathrebu ffurfiol ac anffurfiol rheolaidd gan arwain at gyflwyno ymgyrchoedd sy'n canolbwyntio ar ddefnyddwyr ledled y DU, prosiectau ymchwil a datblygu yn ogystal â datblygu diwydiant ehangach.

Darperir darlun o'r sianeli cyfathrebu ffurfiol cyfredol yn Atodiad A.

2. Faint o gydweithio sy'n digwydd rhwng y sefydliadau? Allech chi roi enghreifftiau os gwelwch yn dda?

Mae HCC wedi bod mewn cydweithrediad rheolaidd rhwng y sefydliadau. Darperir enghreifftiau o brosiectau cydweithredu dros y blynyddoedd diwethaf yn Atodiad A.

3. A yw Llywodraeth Cymru a/neu HCC wedi archwilio llwybrau ar gyfer rhannu adnoddau ac arferion gorau ymhellach (mewn meysydd nad ydynt yn gystadleuol) rhwng y sefydliadau hyn?

- Oherwydd ei adnoddau cyfyngedig, mae HCC yn edrych yn barhaus am gyfleoedd i roi y gwerth mwyaf i'r rhai sy'n talu ardoll trwy gydweithio â chwaer fyrddau ardoll.
- Lle gellir sicrhau gwell gwerth am arian mewn gweithgarwch nad yw'n gystadleuol, mae dealltwriaeth ymhlwg y dylid ceisio cydweithio â chwaer fyrddau ardoll.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Huw.Irranca-Davies@llyw.cymru
Correspondence.Huw.Irranca-Davies@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn y Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

- Fel cwmni sy'n eiddo i Lywodraeth Cymru ac sy'n cael ei weithredu'n annibynnol, mae HCC hefyd yn gallu gwneud y mwyaf o werth gweithgareddau, ymchwil a phresenoldeb mewn digwyddiadau drwy gydweithio o fewn sector cyhoeddus ehangach Cymru, sy'n sensitif i anghenion unigryw y diwydiant yng Nghymru o fewn ei gyd-destun deddfwriaethol a pholisi datganoledig.
 - Mae gan Ddynodiad Daearyddol Gwarchodedig (PGI) Cig Oen Cymru a Chig Eidion Cymru safle unigryw o gymharu a'i bartner yn Lloegr. Oherwydd dynodiad statws PGI mae'n gallu marchnata ei hun yn glir fel 'Cymreig' dros ei gymar yn Lloegr sy'n gorfod marchnata ei hun fel 'Prydeinig' oherwydd diffyg PGI. Mae'r pwynt gwerthu unigryw hwn yn pennu'r angen am wahanu ar adegau drwy hyrwyddo trwy gorff ardoll wedi'i ffocysu, sy'n cael ei redeg gan Gymru, ac sy'n eiddo i Gymru.
4. **Beth yw eich barn chi ar sut y dylai'r berthynas rhwng y sefydliadau hyn edrych yn y dyfodol ac a fydd mwy o gydweithrediad â byrddau ardoll eraill yn cael ei adlewyrchu yng nghytundeb fframwaith newydd Llywodraeth Cymru gyda HCC?**
- Mae HCC wedi meithrin perthynas dda â'r byrddau ardoll eraill a thrwy gydweithio parhaus byddant yn parhau i gydweithio i ymhelaethu ar weithgarwch lle bo hynny'n berthnasol a chael mynediad at gyllid i sefydlu rhaglenni sy'n gwneud y mwyaf o werth am arian sydd o fudd i'r gadwyn gyflenwi gyfan.
 - Bu fy swyddogion yn gweithio'n agos gyda HCC i gytuno ar y Cytundeb Fframwaith diwygiedig wedi'i ddiweddarau sy'n darparu eglurder ynghylch rolau a chyfrifoldebau gweithredol a bwrdd HCC, a Gweinidogion a swyddogion Cymru.
 - Mewn ymateb i hyn, bydd y Cwmni yn llunio cynllun gweithredol blyneddol yn nodi lefel y gwasanaeth a sicrhewr mewn meysydd allweddol a'r wybodaeth am berfformiad ac allbwn a gaiff ei chasglu er mwyn monitro cynnydd.
 - Mae'r dangosyddion perfformiad allweddol fel y'u nodir yng Nghynllun Gweithredol 2025-2026 yn cynnwys gweithgarwch ymgysylltu a chydweithredu â'r cyrff ardoll eraill, er enghraifft:-
 - **Map ffordd y diwydiant cig coch** - Symud ymlaen, datblygu a chyfathrebu map ffordd i sero net sy'n eiddo i'r diwydiant gyda chyrff ardoll datganoledig eraill a'r diwydiant yn ehangach

Gobeithio bod yr wybodaeth hon yn ddefnyddiol i'ch cynorthwyo yng nghamau nesaf yr ymchwiliad i HCC.

Yn gywir

Huw Irranca-Davies AS/MS

Y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig

Deputy First Minister and Cabinet Secretary for Climate Change and Rural Affairs

Sianeli cyfathrebu ffurfiol cyfredol

- Cyfarfod y Cadeiryddion bob dwy flynedd (LMC, QMS, HCC & AHDB).
- Cyfarfodydd chwarterol a gynhelir rhwng y byrddau ardoll (LMC, QMS, HCC & AHDB) ar lefel Prif Swyddog Gweithredol yn ogystal â chyfarfodydd rhithwir misol y Prif Swyddog Gweithredol, i drafod cyfleoedd anfasnachol i gydweithio a thrafod meysydd lle byddai cydweithio strategol o fudd i'r diwydiant.
- Cynhelir cyfarfodydd rheolaidd hefyd rhwng uwch aelodau'r tîm arweinyddiaeth a chymheiriaid mewn chwaer-fyrddau ardoll (e.e. cyfarfodydd dychwelyd ardoll chwarterol).
- Yn ogystal, mae cyfarfodydd cydweithredu ad-hoc ehangach hefyd ar waith (ar lefel grŵp ac un-i-un) yn dibynnu ar y pwnc (e.e. ymgyrchoedd cyfathrebu hyd at ymchwil). Er enghraifft, yn ystod cyfnodau ymgyrchu marcoms allweddol (fel 'Wythnos Caru Cig Oen' a 'Great British Beef Week' – cynhelir cyfarfodydd bob pythefnos).
- Yn ystod cyfnodau o angen critigol (e.e. yn ystod cyfnod gwaethaf y pandemig pan gaewyd y diwydiant lletygarwch) trefnodd y byrddau ardoll ymgyrch 'Make it Beef' gyda dim ond ychydig wythnosau o rybudd a chydweithio drwy'r cyfan i sicrhau ei chyflawni'n llwyddiannus.

Engbreiffiau o brosiectau cydweithredu dros y blynyddoedd diwethaf

Polisi a chynaliadwyedd

- Llinell sylfaen carbon: fel rhan o ymrwymiad HCC i fetrig amgylcheddol iechyd y pridd, mae cydweithrediad â phartneriaid y sector, AHDB a QMS. Y nod yw darparu sylfaen amgylcheddol i sefydlu carbon net ar y fferm, gan ystyried carbon sydd wedi'i storio mewn pridd, ynghyd â gwrychoedd a choed, yn ogystal ag allyriadau nwyon tŷ gwydr (GHG) ac atafaelu.
- Mae HCC yn parhau i gydweithio ag AHDB a QMS ar ffrydiau gwaith cynaliadwyedd cyn-gystadleuol, a phartneriaid eraill y sector yn y DU, i helpu i atgyfnerthu'r neges gynaliadwyedd. Mae hyn yn cynnwys y **Map ffordd Cig Eidion a Chig Oen** a gyhoeddwyd yn ddiweddar - tuag at friff net sero net.
- Yn ogystal, mae gwaith yn parhau ar brosiectau gwella genetig sy'n arwain y diwydiant sy'n canolbwyntio ar effeithlonrwydd ac elw amgylcheddol fel y [RamCompare](#) a rhaglenni Breeding Better.
- [Mae RamCompare](#) yn fenter genedlaethol i brofi disgynyddion defaid, a ariennir ar y cyd gan HCC ac AHDB. Mae'r prosiect yn casglu data perfformiad gwerthfawr gan ŵyn masnachol i yrru gwelliannau genetig yn y diwydiant defaid.
- [Mae GrassCheck GB yn cefnogi](#) cynhyrchiant glaswelltir y DU gyda chefnogaeth ar y fferm yn ymroddedig i wella glaswelltir a chynhyrchiant ledled y DU trwy fwrdd ardoll a chydweithrediad ehangach.
- Mae sicrhau enillion pellach o fuddsoddiad trwy rannu ymchwil a data hefyd yn cael ei archwilio'n rheolaidd. Mae engbreiffiau'n cynnwys, prynu data defnyddwyr ar y cyd ag AHDB, er mwyn sicrhau gwell gwerth am arian (e.e. gwybodaeth Kantar WorldPanel).

Masnach ac allforio

- Ym maes masnach ryngwladol ac allforio, mae tîm HCC wedi cydweithio ac wedi mynychu stondinau masnach a rennir â chwaer fyrddau ardoll. Enghraifft gyfredol yw gwaith sy'n mynd rhagddo gydag AHDB i archwilio'r posibilrwydd o stondin a rennir yn Gulfood 2026. Mae gweithgaredd a rennir o'r fath wedi'i gynnal yn y gorffennol mewn digwyddiadau masnach fel Gulfood 2023.
- Mewn digwyddiadau masnach ryngwladol eraill (e.e. Foodex 2025, New York Fancy Food 2026) Mae HCC yn sicrhau cyfraddau ffafriol trwy bresenoldeb mewn cydweithrediad ag Is-adran Bwyd Llywodraeth Cymru. Mae dull o'r fath yn caniatáu i HCC wneud y mwyaf o'r budd o gydweithio â naill ai'r llywodraeth neu bartneriaid chwaer-fyrddau ardoll.
- Mae HCC yn creu digwyddiadau pwrpasol yn y farchnad gan ddefnyddio asedau Llywodraeth Cymru yn y rhanbarth i leihau costau, er enghraifft, defnyddio llysgenadaethau'r DU i arddangos ein cynnyrch yn hytrach na thalu am fwyty a defnyddio staff Llywodraeth Cymru i helpu i gynllunio a chydlynu gweithgareddau.

Cydweithredu brand a chyfathrebu

Mae HCC yn gweithio gyda chwaer fyrddau ardoll yn rheolaidd ar ymgyrchoedd cenedlaethol integredig y DU. Mae enghreifftiau diweddar yn cynnwys:

- Mae cydweithio ar **gig eidion** yn cael ei arddangos orau bob blwyddyn yn ystod Wythnos Cig Eidion Prydain Fawr. Eleni gwelwyd yr ymgyrch dan arweiniad ffermwyr, Naturally delicious – [Great British Beef Week 2025](#), gan roi'r wynebau y tu ôl i ffermio cig eidion Prydain wrth wraidd yr ymgyrch. Roedd cydweithio â chwaer-fyrddau ardoll yn caniatáu ail-frandio'r ymgyrch flynyddol i 'Wythnos Cig Eidion Cymru' er mwyn hyrwyddo brand Cig Eidion Cymru PGI yng Nghymru.
- Mae cydweithio ar **gig oen** yn cael ei arddangos orau gyda chydweithrediad blynyddol HCC yn gysylltiedig ag Wythnos Caru Cig Oen ym mis Medi bob blwyddyn. Yn 2024, gweithiodd tîm HCC gyda'i chwaer fwrdd ardoll i gyflwyno'r ymgyrch [Make it Lamb](#). Gwelodd hyn gyrhaeddiad o bron i ddwy filiwn o ddefnyddwyr ar draws y cyfryngau cymdeithasol yn ei gydweithrediad dros [bob un o bedwar bwrdd ardoll cig coch y DU](#).
- Ym maes **iechyd ac addysg**, mae HCC yn rhannu syniadau, arfer gorau a gwybodaeth gyda chydweithwyr o AHDB, QMS a LMCNI. Ar hyn o bryd rydym yn edrych ar sut i weithio ar y cyd ar gyfer 'New Scientist Live' ar gyfer 2025/26.
- When Food a Fact of Life, sy'n cael ei redeg gan British Nutrition Foundation ac ariennir gan AHDB, yn cynnal digwyddiad addysg yng Nghymru, mae HCC yn gweithio mewn partneriaeth â'n chwaer fwrdd ardoll – e.e. cyfranogiad cydwesteiwr wedi'i wahodd.

Rebecca Evans AS

Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi, Ynni a Chynllunio

16 Mai 2025

Annwyl Rebecca,,

Adolygiad o gymorth busnes

Rwyf ar ddeall eich bod wedi sôn, yn ystod cyfarfod a gynhaliwyd yn ddiweddar gan [Glwb Brecwast Caerdydd](#), eich bod yn bwriadu cynnal adolygiad o'r dirwedd cymorth busnes. Nodaf hefyd eich bod wedi dweud, mewn [erthygl ar Business Live](#), eich bod yn awyddus i archwilio'r mater hwn yn ei gyfanrwydd ac i ddeall sut olwg fyddai ar y system cymorth busnes orau ar gyfer y dyfodol.

Byddwch yn cofio argymhelliad 5 yn [adroddiad](#) y Pwyllgor ar Fanc Datblygu Cymru, sef yr argymhelliad a ganlyn: "Dylai Llywodraeth Cymru flaenoriaethu adolygiad o swyddogaethau Busnes Cymru ac archwilio dichonoldeb a dymunoldeb integreiddio'r swyddogaethau hyn yng nghylch gwaith Banc Datblygu Cymru, a chanolbwyntio ar symleiddio'r cynnig cymorth i fusnesau. Dros y 6-12 mis nesaf, dylai'r Ysgrifennydd Cabinet roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor am ystyried y mater hwn, a rhoi sail resymegol glir dros y penderfyniad a wnaed o ganlyniad."

Yn ei [hymateb](#) i'r adroddiad, derbyniodd Llywodraeth Cymru yr argymhelliad hwnnw mewn egwyddor, a hynny "ar y sail y bydd adolygiadau Busnes Cymru a'r Banc Datblygu yn y dyfodol yn ystyried a oes angen cryfhau'r rhyngwyneb rhwng y gwasanaethau ymhellach a chyfleoedd i integreiddio gwasanaethau lle bo hynny'n briodol. Mae Llywodraeth Cymru yn dal yn agored i'r syniad o archwilio opsiynau tra'n ceisio sicrhau sefydlogrwydd, ansawdd a didueddrwydd darpariaeth gwasanaeth sefydledig."

Mae'r Pwyllgor yn cynnal [ymchwiliad](#) i'r pedair borgen twf dinesig a rhanbarthol yng Nghymru. Byddai'n ddefnyddiol iawn pe gallem gael rhagor o fanylion am eich cynlluniau ar gyfer adolygu cymorth busnes fel rhan o'r sail dystiolaeth ar gyfer yr ymchwiliad hwn. Byddem yn ddiolchgar pe

gallech ddarparu gwybodaeth am eich adolygiad arfaethedig, gan gynnwys manylion cylch gorchwyl yr adolygiad neu gwmpas mwy cyffredinol y gwaith, pwy fydd yn cynnal yr adolygiad, a beth fydd yr amserlen y byddant yn glynu wrthi. Byddem hefyd yn ddiolchgar pe gallwch gynnwys manylion ynghylch sut y bydd yr adolygiad hwn yn cysylltu ag argymhelliad y Pwyllgor uchod, os o gwbl.

Gan eich bod eisoes wedi ymrwmo i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor ynghylch adolygiadau o gymorth busnes, byddwn yn ddiolchgar pe gallech ddarparu'r wybodaeth hon erbyn 30 Mai. Diolch ymlaen llaw am ddarparu'r wybodaeth hon. Bydd yn ddefnyddiol iawn ar gyfer ein hymchwiliad.

Yn gywir,

Andrew RT Davies AS

Cadeirydd: Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg

Carolyn Thomas AS
Cadeirydd
Y Pwyllgor Deisebau

16 Mai 2025

Annwyl Carolyn,

Ymateb y Pwyllgor i ohebiaeth ynghylch deisebau

Diolch am eich llythyrau ynglŷn â'r ddeiseb sy'n galw am ddyfodol hirdymor Campws Llambed (P-06-1507), y ddeiseb ynglŷn â steilio cŵn (P-06-1391) a'r ddwy ddeiseb ynglŷn â rasio milgwn (P-06-1253 a P-06-1354). Bu'r Pwyllgor yn trafod y llythyrau hyn a'r deisebau yn ein cyfarfod ar 30 Ebrill.

Mae gan y Pwyllgor flaenraglen waith brysur, felly nid oes gennym unrhyw gynlluniau i gynnal ymchwiliadau penodol i'r materion hyn ar hyn o bryd. Fodd bynnag, rydym yn cadw golwg ar y sefyllfa yn Sector Addysg Uwch Cymru sy'n ymwneud â'n cylch gwaith o ran yr economi ac ymchwil a datblygu. Rydym hefyd yn cadw golwg ar waith Llywodraeth Cymru ar les anifeiliaid, a byddwn yn cynnwys steilio cŵn yn hyn o beth.

O ran rasio milgwn, nodaf fod Llywodraeth Cymru wedi datgan bwriad i gyflwyno deddfwriaeth i wahardd rasio milgwn yng Nghymru. Y Pwyllgor Busnes sydd i benderfynu pa filiau y mae pa Bwyllgor yn craffu arnynt. Fodd bynnag, os cyfeirir bil i ddeddfu ar yr ymrwymiad hwnnw at y Pwyllgor hwn, byddaf yn sicrhau ein bod yn myfyrio ar y safbwyntiau a fynegwyd a'r wybodaeth a ddarparwyd yn y ddwy ddeiseb fel rhan o'n gwaith craffu.

Yn gywir,

Andrew RT Davies

Andrew RT Davies AS

Cadeirydd: Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg

Y Gwir Anrh. Elin Jones AS
Cadeirydd
Pwyllgor Busnes

19 Mai 2025

Annwyl Llywydd,

Memoranda Cydsyniad Deddfwriaethol Atodol ar y Bil Rheoleiddio Cynnyrch a Mesureg

Ar 25 Mawrth 2025, cyfeiriodd y Pwyllgor Busnes Femorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol Atodol (Memorandwm Rhif 2) ar y Bil Rheoleiddio Cynnyrch a Mesureg at Bwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig. Ar 28 Chwefror, cyhoeddodd y Pwyllgor adroddiad ar y Memorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol gwreiddiol a oedd yn gysylltiedig â'r Bil hwn. Mae'r Aelodau wedi trafod y Memorandwm atodol, ac maent yn fodlon bod yr adroddiad ar y Memorandwm gwreiddiol yn parhau i adlewyrchu safbwynt y Pwyllgor o ran y Memorandwm gwreiddiol a'r Memorandwm atodol. Felly, ni fyddwn yn cyhoeddi adroddiad ychwanegol ar yr adeg hon.

Ar 13 Mai 2025, cyfeiriodd y Pwyllgor Busnes ail Femorandwm Cydsyniad Deddfwriaethol atodol (Memorandwm Rhif 3) at y Pwyllgor, gan bennu 19 Mai fel y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno adroddiad. Rydym yn awyddus i glywed barn Llywodraeth Cymru ar y cymal newydd sydd wedi'i nodi yn y Memorandwm atodol hwn, ac ar sut y gallai proses gydsynio Gweinidogion Cymru weithio. Fodd bynnag nid oes digon o amser ar gael i'r Pwyllgor archwilio'r materion hyn cyn y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno adroddiad.

Rwy'n anfon copi o'r llythyr hwn at Mike Hedges AS, yn rhinwedd ei rôl fel Cadeirydd y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad.

Yn gywir,

Andrew RT Davies

Andrew RT Davies AS

Cadeirydd: Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg

CC: Cadeirydd, Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad.

Peredur Owen Griffiths AS
Cadeirydd
Pwyllgor Cyllid

22 Mai 2025

Annwyl Peredur,

Craffu ar Gyllideb Ddrafft 2025-26: Tystiolaeth a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru

Diolch am eich llythyr ac am roi cyfle i'r Pwyllgor gyfrannu at eich gwaith ar broses y gyllideb. Ar y cyfan, mae'r Pwyllgor wedi bod yn fodlon ar y dystiolaeth yr ydym wedi ei chael yn y cylchoedd cyllidebol diweddaraf, ond mae gennym rai syniadau a sylwadau yr hoffem eu rhannu.

Amseru

Testun siom i mi yw bod Llywodraeth Cymru yn rheolaidd wedi cyhoeddi ei chyllideb ddrafft mewn ffordd sy'n golygu bod cyfnod craffu'r pwyllgorau yn cynnwys toriad y Nadolig. Nodaf fod eich Pwyllgor yn rhannu'r un rhwystredigaeth.¹

Derbyniaf fod Llywodraeth y DU i ryw raddau yn cyfyngu ar broses gyllidebol Llywodraeth Cymru, ond mae amseru pob cylch cyllidebol yn y Senedd hon – yn cwmpasu toriad y Nadolig – yn anffafriol i waith craffu da. Mae amseru fel hyn yn rhoi pwysau ychwanegol ar randdeiliaid ar adeg pan fo llawer o bobl yn absennol a llawer o swyddfeydd ar gau, ac mae hefyd yn cyfyngu ar yr amser sydd gan bwyllgorau yn eu cyfarfodydd i adolygu'r gyllideb ddrafft. Ar gyfer cyllidebau yn y dyfodol, bydd yn rhaid i Lywodraeth Cymru weithio'n galed i sicrhau nad yw pwyllgorau'n gorfod craffu arnynt dros doriad y Nadolig.

¹ Adroddiad y Pwyllgor Cyllid: [Gwaith Craffu ar Gyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru 2024-25](#), paragraff 17

Tystiolaeth sy'n dod i law

Mae'r Pwyllgor yn fodlon, ar y cyfan, ar y dystiolaeth yr ydym yn ei chael fel rhan o broses y gyllideb. Hoffwn nodi bod y disgrifiad o gamau gweithredu ar ffurf tablau gweithgareddau BEL wedi bod yn arbennig o ddefnyddiol i ni. Yn gyffredinol, yn ogystal â'r manylion cyllideb a ddarperir, rydym yn gwerthfawrogi'r ffaith bod papurau tystiolaeth ynghylch y gyllideb yn rhoi diweddariad cyffredinol defnyddiol ar draws portffolios, sy'n eu gwneud yn ddefnyddiol o ran tryloywder a gwaith craffu parhaus.

Fodd bynnag, yn y dyfodol, hoffem weld mwy o wybodaeth am y gwaith ymgysylltu y mae Llywodraeth Cymru wedi'i wneud â rhanddeiliaid penodol ac yn ehangach â dinasyddion ar ddatblygu ei chyllideb fel rhan o'r sylfaen dystiolaeth. Byddai hyn yn ein helpu ni i ddeall y gwaith meddwl y tu ôl i benderfyniadau ac yn caniatáu inni ganolbwyntio ein gwaith ar y gyllideb.

Effaith gyfyngedig

Er fy mod yn croesawu'r cyfle i graffu ar y gyllideb, a bod hyn, fel y nodir uchod, yn rhan greiddiol o'n gwaith craffu parhaus ar Lywodraeth Cymru, yn bersonol, fe welaf fod effaith gwaith craffu pwyllgorau ar y gyllideb braidd yn gyfyngedig. Mae ein system gyfrannol wedi tueddu i arwain at Lywodraeth leiafrifol neu Lywodraeth â mwyafrif bach iawn. Mae hyn yn golygu bod rhaid wrth gytundebau gwleidyddol, fel arfer y tu ôl i'r llenni, er mwyn sicrhau bod cyllidebau'n cael eu pasio. O ganlyniad, gall proses y gyllideb ei hun deimlo braidd fel fait accompli.

Diolch eto am y cyfle i gyfrannu at y gwaith hwn.

Yn gywir,

Andrew RT Davies AS

Cadeirydd: Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg

Mike Hedges AS
Cadeirydd
Y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad
Senedd Cymru

SeneddDCC@senedd.cymru

22 Mai 2025

Annwyl Mike,

Y Cytundeb Cysylltiadau Rhyngsefydliadol: Cyfarfodydd Rhynglywodraethol i ddod

Rwy'n ysgrifennu yn unol â'r Cytundeb Cysylltiadau Rhyngsefydliadol i'ch hysbysu am ail gyfarfod Cyngor y Gwledydd a'r Rhanbarthau a gynhelir ddydd Gwener 23 Mai. Byddaf yn mynd i'r cyfarfod.

Ar yr un diwrnod, rwy'n edrych ymlaen hefyd at gyfarfod rhwng Prif Weinidog y DU, Prif Weinidog yr Alban, Prif Weinidog a Dirprwy Brif Weinidog Gogledd Iwerddon a minnau, yn ogystal â chyfarfod dwyochrog byr â Phrif Weinidog y DU.

Byddaf yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am y trafodaethau yn y cyfarfodydd hynny maes o law.

Rwy'n anfon copi o'r llythyr hwn at Huw Irranca-Davies AS, y Dirprwy Brif Weinidog ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Newid Hinsawdd a Materion Gwledig; Rebecca Evans AS, Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi, Ynni a Chynllunio; Julie James AS, y Cwnsler Cyffredinol a'r Gweinidog Cyflawni; y Gwir Anrhydeddus Elin Jones AS, y Llywydd; Cadeirydd y Pwyllgor Cyllid; a Chadeirydd Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig.

Eluned Morgan

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Eluned.Morgan@llyw.cymru
Correspondence.Eluned.Morgan@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ein cyf: MA-RE-1179-25

Andrew RT Davies, AS
Cadeirydd
Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

28 Mai 2025

Annwyl Andrew,

Diolch am adroddiad Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig ar yr Economi Sylfaenol.

Rwy'n croesawu gwaith y Pwyllgor ar y rhan bwysig hon o waith Llywodraeth Cymru i ddatblygu economi wydn. Mae casgliadau ac argymhellion y Pwyllgor yn ddefnyddiol a byddant yn llywio ein hymagwedd at yr Economi Sylfaenol.

Rwy'n atodi ymateb Llywodraeth Cymru i bob un o argymhellion y Pwyllgor.

Yn gywir,

Rebecca Evans AS

Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi, Ynni a Chynllunio

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SNCorrespondence.Rebecca.Evans@gov.wales
Gohebiaeth.Rebecca.Evans@llyw.cymru

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Yr Economi Sylfaenol

Ymateb i Adroddiad Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig (Ebrill 2025)

28/05/2025

Ym mis Ebrill 2025, cyflwynodd Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig adroddiad i Lywodraeth Cymru yn dilyn ei ymchwiliad i'r Economi Sylfaenol.

Mae'r adroddiad yn cynnwys 10 argymhelliad. Dyma ymateb Llywodraeth Cymru i'r argymhellion hynny.

Cynnwys

1. Cyflwyniad.....	3
2. Ymatebion i Argymhellion Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig	5
Argymhelliad 1	5
Argymhelliad 2	5
Argymhelliad 3	6
Argymhelliad 4	6
Argymhelliad 5	7
Argymhelliad 6	7
Argymhelliad 7	8
Argymhelliad 8	9
Argymhelliad 9	10
Argymhelliad 10	11

1. Cyflwyniad

Mae'r gwasanaethau a'r cynnyrch yn yr Economi Sylfaenol yn darparu'r nwyddau a'r gwasanaethau sylfaenol y mae pob dinesydd yn dibynnu arnynt er mwyn ein cadw ni'n ddiogel, yn gadarn ac yn waraidd.

Mae'r Economi Sylfaenol yn un o ymrwymïadau'r Rhaglen Lywodraethu ac mae'n ganolog i Genhadaeth Economaidd Llywodraeth Cymru.

Mae Llywodraeth Cymru yn canolbwyntio'n strategol ar y sectorau canlynol o'r Economi Sylfaenol:

- gwasanaethau gofal ac iechyd (gan gynnwys gofal cymdeithasol a gofal plant)
- rheoli tai cymdeithasol
- adeiladu cartrefi ac adeiladau masnachol, ynni a chyfleustodau
- bwyd
- siopau a gwasanaethau'r stryd fawr
- twristiaeth
- trafnidiaeth gyhoeddus.

Dyma amcanion Llywodraeth Cymru ar gyfer meithrin yr economi sylfaenol:

- Nodi a chefnogi cyfleoedd i ddarparu mwy o swyddi, swyddi gwell a swyddi gwyrddach a hyrwyddo gwaith teg.
- Rhoi "mwy o fodd i fyw i aelwydydd" trwy helpu i gynyddu cyflogau trwy gynlluniau fel y Cyflog Byw Gwirioneddol, gan helpu i wneud hanfodion sylfaenol yn haws eu fforddio.
- Adeiladu cadwyni cyflenwi lleol i gadw pobl, sgiliau a chyfoeth yng Nghymru.
- Cyfrannu at fynd i'r afael â'r argyfyngau hinsawdd a natur.
- Annog pobl i gyd-arloesi a chyd-arbrofi i wella nwyddau a gwasanaethau sylfaenol, yn enwedig y rheini sy'n cyfrannu at seilwaith cymdeithasol gwydn, megis trwy brosiectau cydweithredol neu gymunedol.

Mae adroddiad Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig yn cynnwys casgliadau ac argymhellion defnyddiol a fydd yn llunio gweithgareddau Llywodraeth Cymru yn ymwneud â'r economi sylfaenol yn y dyfodol. Mae'r adroddiad hwn yn darparu ymatebion i bob un o argymhellion y Pwyllgor.

2. Ymatebion i Argymhellion Pwyllgor yr Economi, Masnach a Materion Gwledig

Argymhelliad 1

Dylai Llywodraeth Cymru ddefnyddio'r diffiniad deulol a ddatblygwyd gan yr Athro Karel Williams a Chynghrair Sylfaenol Cymru fel sail i'w gwaith ar yr economi sylfaenol. Dylai hefyd weithio gydag ymarferwyr i greu diffiniadau syml, un llinell i gynyddu ymwybyddiaeth o'r economi sylfaenol, a chyfleu'r rhain yn ehangach i sefydliadau

Ymateb: Derbyn

Ym mis Mehefin 2024, dechreuodd y gwaith o ymgysylltu â rhanddeiliaid er mwyn cadarnhau dealltwriaeth o ddulliau gweithredu'r economi sylfaenol a sut i'w mabwysiadu. Roedd y rhanddeiliaid yn cynnwys 'ymarferwyr' yr economi sylfaenol, academyddion sy'n gweithio ym maes yr economi sylfaenol, melinau trafod, sefydliadau sy'n ymgychu, pobl sy'n gweithio'n agos gyda chyrff angori a chyrff cyhoeddus ar bynciau cysylltiedig, gweithwyr proffesiynol caffael, ac unigolion tebyg eraill. Yn dilyn yr ymgynghoriad hwn, cyhoeddwyd diffiniad polisi a datganiad cenhadaeth wedi'u diweddarau ar 28 Ebrill 2025:

Yr economi sylfaenol: datganiad cenhadaeth [HTML] | LLYWODRAETH.CYMRU

Mae'r Datganiad Cenhadaeth yn egluro diffiniad a dull gweithredu Llywodraeth Cymru yn ymwneud â'r economi sylfaenol. Mae'r diffiniad yn cynnwys elfennau ansoddol ac elfennau yn ymwneud â sectorau.

Hefyd, mae'r Datganiad yn cynnwys amcanion dull gweithredu Llywodraeth Cymru yn ymwneud â'r economi sylfaenol, yn ogystal â disgrifiad o'r adnoddau a ddefnyddir gennym i'w hysgogi. Nod y datganiad cenhadaeth yw hyrwyddo dealltwriaeth gyffredin o gysyniad yr economi sylfaenol ymhlith ystod ehangach o randdeiliaid.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 2

Dylai Llywodraeth Cymru ddatblygu nifer o ddangosyddion perfformiad allweddol i hybu dealltwriaeth o'r hyn y mae am ei gyflawni drwy ymyriadau economi sylfaenol. Dylai hefyd gydweithio â phartneriaid i lunio cynllun cyflawni economi sylfaenol sy'n nodi'r camau y bydd Llywodraeth Cymru ac eraill yn eu cymryd i gyflawni ei hamcanion..

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Fel rhan o'r gwaith i ddatblygu'r datganiad cenhadaeth, lluniwyd rhestr hir o fetrigau i fonitro cynnydd tuag at gyflawni ein hamcanion ar gyfer yr economi sylfaenol. Bydd gwaith yn cael ei wneud i ddefnyddio'r rhestr hir hon i greu set o ddangosyddion perfformiad allweddol sy'n gysylltiedig â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol er mwyn egluro'r uchelgais. Bydd prospectws economi sylfaenol ar gyfer y dyfodol yn cael ei baratoi mewn ymgynghoriad â rhanddeiliaid, a bydd modd ei gyflwyno yn chwarter cyntaf 2026 fel cynllun i'w ystyried gan y weinyddiaeth newydd yn dilyn etholiad y Senedd ym mis Mai 2026.

Goblygiadau ariannol: Nid oes unrhyw oblygiadau ariannol uniongyrchol, ond mae'n bosibl y bydd gan y prospectws economi sylfaenol y dyfodol effeithiau cysylltiedig ar y gyllideb.

Argymhelliad 3

Dylai Llywodraeth Cymru roi mwy o ffocws ar gefnogi dull o'r gwaelod i fyny at yr economi sylfaenol. Fel rhan o'r dull hwn, dylai wneud y canlynol:

- Gweithio gyda phartneriaid i dreialu a gwerthuso 'cynghreiriau y rhai sy'n barod' i gyflawni newid mewn rhai meysydd economi sylfaenol allweddol, gan gynnwys nodi cyfleoedd i dreialu dull gweithredu tebyg i 'skunkworks'.
- Datblygu dulliau llai rhagnodol o ymdrin â chyllid grant sy'n cefnogi arloesedd ac yn grymuso sefydliadau i gyflawni blaenoriaethau cymunedol.

Ymateb: Derbyn

Trwy ein cymuned ymarfer economi sylfaenol, sydd wedi'i chynyddu i ehangu cyrhaeddiad ar draws sectorau sylfaenol, byddwn yn gweithio gyda rhanddeiliaid i nodi cyfleoedd a allai elwa o dreialu dull gweithredu tebyg i skunkworks. Mae'r gymuned ymarfer wedi cael ei sbarduno gan ddull gweithredu o'r gwaelod i fyny, ac mae'r gweithgareddau wedi cael eu hysgogi gan rhanddeiliaid sydd eisiau sicrhau newid. Byddwn yn defnyddio'r gwersi a ddysgwyd o'r gymuned ymarfer bwyd er mwyn llunio rhagor o 'cynghreiriau y rhai sy'n barod'.

Goblygiadau ariannol: I'w benderfynu yn amodol ar nodi cyfleoedd posibl i ddefnyddio dulliau gweithredu tebyg i skunkworks.

Argymhelliad 4

Dylai Llywodraeth Cymru ystyried pa wersi y gellid eu dysgu o feysydd polisi trawsbynciol eraill i brif ffrydio dull economi sylfaenol ar draws y llywodraeth, a nodi sut mae'n bwriadu cymhwyso'r gwersi hyn erbyn mis Medi 2025.

Ymateb: Derbyn

Bydd tîm yr economi sylfaenol yn cydweithio â meysydd polisi eraill, fel Gwaith Teg, i nodi sut y gallai'r dulliau gweithredu hyn gefnogi rhagor o waith traws-lywodraethol.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 5

Er mwyn cefnogi camau dysgu, lledaenu a graddio arfer da, dylai Llywodraeth Cymru gyhoeddi canfyddiadau allweddol yn sgil gwerthusiadau o fentrau economi sylfaenol mewn un lle. Dylid ymgorffori'r rheini, wedyn, yn ei gwaith craffu ar ba mor effeithiol y mae sefydliadau gwasanaethau cyhoeddus yn cyflawni blaenoriaethau'r economi sylfaenol. At hynny, dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda phartneriaid i nodi prosiectau llwyddiannus yr economi sylfaenol y mae'n dymuno eu cynyddu, a nodi ei chynlluniau i wneud hynny

Ymateb: Derbyn

Mae tudalen bwrpasol ar gyfer yr economi sylfaenol wedi'i chreu ar wefan Llywodraeth Cymru, sy'n cynnwys astudiaethau achos sy'n cyhoeddi allbynnau a phrofiadau o brosiectau, ynghyd ag adnoddau eraill. Yn ogystal, mae gan Cynnal Cymru, partner cyflenwi cymuned ymarfer yr economi sylfaenol, ddeunydd pwrpasol ar ei wefan ar gyfer yr economi sylfaenol, gan sicrhau bod amrywiaeth o adnoddau dysgu a chynnwys ymchwil ar gael. Bydd tîm yr economi sylfaenol yn sicrhau bod y ddwy wefan yn cael eu cynnal a'u diweddarau yn rheolaidd er mwyn sicrhau mynediad at wybodaeth a dysgu cyfredol. Hefyd, bydd tîm yr economi sylfaenol yn gweithio gyda phartneriaid drwy'r gymuned ymarfer i ofyn am awgrymiadau ar gyfer gweithgareddau ehangu, a bydd unrhyw gynlluniau y cytunir arnynt yn cael eu hychwanegu at wefannau Llywodraeth Cymru a Cynnal Cymru.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 6

Dylai Llywodraeth Cymru amlinellu'r modd y bydd yn gwella'r cymorth ariannol tymor hwy sydd ar gael i fentrau llwyddiannus yr economi Yr Economi Sylfaenol 7 sylfaenol, y mae angen cymorth parhaus arnynt. Dylai hyn gynnwys dadansoddi'r modd y gellir defnyddio'r trefniadau twf lleol olynol i'r Gronfa Ffyniant Cyffredin, i gefnogi sefydliadau'r economi sylfaenol.

Ymateb: Derbyn

Mae darpariaeth cyllideb bresennol yr economi sylfaenol yn caniatáu ar gyfer ariannu gweithgarwch Busnesau Cymru ar gyfer yr economi sylfaenol yn benodol, cyflawni gwaith y gymuned ymarfer, rhaglenni gwaith y sector adeiladu

trwy Ragoriaeth Adeiladu yng Nghymru, a swm cymharol fach o gyllid gwerth £250,000 i gefnogi gweithgarwch prosiectau. Bydd tîm yr economi sylfaenol yn cynorthwyo partneriaid prosiect trwy'r gymuned ymarfer i nodi prosiectau sydd ag uchelgais a photensial i ehangu, ac archwilio ffynonellau cyllid eraill a allai gefnogi gweithgarwch o'r fath.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 7

Mewn perthynas â gwella cyfleoedd caffael i fusnesau bach a chanolig yn yr economi sylfaenol, dylai Llywodraeth Cymru gymryd y camau a ganlyn:

- Amlinellu'r modd y bydd yn gweithio gyda phartneriaid i ledaenu a chynyddu arfer gorau i gefnogi busnesau bach a chanolig yr economi sylfaenol ledled Cymru i dendro am gyfleoedd caffael yn y sector cyhoeddus.
- Nodi'r modd mae'n bwriadu defnyddio ei phwerau o dan Ddeddf Caffael 2023 a Deddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023 er mwyn cefnogi mwy o wariant gyda busnesau bach a chanolig eu maint yng Nghymru, a sefydliadau trydydd sector..

Ymateb: Derbyn

Trwy brif ffrydio amcanion yr economi sylfaenol fel rhan o weithgarwch Busnes Cymru, mae cymorth penodol yn cael ei ddarparu ar gyfer busnesau sy'n gweithredu yn y sectorau sylfaenol. Er enghraifft, bydd cyfres o Sioeau Teithiol Cyflenwyr Busnes Cymru yn cael eu cynnal ledled Cymru ym mis Mai a mis Mehefin eleni, gyda'r nod o helpu cyflenwyr sylfaenol i ddod o hyd i gontractau'r sector cyhoeddus, gwneud cais amdanynt, a'u hennill, gan ddeall y newidiadau mawr i reoliadau caffael. Am y tro cyntaf erioed, y llynedd cynhaliwyd digwyddiadau Expo yn ymwneud â'r economi sylfaenol yn y Gogledd a'r De. Denodd y digwyddiadau dros 1,100 o gynrychiolwyr cofrestredig ac roedd cyfle i gyflenwyr gyfarfod â phrif brynwyr y sector cyhoeddus a manteisio ar wasanaethau cymorth er mwyn gwneud cais am gontractau yn y dyfodol. Bydd yr Expos yn cael eu cyflwyno eto'r hydref nesaf.

Nod Deddf Caffael 2023 yw creu proses gaffael gyhoeddus fwy hygrych a thryloyw ar gyfer busnesau bach a chanolig (BBaChau) a sefydliadau'r trydydd sector. Mae mwy o dryloywder ar gyfer cyflenwyr yn golygu y byddant yn gallu gweld yr holl gyfleoedd tendro mewn un lle, yn ogystal â chynyddu tryloywder llifoedd caffael, gan roi mwy o amser i fusnesau baratoi ar gyfer cyfleoedd tendro perthnasol a chael mynediad at gymorth sydd ar gael drwy wasanaeth Busnes Cymru. Mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau contractio roi sylw dyledus i'r rhwystrau y mae busnesau bach a chanolig yn eu hwynebu ac ystyried mesurau i ddileu neu leihau'r rhwystrau hyn. Mae Deddf Caffael 2023 a Deddf

Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023 Llywodraeth Cymru yn cynnwys rheolau gwell yn ymwneud â thaliadau prydlon a fydd yn helpu i sicrhau bod cadwyni cyflenwi'r sector cyhoeddus yn gweithredu'n fwy effeithiol.

Mae Deddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023 yn ei gwneud yn ofynnol i gyrff cyhoeddus adrodd ar sut mae eu prosesau caffael yn cyfrannu'n gyffredinol at lesiant yng Nghymru trwy gofnodi metrigau llesiant ac adrodd arnynt. Bydd y rhain yn destun ymgynghoriad cyhoeddus dros yr haf ond disgwylir iddynt gynnwys gwybodaeth am faint o gyllid caffael sy'n cael ei wario ar fusnesau, busnesau bach a chanolig a sefydliadau'r trydydd sector yng Nghymru.

Mae Deddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023 hefyd yn cynnwys dyletswyddau rheoli contractau a chadwyni cyflenwi ar gyfer gwasanaethau adeiladu ac allanoli mawr. Ar gyfer y maes adeiladu, bydd cymalau enghreifftiol yn cael eu cyhoeddi mewn chwe chategori lle mae angen gwelliannau. Mae hyn yn cynnwys darparu cyfleoedd i fusnesau bach a chanolig a sefydliadau trydydd sector ennill contractau mewn cadwyni cyflenwi adeiladu. Cynhelir ymgynghoriad ar y cymalau hyn yn ystod yr haf a'r nod yw sicrhau eu bod yn dod i rym cyn diwedd tymor y Senedd hwn yn 2026.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 8

Dylai Llywodraeth Cymru amlinellu'r modd y bydd yn defnyddio deddfwriaeth gaffael ddiweddar i wneud y mwyaf o werth cymdeithasol caffael ar draws sefydliadau sector cyhoeddus datganoledig. Dylai ddarparu hyfforddiant wedi'i deilwra i staff caffael i'w galluogi i roi hyn ar waith

Ymateb: Derbynn

Mae'r Ddeddf Caffael yn caniatáu gweithdrefnau mwy hyblyg ac yn hyrwyddo proses o ystyried ffactorau y tu hwnt i'r pris isaf yn unig, megis gwerth cymdeithasol, arloesedd a chynaliadwyedd. Nid yw tendrau yn cael eu hasesu bellach ar sail y Tendir Mwyaf Manteisiol yn Economaidd, ond ar sail y Tendir Mwyaf Manteisiol. Mae hyn yn cael gwared ar y meini prawf 'economaidd' ac yn golygu bod modd rhoi mwy o flaenoriaeth i werth cymdeithasol. Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi Nodyn Polisi Caffael Cymru (WPPN) 003: Cymalau gwerth cymdeithasol/buddion cymunedol drwy gaffael cyhoeddus er

mwyn helpu awdurdodau contractio i gyflawni amcanion gwerth cymdeithasol trwy eu gweithgarwch caffael.

Mae Llywodraeth y DU wedi datblygu rhaglen ddysgu a datblygu gynhwysfawr er mwyn sicrhau bod gan randdeiliaid ddigon o hyfforddiant yn ymwneud â Deddf Caffael 2023. Mae'r dysgu pwrpasol yn helpu i sicrhau bod awdurdodau contractio Cymru yn deall sut maen nhw'n gallu defnyddio elfennau hyblyg o'r drefn newydd mewn ffordd sy'n cydymffurfio â'r gofynion.

Gan ganolbwyntio ar flaenoriaethau sector cyhoeddus Cymru a Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru), mae Llywodraeth Cymru wedi datblygu cynhyrchion dysgu dwyieithog ar gyfer awdurdodau contractio datganoledig Cymru. Mae'r hyfforddiant hwn yn ategu'r dysgu craidd a gynigir gan Lywodraeth y DU ac yn ymgorffori gofynion o dan y Ddeddf Caffael, y dyletswyddau Caffael Cymdeithasol Gyfrifol yn Neddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) a Deddf Caffael y Gwasanaeth Iechyd (Cymru).

Mae Deddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023 yn ei gwneud yn ofynnol i gyrff cyhoeddus osod amcanion ar gyfer sut y byddant yn cyflawni nodau llesiant ac yn adrodd bob blwyddyn ar y graddau y maent wedi cyflawni'r amcanion hyn. Unwaith y bydd y dyletswyddau Caffael Cymdeithasol Gyfrifol yn dod i rym yn llawn, byddant yn ei gwneud yn ofynnol i bob corff cyhoeddus a gwmpesir gan y dyletswyddau wneud y cyfraniad mwyaf posibl at gyflawni canlyniadau llesiant ar sail eu holl weithgarwch caffael.

Mae Deddf Partneriaeth Gymdeithasol a Chaffael Cyhoeddus (Cymru) 2023 yn cynnwys ymrwymiad i gefnogi staff caffael wrth weithredu'r dyletswyddau caffael cymdeithasol gyfrifol. Mae'r ymrwymiad hwn yn cynnwys datblygu canllawiau, darparu gwybodaeth, a chynnal deialog barhaus gyda'r gymuned gaffael er mwyn ei helpu i gyflawni ei rolau yn effeithiol.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 9

Dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda sefydliadau angori mewn gwasanaethau cyhoeddus datganoledig i sicrhau bod dulliau 'tyfu eich gweithlu eich hun' yn cael eu datblygu a'u cynyddu ar draws Cymru, gan ddefnyddio dull hyblyg sy'n diwallu anghenion lleol cyflogwyr a chymunedau..

Ymateb: Derbyn

Mae prif sefydliadau'r sector cyhoeddus yn gyflogwyr mawr ac maent yn cynnig cyfle pwysig i ddarparu cyfleoedd gwaith teg i gymunedau lleol.

Mae rhai byrddau iechyd wedi mabwysiadu modelau er mwyn recriwtio pobl o'u cymunedau lleol a chynorthwyo recriwtiaid i gwblhau prentisiaethau a mathau

eraill o ddysgu seiliedig ar waith er mwyn datblygu eu sgiliau a'u cymwysterau a chamu ymlaen yn eu gyrfa yn y sefydliad. Mae gennym gyfle i ddysgu ac ehangu'r modelau recriwtio 'tyfu eich gweithlu eich hun' mewn cymunedau lleol er mwyn denu ymgeiswyr o'r gymuned ehangach trwy brosesau dysgu seiliedig ar waith a phrentisiaethau i ennill, dysgu a datblygu gyrfaedd yn y system iechyd a gofal. Byddwn yn gweithio gydag AaGIC i gyhoeddi canllawiau i ehangu a lledaenu modelau recriwtio 'tyfu eich gweithlu eich hun' yn y gymuned leol.

Yn ogystal, mewn ymateb i'w gamau gweithredu yn y Cynllun Gweithredu Cenedlaethol ar gyfer y Gweithlu, lluniodd AaGIC Adroddiad Gwerthuso – Prentisiaethau Gradd mewn Gofal Iechyd a gyflwynwyd i'r Bwrdd Gweithredu Strategol ar gyfer y Gweithlu. Fel rhan o lythyr cylch gorchwyl AaGIC ar gyfer 25/26, gofynnir i'r sefydliad ddatblygu cynllun i ymgymryd â rhagor o waith ymchwil a chynnal ymgynghoriad manwl yn ymwneud ag effaith bosibl prentisiaethau gradd ar feysydd galwedigaethol gwahanol. Dylai hyn ystyried y gwaith sy'n cael ei wneud ar hyn o bryd gan MEDR i adnewyddu ei fframwaith prentisiaethau.

Mae'r rhaglen 'tyfu eich gweithlu eich hun' a ddatblygwyd gan Fwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda yn cael ei hyrwyddo fel astudiaeth achos trwy wefan cymuned ymarfer yr economi sylfaenol: Tyfu eich gweithlu eich hun – Dull Hywel Dda o feithrin sgiliau a llesiant lleol – Cynnal Cymru. Byddwn yn ymgysylltu ledled y sector iechyd er mwyn annog pobl i fabwysiadu dulliau tebyg sy'n adlewyrchu blaenoriaethau'r gweithlu lleol.

Mae awdurdodau lleol eisoes yn gyflogwyr lleol pwysig, ac mae gan rai ohonynt farchnadoedd cyflogaeth lleol daearyddol fawr, ond prin, tra bod eraill yn rhannu cronfa ranbarthol o bobl o fewn pellter cymudo hwylus i sawl cyflogwr sector cyhoeddus. Mae gweithgareddau ar waith i gefnogi'r broses o recriwtio pobl i rai swyddi y mae'n anodd recriwtio staff iddynt a'u cadw, fel cynllunio ac iechyd yr amgylchedd. Byddwn yn archwilio cyfleoedd ar gyfer camau eraill yn y sector trwy godi'r mater yn y Cyngor Partneriaeth er mwyn sicrhau bod Arweinwyr yn gwybod amdano, gan hyrwyddo dysgu ar y cyd a nodi'r hyn y gallai Llywodraeth Cymru ei wneud i ddarparu cymorth.

Goblygiadau ariannol: Dim

Argymhelliad 10

Dylai Llywodraeth Cymru gymryd y camau canlynol o fewn ei phwerau datganoledig er mwyn gwella cyflog ac amodau yn y sectorau cyhoeddus a phreifat:

- Defnyddio llythyrau cylch gwaith i osod gofynion ar gyfer cyrff cyhoeddus a gwmpesir gan y rhain i wella cyflog ac amodau gwaith, a gweithio gyda

phartneriaid cymdeithasol i ddatblygu a chytuno ar safonau gofynnol cyffredin ar gyfer cyflog ac amodau gwaith yn y sector cyhoeddus datganoledig.

- Gweithio'n gyflym gyda phartneriaid cymdeithasol i ddatblygu cynigion cymesur i gefnogi gwaith teg drwy gymorth ariannol Llywodraeth Cymru, a dechrau cyflwyno'r rhain erbyn diwedd 2025. Fel rhan o'r Yr Economi Sylfaenol 8 gwaith hwn, dylai'r Llywodraeth, hefyd, ystyried y modd y gall dull Gwaith Teg yn Gyntaf (Fair Work First) Llywodraeth yr Alban lywio datblygiadau yng Nghymru.

Ymateb: Derbyn mewn egwyddor

Ym mis Rhagfyr 2024, ysgrifennodd y Prif Weinidog at bob corff cyhoeddus yng Nghymru, gan eu hannog i ystyried manteision mabwysiadu'r Cyflog Byw Gwirioneddol a bod yn gyflogwr achrededig y Cyflog Byw Gwirioneddol. Mae hyn yn dilyn gohebiaeth debyg yn ystod y blynyddoedd blaenorol. Hefyd, rydym yn cydweithio â Cynnal Cymru, partner achredu'r Cyflog Byw Gwirioneddol yng Nghymru, gan ddarparu cyllid blynyddol iddo. Mae'r cymorth hwn yn gwella gallu Cynnal Cymru i ymgysylltu â chyflogwyr, gan gynnwys cyrff cyhoeddus. Rydym yn disgwyl i sefydliadau yng Nghymru sy'n derbyn cyllid cyhoeddus, gan gynnwys cyrff cyhoeddus, lofnodi'r Cod Ymarfer ar Gyflogaeth Foesegol mewn Cadwyni Cyflenwi. Mae'r Cod yn cynnwys 12 ymrwymiad, ac un ohonynt yw i sefydliadau sy'n llofnodi'r cod ymarfer ystyried talu'r Cyflog Byw Gwirioneddol a bod yn sefydliad achrededig y Cyflog Byw Gwirioneddol.

Mae gan GIG Cymru strwythurau ffurfiol cadarn a sefydledig ar gyfer gwaith partneriaeth gymdeithasol. Mae Llywodraeth Cymru, cyflogwyr y GIG ac undebau ieuchyd yn gweithio gyda'i gilydd mewn partneriaethau agored sy'n seiliedig ar ymddiriedaeth gyda'r nod cyffredin o wella bywyd gwaith staff y GIG a nodi sut y gellir gwella gwasanaethau'r GIG. Mae'r strwythurau partneriaeth gymdeithasol ffurfiol yn cynnwys Fforymau Partneriaeth Lleol cyflogwyr/undeb ym mhob bwrdd ieuchyd, ymddiriedolaeth ac awdurdod ieuchyd arbennig sy'n sicrhau bod telerau ac amodau cenedlaethol a blaenoriaethau partneriaeth genedlaethol yn cael eu cyflawni oddi mewn i gylch gorchwyl pob cyflogwr GIG Cymru. Ar lefel genedlaethol, mae Fforwm Partneriaeth Cymru yn fforwm teirochrog sy'n gwneud gwaith pwysig yn nodi blaenoriaethau ar gyfer materion cyflog ac amodau gwaith – er enghraifft sicrhau bod elfennau o'n cytundebau ar y cyd sy'n ymwneud â chyflogau a materion eraill yn cael eu cyflawni'n gyson.

O safbwynt cyrff hyd braich, mae dogfennau'r fframwaith yn amlinellu'r trefniadau disgwylidig ar gyfer rheoli staff ac egwyddorion Llywodraeth Cymru yn ymwneud â sefydlu systemau cyflog teg (sy'n cynnwys talu'r Cyflog Byw Gwirioneddol, a sicrhau cydraddoldeb cyflog i'r rhai sydd â'r cyfraddau cyflog isaf). Er mwyn ategu ymrwymiad Rhaglen Lywodraethu Llywodraeth Cymru i fynd i'r afael â gwahaniaethau cyflog, ac wth weithio mewn partneriaeth

gymdeithasol, mae camau wedi'u cymryd i ystyried cysoni cyfraddau cyflog a thelerau ac amodau gweithwyr ar draws cyrff hyd braich. Mae'r gwaith hwn yn parhau.

Mae is-grŵp o'r Cyngor Partneriaeth Gymdeithasol wedi'i ffurfio a bydd yn ystyried gwaith teg yn ymwneud â chyllid grant Llywodraeth Cymru i fusnesau. Mae'r grŵp yn cynnwys sefydliadau cynrychiolwyr cyflogwyr a chynrychiolwyr undebau llafur. Mae'r is-grŵp wedi cytuno ar gynllun gwaith, sy'n cynnwys rhoi ystyriaeth i ddull gweithredu Gwaith Teg yn Gyntaf Llywodraeth yr Alban. Disgwylir y bydd y grŵp yn gorffen ei waith ar ddiwedd 2025. Bydd y Cyngor Partneriaeth Gymdeithasol a Gweinidogion Cymru yn ystyried cyngor y grŵp.

Goblygiadau ariannol: Dim

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Andrew RT Davies AS
Cadeirydd Pwyllgor yr Economi, Masnach
a Materion Gwledig

SeneddEconomi@senedd.cymru

30 Mai 2025

Annwyl Andrew

Dyma eich hysbysu, yn unol â'r cytundeb cysylltiadau rhyngsefydliadol, fod cyfarfod y Grŵp Rhyngweinidogol ar Fasnach wedi'i drefnu ar gyfer 2 Mehefin 2025.

Y cyfarfod hwn fydd y cyfarfod cyntaf ers nifer o gyhoeddiadau masnach pwysig gan gynnwys cytundebau masnachu'r DU â'r Unol Daleithiau ac â India, a bydd yn trafod y cytundebau hyn yn ogystal â'r ymgysylltu a fu rhwng gweinyddiaethau'r DU.

Anfonaf ragor o wybodaeth atoch ar ôl y cyfarfod.

Rebecca Evans AS/MS

Ysgrifennydd y Cabinet dros yr Economi, Ynni a Chynllunio
Cabinet Secretary for Economy, Energy and Planning

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Correspondence.Rebecca.Evans@gov.wales
Gohebiaeth.Rebecca.Evans@llyw.cymru

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Department
for Environment,
Food & Rural Affairs

Daniel Zeichner MP
Minister of State

Seacole Building
2 Marsham Street
London
SW1P 4DF

T: +44 (0) 3459 335577
E: correspondence.section@defra.gov.uk
W: gov.uk/defra

Eitem 4.14

Andrew RT Davies MS
Chair: Economy, Trade and Rural Affairs Committee
Welsh Parliament
Cardiff Bay
Cardiff
CF99 1SN
SeneddEconomy@senedd.wales

Our ref: PO2025/08242/FA

30 May 2025

Dear Andrew,

Thank you for your letter of 10 April to the Secretary of State about the work that the UK agri-food and drink attachés undertake, including in support of the Welsh agri-food sector. I am replying as the Minister responsible for this policy area and I apologise for the delay in doing so.

Protecting and expanding agri-food market access is central to increasing resilience and boosting growth. Food and drink manufacturing supports prosperity across the UK – it is the UK's largest manufacturing sector by value and is unique in being present across the whole of the UK. We recognise the tremendous value of working closely with Welsh businesses, from established brands to the innovative small and medium-sized enterprises that Wales is known for, to continue to expand agri-food market access.

Defra currently has sixteen agri-food attachés around the world whose role is to support UK agri-food exports by opening up new market access. This includes protecting existing market access - for example in the event of disease outbreak - breaking down export barriers, increasing trade resilience and driving export growth in priority markets. We work closely with industry to identify the highest value opportunities to inform our market access incentives in Wales and across the UK.

Defra liaises closely with Welsh government teams, both directly and through forums such as the Trade Measures Board to understand priorities and provide progress updates. The attachés also work very closely with Welsh government counterparts in embassies to broaden market access and promote Welsh food and drink.

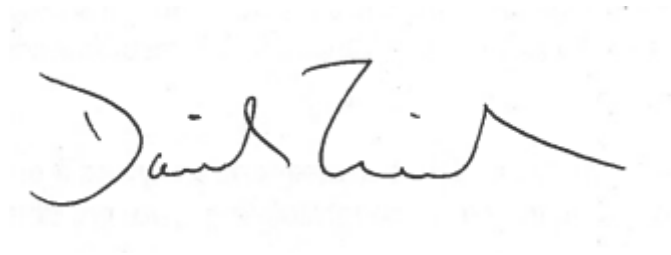
Recent examples include hosting food and drink showcase events in Morocco and New Delhi to celebrate St David's Day that Defra attachés helped to organise. These set piece promotional events compliment day to day joint working to increase access, resolve barriers and build visibility and demand for iconic Welsh products. Department for Business and Trade colleagues also play a key role in showcasing products at trade shows and supporting business to business connections. We will continue to look for opportunities to showcase Welsh food and drink and build further on the strong joint working between our global networks.

I am grateful that the agri-food attachés were able to meet Welsh government representatives as well as stakeholders as part of the Industry Engagement Week last November. The attachés also visited several farms and Welsh brands to raise awareness of the network in Wales. This built on a roundtable where Welsh businesses had the opportunity to connect with the attachés and ask questions about accessing markets. Welsh businesses fed back that the attachés were an invaluable resource to compliment the Welsh government's export accelerator programme and in market specialists. The export team in Defra has also visited the Royal Welsh Show to connect with officials and businesses directly to showcase the role we can play in delivering on export ambitions.

Last year the attachés working with Defra officials in the UK resolved an export barrier nearly every week, including securing access to the US market for UK beetroot growers and resuming pork exports to China for major UK producers, which industry estimates are worth £80 million. This work is continuing, including securing market access to export live seafood products to Vietnam, a priority market for Welsh producers.

Strengthening our export capability provides a powerful catalyst for growth and prosperity and enables us to showcase the quality and diversity of UK food and drink across the world. I look forward to continuing this long-standing partnership.

Yours sincerely,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Daniel Zeichner', with a stylized flourish at the end.

DANIEL ZEICHNER MP

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon